I. HEVRNII,

in Academia Leidensi Primarij
Medicinæ Professoris,

IN
HIPPOCRATIS
COI
DE VICTVS RATIONE
IN MORBIS ACVTIS
LIBRVM
PRIMVM ET SECVNDVM,
COMMENTARIVS.

Edidit post mortem auctoris eius filius OTTHO HEVRNIVS,
in Academia Leidensi Medicinæ Professor.

BIBLIOTECA NAZ
ROMA
VITTORIO EMANUELE

EX OFFICINA PLANTINIANA
RAPHELENGII,
M. D. CIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

Illustrissimis, Potentissimis,
& Magnificis,

ORDINIBVS HOLLANDIAE,

OTTHO HEVRNIVS,
defuncti parentis nomine
IOANNIS HEVRNII,
dedicat consecratque.

QVAE duo, POTENTISSIMI DOMINI, Magnanimos Heroës venerandos efficiunt, ILLVSTRIS MAGNIFICENTIA & insignis BENEFICENTIA, eadem Parentem nostrum IOANNEM HEVRNIVM iam moribundum mouebant vt supremis verbis nobis mandaret, hoc Opus, eius nomine, ILLVSTRI NOMINI VESTRO vt consecraremus. Tum vt Nominis Vestri splendore radians innotesceret vbi ILLVSTRE Nomen & POTENTIA Vestra, hoc est, vt antiquis verbis vtar,

Vnde venit Titan & nox vbi sidera condit,
Quaque dies medius flagrantibus æstuat horis.

Tum vt insignis illius Beneficentiæ quam ergaviuum semper ostendistis, publicum aliquod, licet exile, gratitudinis esset indicium. Quare cùm nihil sanctius in rebus humanis supremis Parentis mandatis

Digitized by Google

iudicemus, hoc ILLVSTRI MAGNIFICENTIAE Veſtræ offerimus munus, paruum quidem mole, at vtilitate & antiquitatis decore ingens. Nam ſine conuenienti victu (qui hîc luculenter enucleatur) in ſubſtantia, quantitate, qualitate, & vtendi tempore, nunquam fugantur Acutiſſimi morbi, hoc eſt illæ ardentes febres quarum vi intra paucos dies homines conflagrant. Antiquitas veneranda in hoc ſcripto: opus enim eſt Hippocratis, Regalis ſtemmatis viri, nati in Co Ægei maris inſulâ, paterna ſtirpe ab Æſculapio, materna ab Hercule (à quo & Alexander Magnus & omnes Macedonum reges paternam originem ducebant) oriundi, qui vixit temporibus Perſarum Monarchæ Darij Longimani Heſteris filij, quæ nupſerat Aſſuero, quem Græci Xerxem, Chaldæi Artaxerxem appellant. Hic immanem illam peſtem fugauit, quæ anno ſecundo belli Pelopõneſiaci totam Græciam vaſtabat: vndè & à Dario Perſarum Monarcha prece & pretio ampliſſimo inuitatus fuit vt ſimilem Perſidem vaſtantem Peſtem comprimeret, ſed eius preces, quòd Græciæ hoſtis eſſet, deſpexit. Vos igitur POTENTISSIMI DOMINI patiamini hoc donarium in Veſtra Academia Leida elucubratum veſtræ famæ templo affigi, vt publicum ſit gratitudinis familiæ noſtræ erga ILLVSTREM MAGNIFICENTIAM Veſtram teſtimonium. Valete ILLVSTRISSIMI AC POTENTISSIMI DOMINI, & ad Religionis & Reipublicæ gloriam ac incrementum incolumes regnate æternùm.

Ex Academia Veſtra LEIDA
ANNO CIↃ. IↃ. C. IX.

Digitized by Google

HIPPOCRATIS COI

DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS,

LIBER PRIMVS,

Paraphraſtica verſione & ſuccinctis Commentariis illuſtratus à

IOANNE HEVRNIO

Jn Academia Leydenſi Primario Medicinæ Profeſſore.

PRÆLOQVIVM.

QVIDAM titulo addunt περὶ τῶν Κνιδίων γνώμων, ἢ περὶ πτισάνης, De Ptiſana; ſed malè: neque enim ſolùm Ptiſanæ meminit, vt ea ſit in vſum vertenda, quæ eius facultates & vires; ſed etiam de vinis, mulſa, oxymelite, aqua. Sed hæc eius eſt ratiocinatio, Si ptiſana, qua nihil eſt ſalubrius, nihil naturæ conſentaneum magis, modò benè ſit præparata, intempeſtiuè tamen adminiſtrata, non ſolùm non iuuat, ſed mortis conſecutionem adferat: quid cenſendum eſt de illis cibis, qui nullo modo cum ptiſana comparandi veniunt? Continent itaque hi libri rationem medendi viritim, hoc eſt, rationem curandi ſingulos, in morbis acutis. Dico ſingulos, quia non traduntur hîc vniuerſalia præcepta; ſed ſingulorum indiuiduorum propria curatio. Nullus enim feracior eſt locus in curandis acutis, quàm hic De Diæta. Inſcribitur De acutis. Acuti morbi ſunt duplices, quidam enim ſunt febres eſſentiales, inter quas numerabat tertianas exquiſitas: vel cum febri, vt aurium dolor acerrimus, cephalalgia grauis, Pleuritis, & ſimiles. Non agit hic de peracutis abſolutè dictis, quia hi ſunt incurabiles; vt eſt Apoplexia; neque de acutis ἐκ μεταπτώσεως: ſed de acutis. Morbus autem acutus dicitur, qui cum vehementia & magnitudine ſuam celeriter abſoluit hiſtoriam. Dicimus cum vehementia: quia febres Ephemeræ, quæ die vno, vel vigintiocto horis ad ſummum, ſuam abſoluunt hiſtoriam, mites ſunt, nec vllam vehementiam coniunctam habent.

Digitized by Google

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

περὶ

ΔΙΑΙΤΗΣ ΟΞΕΩΝ.

Γ.

Οἱ ξυγγράψαντες τὰς Κνιδίας καλεομένας γνώμας, ὁκοῖα μὲν πάσχουσιν οἱ κάμνοντες ἐν ἑκάστοισι τῶν νουσημάτων, ὀρθῶς ἔγραψαν, καὶ ὁκοίους ἕνια ἀπέβαινε αὐτέων, καὶ ἄλγεα μὲν τινέων καὶ μηδὲ ἰητρὸς ἂν δυνήσαιτο ὀρθῶς ξυγγράψαι, εἰ δὲ τῶν κάμνοντων ἑκάστῳ συνοίσει, ὁκοῖα πάσχουσιν. Ὁκόσα δὲ προγνῶναι χρὴ τὸν ἰητρὸν, μὴ λέγοντες τῷ κάμνοντος, τινέων τὰ πολλὰ παρεῖται, ἄλλα τ' ἐν ἄλλοισι.

HIPPOCRATES

DE VICTVS RATIONE

IN MORBIS ACVTIS.

Vi cnidicè

VT Cnidiorum placitorum, *sic enim vocant, authores fuerunt, rectè quidem illi quæ quibusque in morbis ægri perpetiantur, quæq; sit rerum earum incidentium causa & ratio scripsere. Sed eò tantùm processit omnis eorum industria, vt vel medicina insolens veligarus quispiam, æquè atque illi benè omnia conscribere posse videatur, si modò ab ægris accuratè didicerit, quæ cuiq; eueniant. At verò quæcumque necesse est medicum antè perspecta habere, de quibus ægri verba non faciunt, plurima sunt ab iis prætermissa, tum in aliis.*

I. Hevenii Commentarius.

Est Proœmium, in quo reprehendit Cnidios, qui accuratè quidem ex ægrorum relatu symptomata omnia conscripserant, sed curationem malè adhibebant. Tres autem fuere Medicorum celebres scholæ, vna Coorum, altera Cnidiorum, tertia Rhodiorum. Ab Æsculapio omnes ortæ, dissimiliter verò nominatæ, & celebratæ. Quia præ cæteris florebat schola Coorum, qui sua placita appellabant prognoseis, vel Aphorismos. Cnidij autem sua vocabant γνώμας, vt hoc libro elucet ex Galeni commentario ad Aphorismum XVIII. in initio.

1. Id:

Digitized by Google

1 Id eſt, Plus ſatis ea conſcripſere quæ idiotæ etiam ſcribere poſſunt: ſed hoc non eſt officium Medici, ſed vt talia ſcribat quæ curationi commoda ſunt: & plura quæ idiotas fallunt: & nota plurima omittat, ſi curationi non ſtudeant, nec prognoſi. Sed ſi talia, qualia ſunt ſigna perturbationis critica, quæ terrorem idiotis adſtantibus, Medicis verò ſpem addunt. Vel quæ certò mortem prænunciant, vt, quod hoc tempore nondum medicorum ſcriptis proditum eſt, odor grauis ac indicibili quadam fœditate præditus per febres peſtiferas: (cadaueroſum dicas) certæ mortis index.

2 Vt nimirum præſentia noſcat, ſtatuet præterita, & futura præuideat. Ita à conſequentibus videmus interdum peſtiferam febrem fuiſſe: ſi totum cadauer vireſcat, quaſi putri ſucco perfuſum, vel aliis maculis fœdetur: quod fit à morte, cùm calor ſe laxat ac euaneſcit, tumque ſe laxant ad ſuperficiem ichores, reſoluta vi retentrice: vel ſi ſuffocetur vi veneni calor, maculæ ſingulatim in partibus apparent.

3 Vt in cognoſcendo, prædicendo, & rectè curando; quæ tria ſunt Medici officia.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

II.

Καὶ ὁπόσα ἴσια ἐόντα εἰς τέκμαρσιν.

Tum autem nonnulla quæ ad tecmarſin.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Id eſt, benè medendi viritim ratio: hoc eſt, in quibuſque & in indiuiduis regula. Tecmerium ſignum eſt, ſignum ſyllogiſticum, quo poſito, neceſſariò aliquid ſequitur, vt, Peperit, igitur concepit: &, vt ait Poëta, Et iam ſumma procul villarum culmina fumant.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

III.

Ὁκόταν δὲ ἐς τέκμαρσιν λέγηται ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν, ἐν τούτοισι πολλὰ ἐπεροίως γινώσκω, ἢ ὡς ἐκεῖνοι ἐπέξεισαν.

Porrò autem cùm ea vox ad tecmarſin, eò, & in eum dicatur finem, vt accommodata benè medendi viritim ſeu in ſingulis, ratio ſignificetur, hîc ſanè multò aliter me ſentire profiteor, quàm illi tradiderunt.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Dicit multa à Cnidiis prætermiſſa, quæ ad Tecmarſin commoda. & iam declarat, quidnam vocet Tecmarſin. quæ nimirum rationem monſtrat vt acuti morbi in ſingulis hominibus ſint curandi, dignoſcendi, & prædicendi. Hæc explicat Galenus nono De dogmatibus Hippocratis & Platonis, capite decimo, & undecimo.

Digitized by Google

vndecimõ. Triplici autem methodo curantur morbi acuti, pharmacia, chirurgia, & dieta: quæ præcipua pars eſt. & in his omnibus tecmarſi pulchrè Æſculapij dum ſchola vtitur.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

IIII.

Καὶ [1]ἐμέτου διὰ τοῦτο οὐκ ἐπαγνέω, ἀλλ' [2]ὅτι καὶ ὀλίγοισι τὸν ἀριθμὸν τοῖσιν ἀκέεσιν ἐχρέοντο. Τὰ γὰρ πλεῖστα αὐτέοισιν * εἰρίαι) πολλῷ τ' ὀξέων νούσων, φάρμακα [3]ἐλατήρια διδόναι, καὶ ὄρρὸν καὶ γάλα τιλὼ ὕδατι πιπίσκειν. Εἰ μὲν οὖν ταῦτ' ἦν ἀγαθὰ καὶ ἁρμόζοντα τοῖσι νοσήμασιν, ἐφ' οἷσιν παρήνεον διδόναι, πολὺ ἂν ἀξιώτερα ἦν ἐπαινέειν, ὅτι ὀλίγιστα ἔοντα, αὐτάρκεα ἐστίν. [4]νυνὶ δὲ οὐχ ὅπως ἔχει.

* Χρήσιμα

[1]*Nec verò ſolùm ob id non laudo,* [2]*ſed quòd pauco numero remedia vſurparunt. Nam remediorum ab illis inuentorum, vt morbos acutos omittam, hæc ferè ſumma fuit,* [3] *elateria pharmaca exhibere, ſerum & lac, cum opus eſt potui dare. Quæ ſi bona eſſent, congruenterq; morbis, ad quos ea commendarunt, adhiberentur, ſanè hæc multò eſſent prædicatione hominum digniora, quòd cùm ſint perpauca, tamen abundè ſufficerent.* [4] *nunc autem aliter ſe res habet.*

I. HERNII COMMENTARIVS.

1 Quod nimirum ab iis prætermiſſa ſunt, de quibus ægri verba non faciunt, & quæ ad benè medendum præclarè faciunt. hoc eſt, ob prætermiſſam tecmarſin.

2 Dicit paucis remediis illos vſos fuiſſe, niſi in acutis morbis, quaſi in his multa tradiderint: ſed id vanè & ſine vtilitate: nam pauca in acutis ſufficiunt, vt etiam in longis morbis, modò tecmarſi rectè in vſum vertantur, id eſt, ex morbi idea. Attamen cum variæ ſint morborum ideæ, varietate quadam remediorum opus eſt, & maximè in longis.

3 Hoc eſt, pharmaca purgantia. Nam hîc accipitur pro quouis pharmaco purgante: vt pro elleboro, elaterio propriè dicto, tithymalo, peplio: quamvis propriè per elaterium intelligatur ab Hippocrate cucumeris ſylueſtris ſuccus: cuimera ineſt purgandi vis. Hippocrates VI. Epidem. v. antepenultimo Aphoriſmo dicit, Si pueri purgandi, nutriantur earum mulierum lacte, quæ tali ſucco veſci conſueuerunt. Huius præparandi rationem docet Dioſcorides libro IV.

4 Quia quot ſunt morborum ideæ, tot ſunt remediorum genera, vt author eſt Hippocrates libro primo De natura hominis.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

V.

[1]Οἱ μὲν τοι ὕστερον ὀπίσσω διδάσκαλοι, ἐξηκώτερον δή τι ἐπῆλθον καὶ πλέω [2]πραγματείην ἐκδιδάσκειν.

Sed

Digitized by Google

[1] Sed tamen qui poſtea (viri Cnidij) illud argumentum ſcriptis excoluerunt, meliùs illi quidem ad regulam medicorum quæ cuiq; [2] conducibilia forent perueſtigarunt.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Id eſt, qui ſecundum librum ſcripſere, illi, quem acceperant à primò ſcriptore librum primum, digeſſerunt, quædam ademerunt, & quædam adiecerunt, alia mutarunt. hic itaque ſecundus liber, medicus, inquit, erit magis priore libro.

2 Id eſt, ad tecmarſin rectè medendi propiùs acceſſerunt.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

VI.

Ἀτὰρ [1] ὑδὲ [2] περὶ διαίτης οἱ ἀρχαῖοι συνεγράψαν [4] ὑδὲν ἄξιον λόγου· καίτοι [5] μέγα τῶδε παρῆκαν.

[1] Nec de Dieta commemorabile [4] veteres quicquam conſcripſere, quod erat [5] alioqui maximum.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

3 Id eſt, de victus ratione, quæ per materiam naturæ conſuetam ſuſcipitur. Arguit veteres, quòd de hac nihil ſcitu dignum prodiderint.

4 Id prætermittendum rati.

5 Nam ex tribus medicinæ inſtrumentis, pharmaciâ, chirurgiâ, & diætâ, nullus feracior eſt locus quàm diætâ. eſt enim hæc præſtantiſſima, in curandis morbis, cùm fiat per materiam naturæ conſuetam.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

VII.

Τὰς μὲν τοι πολυξοπίας τὰς ἐν ἑκάστῃσι τῶν νούσων καὶ τὸν πολυχρόνιον οὐκ ἄν τις ἐπαινέσειε.

[1] Quamuis non defuerint qui varias morborum ſpecies, multiplices eorum ſingulorum diſtinctiones probè tenuerint.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

Quin & vltra quàm par eſt, de ipſis ſcripſerunt.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

VIII.

Τὰς [1] δὲ ἀριθμοὺς ἑκάστων τῶν νουσημάτων σάφα [2] φεράζειν ἐθέλοντες, οὐκ ὀρθῶς

ὀρθῶς ἔχραψαν. Μὴ γὰρ καὶ ἀκ ἀριθμητὸν * εἶη, εἰ τετίμῳ τὶς σημαίνοι τῷ πλῆθι χαμιόντων νοῦσον, τὸ, ἕπεσθαι τῷ ἑτέρῳ διαφέρειν τί· Καὶ μὴ τ' αὐτὸ νόσημα δοκέειν, ἢν μὴ τ' αὐτὸν ὄνομα * ἔχῃ. Ἐμοὶ δ' ἀνδάνει μὲν ἐν πάσῃ τῇ τέχνῃ, προσέχειν τὸν νόον. [1] Καὶ γὰρ ὁκόσα ἔργα * δίκει καλῶς, ἔκαστα χρὴ ποιέειν καὶ ὀρθῶς. καὶ ὁκόσα ταχέως ἔργα, ταχέως· καὶ ὁκόσα καθαρέως, καθαρέως. καὶ ὁκόσα ἀνωδύνως διαχειρίζεσθαι, ὡς ἀνωδυνώτατα ποιέειν. Καὶ τ' ἄλλα πάντα τοιαῦτα διαφερόντως τῷ πάλαι, ἐπὶ τὸ βέλτιον ποιέειν χρή. Μάλιστα δ' ἂν ἐπαινέσαιμι ἰητρὸν, ὃς τις ἐν τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασιν, ἃ τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων κτείνει, ἐν τοιτέοισι διαφέροντα τὰ τῶν ἄλλων ἔῃ ἐπὶ τὸ βέλτιον. Εἰσὶ δὲ ταῦτα ὀξέα, ὁκοῖα ὠνόμασαν οἱ ἀρχαῖοι [2] πλευρίτιν, [3] περιπλευμονίην, καὶ [4] φρενῖτιν, καὶ λήθαργον, καὶ καῦσον, καὶ τ' ἄλλα νοσήματα, [5] ὁκόσα τουτέων ἐχόμενά ἐστιν· ὧν οἱ πυρετοὶ [6] τὸ ὅλον παν ξυνεχέες ὄντες κτείνουσιν.

Sed cùm [1] vniuscuiusque & vniuersorum morborum numeros propalam explicare [2] voluerint, non rectè scripserunt. Id enim haut numerabile videatur, si morbi, quo quisque laborat, inde distinctio sumeretur, quòd inter ægros nonnihil intersit: propterea q; non eundem morbum posse videri, si non sit idem eius nomen & appellatio. Mihi verò placet, in omni arte, animum ad res adiicere.' Etenim quæcumque sunt rectè & accuratè tradita, ea quoque rectè & accuratè decet fieri: & quæ celeritatem desiderant, celeriter: & quæ puritatem, purè: & quæ doloris vacuitatem, sine vllo dolore administrentur. Denique omnia quæ sunt eiusmodi cum excellentia præstantiaq; nostri ordinis hominum, ad meliorem statum reuocare oportet. Ego verò eum medicum laude dignissimum iudicauero, quicumque in morbis acutis, quos plerumque sentiunt calamitosos atque funestos esse, id consequutus fuerit, vt rectè medendi via & methodo cæteris præstare videatur. Sunt autem hi ferè quos prisci acutos nominarunt, [4] Pleuritis, [3] peripneumonia, [4] phrenitis, & lethargus, & febris ardens, ac cæteri omnes morbi, [5] qui hos consequuntur: quorum febres [6] omnino continuæ, interficiunt.

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Hæc explicat Galenus libro IX. de placitis Hippocratis & Platonis capite decimo & vndecimo.

2 Nimis prolixè Cnidij de Morbis scripsere, collineantes ad corporum varios habitus & temperies, & ad varia sympto-

Digitized by Google

ſymptomata quæ in diuerſis corporibus, eodem tamen morbo occupatis, elucent, quæ multiplici de cauſa variant: nec æquè affectuum τὸ συνέχεσθαι, hoc eſt, identitatem notabant. quod M[illegible]odò fit.

3 Quaſi dicat, de nomine non eſt contendendum morbi: ſed ex methodo medendi, id eſt, ex variis Indicationibus concurrentibus, (quæ videntur varios reddere morbos) aptè medicatio in vſum duci debet, vt ſuadent illæ Indicationes.

4 Id eſt, inflammatio tunicæ coſtas ſuccingentis.

5 Id eſt, inflammatio pulmonis.

6 Eſt delirium remiſſionis expers, cum febre coniunctum, ab inflammatione cerebri. Non eſt hæc inflammatio in meningibus cerebri, niſi ex euentu: nam in quo conſiſtit hyparxis trium facultatum, in eodem etiam conſiſtit earum depranatio. Sed hæc in meningibus non ſunt, nec in diaphragmate.

7 Nimirum febres.

8 Ob calamitoſam morbi vim, & naturæ infirmitatem. Calamitoſa vis morbi conſiſtit in exhauſto: naturæ verò debilitas conſiſtit in deprauatione naturalis œconomiæ, in coquendo, diſtribuendo, & excernendo.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

IX.

Ὅταν γὰρ μὴ λοιμώδεος τόσου ξύπας τὸς κοινὸς ἐπιλημήσῃ, ἀλλὰ διαφόρῳ ἐόντες αἱ νοῦσοι, καὶ μὴ ὁμοιοπλήσιοι, τοῦτο τετέων τῶν νουσημάτων ἀποθνήσκουσι μᾶλλον, ἢ τοῦτο τῶν ἄλλων πάντων. *ξυμπάντων, *πλείους,

Nam ſi peſtilentis morbi ſpecies nulla communis ingruerit, ſed diſperſi fuerint morbi, nec vllâre ſimiles, plures ab huiuſmodi morbis [acutis] occidunt, quàm ab aliis [diuturnis] omnibus.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Iam monſtrat vnde factum, quòd de Diæta negligenter admodum ſcriptum ſit ab antiquis. Nam cum morbi acuti incidunt; tunc & alij ſporades morbi incidunt non admodum funeſti, & in quibus vis diætæ non ita elucet. Vnde cùm ab indoctis medicis paſſim illi curentur eiſdem inſtrumentis, quibus docti etiam vtuntur; idiotæ non animaduertunt, qua arte acuti tractentur.

2 Id eſt, ſi à peſtilente morbo diſceſſeris, quo nullus funeſtior cogitari poteſt. Senſus eſt, tam calamitoſa vis eſt acutorum morborum, vt nullus poſſit calamitoſior excogitari, ſi peſtilentes morbos exceperis. Duo enim aput Hippocratem funeſtam calamitatem adferunt in morbis, τὸ ἐξὺ, καὶ τὸ θᾶσσον.

3 Id eſt, ob varietatem naturæ, atque diætæ, ipſorum qui laborant, id eſt acuti, & longi, eucriti, dyſcriti.

4 Symptomatis increſcentibus. Morbi vel ſunt epidemij, endemij, vel ſporades. qui multi iidemque eodem tempore fiunt Epidemij dicuntur. ſi hi ſint pernicioſi, peſtiferi dicuntur. ita peſtis eſt Epidemia pernicioſa. Endemij verò vernaculi ſunt & inquilini, multis communes. Sed Sporades ſparſim inuadunt varia ſpecie; hi frequentes ſunt: & de his agit hîc. Nam de Epidemiis egit libris Epidemion, & de Endemiis, libro de Aëribus, aquis, & locis.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

X.

Οἱ μὲν δὴ ἰδιῶται, ὃ κάρτα γινώσκειν τὰς εἰς ταῦτα διαφερούσας τῶν πόλεων.

Ergo imperiti & omnis doctrinæ expertes, non admodum norunt eos qui in hoc medendi genere ſuos æquales antecellunt.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Nam duobus modis nomen Idiotæ aput Hippocratem vſurpatur. Vno modo, pro eo qui priuatis ſtudiis deditus eſt: vt libro de victu idiotarum. Altero, ἀδιδάκτου ſignificat.

2 Ad acutorum morborum curationem. Offundit enim his tenebras varia morborum ſporadicorum idea & euentus: cùm etiam inter ſporades ſint eueniti acuti, & diuturni morbi, qui ab indoctis & natura ſola curantur etiam, & eiſdem inſtrumentis, quibus acuti.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XI.

a ἐπίμαι τι ἄντα

* Ἐπεφίεσαν τὰ μᾶλλον ἐπιμάτων ἐπαμύνειν, ἢ ψεῦδος εἰσίν.

[*Eoq; fit vt falsò & ſine iudicio*] *alia magis probent remedia, & alia damnent.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Quaſi dicat, idiotæ nec rectè laudant, nec rectè vituperant curationes, nam rectas à prauis dignoſcere nequeũt. quod ſequenti Aphoriſmo demonſtrat.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XII.

Ἔστι δὲ μέγα σημεῖον τόδε, ὅτι οἱ μὲν δημόται ἀξιωτάτοισι ἑωυτῶν περὶ τουτέων τῶν νουσημάτων εἰσὶν, ὡς τὰ μελετητία ἔχει. Οἱ γὰρ μὴ ἰητροὶ, ἰητροὶ δοκέουσιν εἶναι, μάλιστα διὰ ταύτας τὰς νόσους. Ῥηίδιον γὰρ τὰ ὀνόματα ἐκμαθάνειν, ὁκοῖα νενόμισται περιφερέως πρὸς τοὺς τὰ τοιαῦτα κάμνοντας. Ἢν γὰρ ὀνομάσῃ τις πλειοτάκις χολὴν, καὶ οἶνον τοῖον, ἢ τοῖον, ἢ καὶ μελίκρητον, ἅπαντα τοῖσι δημότῃσι δοκέουσιν ἰητροὶ ταῦτα λέγειν, οἵ τε βῆτες, καὶ οἱ χείρους. Τὰ δὲ οὐχ ὅπως ἔχει, ἀλλ' ἐν τουτέοισι δὴ, καὶ πάνυ μέγα διαφέρουσιν ἐπεργοι ἐτέρου.

Verùm

[1]Verùm enimuerò satis magno argumento esse debet, quòd vulgò homines minimè horum morborum sibi sint conscij; eoq; [2] magis in eam curam incumbendum. Nam qui medicinæ sunt expertes, prorsus vulgo habentur pro medicis, [3] horum morborum causa & nomine. Est enim facile nomina earum rerum complecti & discere, quas conuenienter adhiberi posse putarunt iis, qui morbis talibus laborant. Vt enim quis ptisanæ succum, aut vinum huiusmodi aut illiusmodi, (colore, odore, sapore & consistentia) melicratumve etiam nominauerit, omnia vulgo videntur communia nominari, quæ in peruagato medicorum doctorum & indoctorum sermone versantur. Sed longè aliter se res habet, quippe in hoc genere admirabile est, quantùm alij aliis antecellant.

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Id est, Cùm iisdem instrumentis vtantur medici tam docti tum ignari, propterea idiotæ discernere nequeunt eorum præcellentiam. Nam illi non distinguunt vter fœliciùs horum encheiresin ad commoda ægrotum flectat: in eorum copia, vtendi modo, & tempore.

2 Vt nimirum non ex vulgi opinione & ptisanam ipsam, susque deque quouis morbi tempore exhibeamus, &c.

3 Quòd vulgus quidem euentu videat hos morbos calamitosos esse, & omnes Medicos iisdē remediis in eis vti: sed non distinguunt qui commodè id agant, quive incommodè & inopportunè.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XIII.

Δοκέει [1] δέ μοι ἄξια γραφῆς εἶ ταῦτα μάλιστα, [2] ὁκόσα [3] τε ἀκαταμάθητα ἐόντα, τοῖσιν ἰητροῖσιν ὀφείλεσθαι ἐόντα εἰδέναι, καὶ ὁκόσα μεγάλας [4] ὠφελείας φέρει, ἢ μεγάλας βλάβας. [4] Ἀκαταμάθητα μὲν ὧν καὶ τάδε ἐστί. Διότι ἄρα ἐν *τοῖσι ὀξεήσι νούσοισιν, οἱ μὲν *τῶν ἰητρῶν ἅπαντα [5] τὸν αἰῶνα δυσπαλέως πιόσαντας διδόντες ἀδιηθήτως, καὶ νομίζουσιν ὀρθῶς ἰητρεύειν. Οἱ δέ τινες, ὥσπερ παντὸς *ποιεῦνται, *ὅπως κεκθλῶ μηδαμίλως καταστήσῃ ὁ κάμνων· μεγάλως γὰρ βλάβεω *ἡγεῖται εἶναι· *ἀλλὰ δι' ὀθονίης *διηθοῦντες τὸν χυλὸν, διδόασιν. Οἱ δέ *τινες αὐτέων, ὅτ' ἂν πιόσαν[6]ται παχείως δοῖεν, ὅτε χυλόν. Οἱ μὲν μέχρις ἂν ἑβδομαῖος γένηται ὁ κάμνων· οἱ δέ, καὶ διὰ τέλεος ἄχρις [7] *ἂν κεκθῇ ἡ νοῦσος.

*πίνειν
*τινες
*ποιεῦνται
*ὅπως
*ἡγέονται
*διηθοῦντες vel διαθέοντες
*ἄλλοι
*ἂν

Sed [1] ex quoque literis (& commendatione) digna esse videntur; & quæ alioqui [2] non disciplinabilia, operæprecium tamen est medicis scire,

& [3] quæ magnum adferunt adiumentum aut detrimentum. Ac quidem non [4] disciplinabilia hæc sunt. Quæ causa est quamobrem medici in morbis acutis omne [5] tempus exigunt ptisanam non colatam exhibendo; nec non medicinam se hoc modo rectè facere arbitrantur. Existunt & alij, qui in medendo plurimi faciunt, si quis nullo hordeo sibi vllo modo vtendum putet; calamitosum id maximè esse rati. Alij verò linteo excolatum succum exhibent. Rursum nec desunt alij, quos nonquam adduxeris vt ptisanam crassam [6] & integram aut succum exhibeant. Alij quidem non ante quàm septimum morbi diem agat ægrotus. Alij verò perpetuò [7] donec iudicatus fuerit morbus.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Vt in philosophia quædam non sunt disciplinabilia, vt num mundi plures, & num vacuum extra mundum: alia verò non sine magna indagine in rerum natura percipimus. At in medicina, ex iuuantibus & lædentibus patescunt cuncta, & causæ innotescunt. illa itaque amplectenda.

2 Sed ex iuuantibus & lædentibus iam comperta. quorum alioqui ratio prima in obscuro est. vt, quòd in statu de cibis vtendi oporteat.

3 Prout conuenienter, vel inconsideranter vsurpantur.

4 Rationi imperuia per se. sed ex iuuantibus & lædentibus comperta tandem, longa indagine, & ratione.

5 Nam non distinguebant motum morbi. quibusdam enim, vt XIV die iudicandis debetur integra ptisana: aliis; vt quarto iudicandis, ferè inedia confert.

6 Id est, nonquam dant integram ptisanam nec eius succum (potu solo contenti) nisi iudicato iam morbo.

7 Id est, Tota morbi historia non vtuntur ptisana: sed solùm aquam, & melicratum, vel oxymel exhibent. Dicit, Sed aliqui solo succo ptisanæ vtuntur, alij tota ptisana, alij potu solo transigunt ad crisin vsque. Hippocrates verò quibus ex his quis opus habeat demonstrabit.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XIV.

[1] Μάλα μὲν δὴ καὶ ἀξύνετα τὰ τοιαῦτα ζητήματα εἰθισμένοισί εἰσιν οἱ [2] ἰητροί. Ἴσως δὲ καὶ δεῖ ταῦτα διελέσθαι.

[1] *Sed medicorum ista consuetudo non est huiusmodi quæstiones ad disputandum [2] ponere. Neque, si ponerentur, fortasse quid sentiendum sit inuenirent.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Nimirum, quibus recmatis medendi continetur.

2 Itaque Hippocrates primus hanc disceptationem proposuit, & soluit.

Καὶ

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XV.

[1] Καὶ τοι ἀκαβολίῃ γε ἔχει ὅλη ἡ τέχνη πρὸς τὴν δημοτέων μεγάλλω, ὡς μηδὲ δοκέειν ὅλως ἰητρικὴ εἶ).

[1] *Quæ cauſa eſt etiam, cur vniuerſa medendi ars in acerbiſſimam vulgi calumniam incurrerit, vt ne quidem medicina vlla eſſe putetur.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

Nimirum ob controuerſias medicorum, quas audit vulgus. nam concordia certam ſcientiam arguit; exemplo eſt, matheſis.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XVI.

Ὡς τὰ ἐν γε τοῖσιν ὀξέσι τῶν νουσημάτων, πρόσω διοίσουσιν ἀλλήλων οἱ κρεάνακτες, ὥστε ἃ ὁ ἕτερος προσφέρει * ἡγεμόνως ἄριστα εἶ), ταῦτα νομίζειν † τὸν ἕτερον κακὰ εἶ). Καὶ κριθὴν ἂν κατάγα * τὸ τοιόνδε τῷ τέκνῳ * φαῦσι ὁμοιοῦσθαι τὴν † μαντικήν. Ὅπου οἱ μάντιες τὸν αὐτὸν ὄρνιθα, εἰ μὲν ἀριστερὸς εἴη, ἀγαθὸν νομίζουσιν εἶ)· εἰ δὲ δεξιὸς, κακόν. Καὶ ἐν ἱεροσκοπίῃ † τὰ τοιάδε ἄλλα ἐπ' ἄλλοισιν. Ἀλλ' ἔνιοι τῶν μάντεων τἀναντία τουτέων. [3] Φημὶ δὴ πάγκαλον εἶ) τοῦτο τὸ σκέμμα, καὶ ἠδυφισμένον τοῖσι [4] πλείστοισι τῶν ἐν τῇ τέχνῃ, καὶ ὀπιπαιοτάτοισι.

* ἡγεμόνως
† ἄδη
* τῷ τοιῷ
* φαῦλα
† δὲ

Nam in acutiſſimis morbis tanta eſt artificum inter ſe [2] diſſenſio, vt quæ alius medendo exhibet, conſentanea eſſe ratus, illa quidem alius in vitio eſſe putet. Eoq; fit fortaſſe vt ars medendi ab [3] augurali vanitate non multum abeſſe prædicetur. Quòd augures, auem eandem, parte ſiniſtra, ſecundis auſpiciis apparere indicent: dextra verò, malis. Eodemq; modo in aruſpicina huiuſmodi ferè ſunt, quæ feruntur alia ſuper aliis. Exiſtunt & alij huius generis vates qui contrà pronuncient. [3] Quamobrem ego verè hoc videor dicturus eſſe, contemplationem (ſeu diſtinctionem aut ſcientiam) quam hoc loco tradendam ſuſcipimus, pulcherrimam eſſe, maximisq; ac [4] quamplurimis in medendo rebus accommodatam eſſe.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Quia peculiarem cuiusque morbi motum non benè Cnidij didicerant ex symptomatis, hinc illa dissensio.

2 Quam etiam dicunt διαιτησάω, ἰητρομαντίαν, ἰητρὸς: vnde ἰητρομάντεις & διαιτηταί. sunt & χρησμολόγοι, & χρεμολέγοι, id est, fatidici, & χρησμῳδοὶ diuini vates, & ὀνειρομάλοι. Sed Hippocrates solos διαιτητὰς appellat μάντις, vt etiam Homerus. De hac arte olim scripsere Apollonius, Athenæus, Chæremon, & Artemidorus Phoca, & plurimi alij.

3 Commendatio operis. dicit, huiusmodi quæstiones maximè ad medicos pertinere.

4 Id est, ad hanc reuocari posse, quæ sunt in medendo maxima atque plurima. Nam in vna pleuritide ostendet, qua tecmarsi in singulis acutis sit transigendum: & ex cuiusque peculiari natura.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XVII.

ὑγιείῃ Καὶ γὰρ τοῖσι ῥοσίοισι πᾶσιν ἐς *ὑγείῃ μέγα τι δυνάται· καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσιν ἐς ἀσφαλείῃ, καὶ τοῖσιν ἀσθενέουσιν ἐς δύξείῃ· καὶ ἐς ὅ,τι ἂν ἔχωσιν *ἐθέλῃ.

Hæc enim mirificè prodest ægris ad sanitatem conquirendam; sanis ad tuendam: palæstricis ad firmam corporis constitutionem: postremò omnibus, ad quamcumque rem sese conuerterint.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Elucet hîc eum de sola ptisana non agere: & ita agere de victu acutorum, vt cæteris omnibus accommodari possit: & non solùm diætæ vsum hîc docere, verùm etiam aliorum omnium remediorum tecmarsin, vt chirurgiæ & pharmaciæ, glandis, clysteris, fotus, vini, mulsæ, oxymelitis, balnei. Itaque communem quandam rationem medendi & præseruandi hîc docet, multis peculiaribus communem. Adeò vt hinc eluceat, quo modo quæque ars constitui debeat. Nam hîc eleganter distinguit, quibusnam ptisana sola sit exhibenda in acutis morbis, quibus eius cremor, quibus quid aliud, in solum potum, vel nihil horum. Vide huius libri Aphorismum 18: ibi in initio hæc explicat Galenus, & eleganter argumentum horum librorum aperit, & morem in docendo Hippocratis.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XVIII.

[1] Πασάνη μὲν ἔν μοι δοκέει ὀρθῶς προκεκρίσθαι τ[2] σιπρῶν γλυμάτων, ἐν τουτέοισι τοῖσι νουσήμασι. [3] καὶ ἐπαινέω γε τοὺς προκρίνοντας. Τὸ γὰρ [4] γλίσχρασμα αὐτέης [5] λεῖον, καὶ [6] ξυμπυκνὲς, καὶ [7] προσλωὲς ἔστι, καὶ [8] ὀλισθηρὸν, καὶ [9] παλακτὸν μᾶλλον, καὶ [10] ἄδηλον, καὶ δύσπλυτον, [11] εἴ τι καὶ τουτέοισι προσδέοι, καὶ ὅτι [12] ξύλον ἔχει, ὅτι ἄρα δυναχόν,

[3] καλὴν, ὅτι [4] ἀνοιδίσκει) ἐν τῇ κοιλίᾳ, *ἀτρώδλευτ γὰρ ἐν τῇ ἐψήσει, ἐχόσον ἂν πλεῖσον ἐπεφύκει διογκᾶσθαι. * ωὐδὲν

[2] *Ptiſana igitur (ex ſua natura conſiderata) meâ quidem ſententiâ, [3] cibariorum omnium cerealiorum præſtantiſſima rectè eſt habita, in huiuſmodi (acutis) [4] morbis. & laudem merentur qui hanc cæteris antepoſuendam ducunt. Nam ſucco eſt prædita [5] pingui illo quidem, ſed [6] læui, [7] & æquali, & [8] iucundo, minimeq́ [9] tenaci, ſed [10] fluido, & moderatè [11] humido, & ſitis [12] experte, maximeq́ [13] ad eluendum eſt accommodata ſi quid opus ſit, quin etiam nec [14] aſtrictionis eſt particeps, nec (ſtomacho) tumultum [15] infert, neque in aluo [16] intumeſcit, nam elixando intumuit, quantum maximè intumeſcere potuit.*

[10] lubrico, meabili, fluxili,

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Hac ratiocinatione vtitur, Quicquid calorem febrilem (quia omnis morbus acutus eſt cum febre ſymptomatica, vel eſt ipſa febris eſſentialis) extinguendo, pugnat cum febre, humoris putris, (in quo eſt ipſa febris) portionem pepaſmi participem mitificando: alteramq́ue portionem, quæ eſt pepaſmi expers, excludendo: obſtructiones, quæ ſunt cauſæ antecedentes febris, tollendo: præterea quod ſtomacho qualitatibus primis, ſecundis, & totâ ſubſtantiâ eſt gratum, & omnis moleſtiæ expers: Id conuenienter ad morbos acutos præſcribi poteſt. Huiuſmodi autem eſt ptiſana. Ergo. Calorem enim febrilem extinguit: nam perpetuò frigidum manet hordeum, ex quo conficitur ptiſana, vt ſcribit Galenus De alimentorum facultatibus, vbi De hordeo. neque vlla arte vim calfaciendi acquirere poteſt: ſed omni præparatione adhibita, inſitam refrigerandi vim retinet: humectandi verò, vel ſiccandi vi, variè, pro varia præparandi ratione augetur. Hordeum enim glumâ ſuâ caſtratum, in aquâ coctum donec quàm maximè intumuerit, humectandi vim acquirit. Ptiſana ergo ex tali hordeo, victus eſt humidus, & qualitate & conſiſtentia: Victus verò humidus, febricitantibus conuenit, inquit Hippocrates primi Aphoriſmorum decimoſexto. humorum etiam putrium vim infringit: quia ptiſanæ ſuccus eſt mitis, læuis & moderatè humidus. portionem pepaſmi participem cauſæ morbificæ, læuitate adiuuat ad coctionem: & alteram pepaſmi expertem, excludit per lubricitatem & per contemperationem. obſtructiones fluiditate tollit. Stomacho grata eſt omnibus qualitatibus totaq́ue ſubſtantiâ. Sumptâ indicatione ab ægro, quia modico contrariorum vſu natura gaudet intemperata. Præterea, quia ſucci familiaritate cum noſtra natura eſt coniuncta; moleſtiæ omnis expers, nam ſitim inducere nequit, cùm nec calfaciat, nec obſtruat, nec in bilem vertatur; ſed potiùs vtraque qualitate ſitis cauſas tollit. Stomacho etiam tumultum non infert; quia ſucco eſt æquabili, omnis flatus expers. Vide Aretæum fol. 65. C.

2 Quaſi dicat: Vt hoc propoſito familiari exemplo (quod perſpicuitate & excellentia vincit res cæteras quæ ſunt eiuſdem generis,) doceam theoremata vniuerſalia tecmarſeos. Præfertur pani, chondro, & zeæ: nam hæc ſolùm dantur in acutis morbis, dicit Galenus.

3 Id eſt febribus eſſentialibus, magnis, & intermiſſionis expertibus: & morbis qui febrim conſequuntur, & febribus quæ morbos ſequuntur.

4 Non facilè recipit calorem præter naturam.

5 Conſiſten-

5 Conſiſtentiâ & facultate, id eſt, alienæ facultatis experte: conſiſtentiâ, vt in quo tangendo ſit motus continuus. (læue: quia calor in omnes partes æqualiter ſeſe inſinuat.) facultate, quia opponitur exaſperanti, qualia ſunt acria, acida, aſtringentia. ſed læuia ſunt quæ tactu & facultate læuorem gerunt.

6 Id eſt, vniuſmodi: non craſſiore nec tenuiore: ſed vbique ſibi ſimilis, ob exactam partium vnionem.

7 Naturæque conſentaneo. ad bonitatem accedit dulcedo ptiſanæ & qualitate & ſubſtantia: quia ventriculo grata, nec vllam inſuauitatem habet dum ſumitur. &, citra comeſtionem, ſorberi poteſt.

8 Vt de obſtructionibus thoracicis metuendum non ſit. diſtribuitur ex facili, liberat obſtructa, & materiam pepaſmi capacem efficit.

9 Nec obſtructiones parit. oleum eſt πλαδῶδες, ſed non eſt ἄδηλον. nec ptiſana ſupinat ſtomachum, vt oua.

10 Quia bilis acrimoniam temperat, nec, vt alia dulcia, in bilem mutatur. Calorem etiam & ſiccitatem, duas ſitis cauſas corrigit. nec obſtruit, ſed inoffenſo curſu fertur ad ventriculi & pulmonum ſedes, ſitis focos. Nam ſunt ſitis cauſæ duæ, calor & ſiccitas: & ſitis domicilia duo, pulmo, & ſtomachus. pugnat cum cauſa, quia refrigerat: Gal. 1. de Alimentis: & focum ſitis extinguit ptiſana.

11 Vt ſi aſtrictior ſit aluus: vel ſi bilis fluctuet in ventriculo, aut eius tunicis adhæreſcat. facit corpus &c. Ergo, dicit Galenus, abluere non eſt febri contrarium. venter itaque ſubduci tutò poteſt.

12 Quæ vitanda eſt in morbis acutis, niſi lienteriæ, aut reſolutioni viſcerum obnoxij ſint ægri.

13 Quod ſit vniuſmodi, nec diuerſis prædita qualitatibus. quid ſit ἄδηλον, explicat Gal. 4. acut. §4. quod turbat dum coquitur, vt mordentia, inflantia, & quæ diuerſis qualitatibus conſtant, vt braſſica, lenticula, ouum cum melle & ſale.

14 Nam flatus eſt expers.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XIX.

[1] Οἱ χόσοι μὲν ὧν πίσσάτησι χρέωντ') [2] ἐν τοιούτοισι τοῖσι νοσήμασιν, οὐδὲ [3] μιῇ ἡμέρῃ [4] κενεαγγητέον, ὡς ἔπος εἰρῆσθαι, ἀλλὰ χρηστέον καὶ οὐ [5] διαλειπτέον, ἢν μή τι κλέπτῃ, ἢ διὰ [6] φαρμακίλιον, ἢ [7] κλύσιν [7] διαλείπειν.

[5] καθαν
[7] διαιαθῆι

[1] Ergo ſi quem iuuat [2] ptiſana vti in huiuſmodi morbis, ne vnius quidem [3] diecule, vt ita dicam, [4] exhauſtum, (hoc eſt, inedia) eſt imponendum, ſed ſine [5] intermiſſione vtendum, niſi quid [6] medicamenti purgantis aut clyſteris cauſa intermittendum ſit.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Non loquitur de iis qui inconſideratè hac vtuntur, ſed de eo qui & morbi ſpecie inuitatur, & virium infirmitate, cum ſucci inopia coniuncta: nec auocatur dolore aut alui aſtrictione, vel difficultate ſpirandi: celebratis etiam quæ in vacuando & dolorem leniendo pugnant cum morbo eiuſque ſymptomatis. Dixi morbi, & virium, & doloris rationem habendam. quia duo ſunt diætæ ſcopi, hiſtoria morbi, & virium robur: Addidi dolorem: quia in pleuritide non exhibebis totam ptiſanam, niſi morbo cocto, alno ſoluta, & dolore remiſſo.

2 Hoc eſt, qui iure & loco ptiſanâ vtitur. is autem conuenienter ea vtitur, qui

ęqui & morbi ſpecie inuitatur & virium infirmitate, &c. vt diximus. Sed quinam vtuntur ante ptiſana? hi quibus os humeſcere incipit: hi vti ea debent, vt fiant firma latera, vtque natura reſtituatur in priſtinum ſtatum, in eo qui iam biduo vel triduo abſtinuit, venamque ſecuit, tum aluum ſubduxit.

3 Id eſt, ne vnum diem defraudari debet ſuo genio. ægrè enim redibit ad cibum: grauiores enim ſunt mutationes ab ocio ad negocium, quàm contra.

4 Duo ſignificat κένωσις: vacuationem, 1. Aphor. 2. dein ciborum abſtinentiam. nam hac obſcura fit euacuatio: lib. 2. De articulis, vbi de coſtis. tertiò, vtrumque. Abſtinentiâ illâ incommodat æger ſuæ naturæ, & expectoratum comprimit. Illa itaque abſit, ne ſubſiſtat expectoratum, & ne alis pulmonum adhæreſcat, & ne ventriculus fiat immemor ſui officij, cum alienatione ſui habitus, vt qui turgere aſſueuit à cibi mole.

a His, dicit Galenus, bis da, ſi opus habeant, quantumq. tulerit corporis virtus.

5 Poſtea docebit quinam vacuandi ſint per ventrem, vel per venas, vel fomentis. dicet quis: Sed Hippocrates poſtea ſuperbibendam præbet ptiſanam. Reſpondemus: medicamenti eſt educere: alimenti attrahi: Galenus 2. De alim. cap. de pyris. Sed non præbet alimenti cáusâ, ſed vt malignam remedij vim eluat à ſtomacho.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XX.

[1] Καὶ τοῖσι μέν γε *ἐϑισμένοισι [2] δὶς *[3] σιτέεσϑαι ἡμέρης, δὶς [4] δοτέον· τοῖσι δὲ μὴ σιτέεσϑαι ἐϑισμένοισιν, ἅπαξ δοτέον τὴν πρώτην· ἐν [5] προσαυξήσι δὲ· ἢν δὲ ἐκδέχηται, τοῦτοισι καὶ δὶς *δοτέον, ἢν τι *δοκέῃ προσδεῖν.

* ἐϑισμένοιση
* σιτέεσϑαι
* δίδοσϑαι
* δίδοις

[1] *Eóque fit vt ſi bis [2] cibum capere æger [3] conſueuerit, bis illi ſit [4] exhibenda (ptiſana:) ſi autem ſuo more paſtum ineat ſemel, ſemel etiam primo (die) apponenda, ſed tamen (ſemper) acceſſio paulatim [5] & viciſſim adiungenda (ptiſanæ) ſi bis [6] exhibendi ſit locus: atque hinc etiam bis exhibere oportet, ſiquidem opus eſſe videbitur.*

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Eoque fit,] id eſt, vt qui ptiſana vti ſuo iure poſſint.

2 Propterea quoque aluus eorum bis intumeſcere, bis humeſcere, bis coquere conſueuerit.

a An igitur in pleuritide licebit dare vinum, et qui aſſueuerit vino vti? minimè. quia apud Hippocratem nulla eſt habenda conſuetudinis ratio in qualitate, ſed tantum in quantitate. Cum itaque perſpectum habeamus iure ptiſanam exhibendam eſſe, & quo loco, ex perſpicientia vtium ægri, hiſtoriâ morbi, & paroxyſmi; tum illud conſiderandum eſt, quo modo ſit exhibenda.

3 Ne humores accenſi incandeſcant acriores que reddantur, & ne ſubſidat collábaturque ventriculus, cum alienatione habitus & immutatione temperamenti, & officij vacuitate ceſſatione que fiat ignauior: & ne vires fraudatæ ſuo genio labefactentur, quod præcipuum eſt.

b Vt, inquit Galenus, ſemel quod ſufficit dabis; ſed minimum ſit quod ſecundò offeras, quod ſenſim augebis, dum ambas vices æquaueris. Sed qui mediocriter

criter ægrotant, ita nutriri debent.

4 Quasi dicat, Non solùm ad nutritionem, sed ad thoracis robur, si opus videbitur. vt conseruetur natura communis, & habitus, temperamentum, actio. & ne siccescat venter, & collabatur. vide 1. Aphor. 17.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXI.

* ἀμὴ
* πιπίνειν
* κενεαγγίειν

Πλῆθος δὲ * ἀρκέει κατ' ἀρχὰς διδόναι μὴ πολὺ, μὴ δὲ ὑπερπάχυ, ἀλλ' ὁκόσον ἕνεκα τοῦ ἔθεος * ἐπέρχεται τι, καὶ * κενεαγγίειν μὴ * ῥηϊδίως πολλοῦ.

*Sed ineunte vsu ptisanæ nec admodum crassam nec plena manu sufficit exhiberi, sed quantum in more cuiusque est situm, quantúmque suadet largioris exhausti cautio, * tantum vt ingeratur necesse est.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Id est, dum vsus postulat, & nihil sit quod auocat; hoc est, dum licet exhibere, cumque quis iure suo vtitur ptisana, & incipit ea vti. Ita enim hic interpretatur Galenus κατ' ἀρχάς, vt non significet morbi initium: sed illud tempus quo primùm eget ptisanâ æger: tunc, inquit, confertim ne repleto.

2 Quia repentè plurimum mutare malum: corrumpetur enim in stomacho ptisana, si exhaustis venis plurimum statim in initio exhibueris. Quia ex cessatione officij aluus ignauior facta est, Detur itaque tantum vt maneat in officio, neque in boulimum incidat, néve in κενεαγγίην incurrat. Notat qualitatem etiam & numerum.

3 Quantum sufficit ad prohibendam largiorem κενεαγγίην. Nam aluus ignauior nequit satisfacere necessitati totius corporis.

4 Quasi dicat, Bis dabis quotidie ptisanam his qui non calamitosè laborant: vt nutricatui & consuetudini respondeat, & vt inanitionis periculum vitetur.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXII.

* ὑπολύσαι
* ἐς
* ξηροφαγίην

Περὶ δὲ τῆς * ὑποδόσιος * εἰς * πλῆθος τοῦ ῥοφήματος, ἢν μὲν * ξηροφαγίην ᾖ τὸ νόσημα, ἢ ὡς * ἄν τις οἴεται, ἃ χρὴ ὅτι πλέον * διδόναι, ἀλλὰ προπίνειν περὶ τὸ ῥοφήματος, ἢ * μελίκρητον, ἢ * οἶνον, ἢ * ὀξύμελι πρὸν ἂν ἁρμόζῃ. * τὸ δὲ * ἁρμόττον, ἐφ' ἑκάστοισι τοῖσι ξύμπασιν * εἰρήσεται.

*De adiungenda autem sorbitionis * accessione seu quantitate, (mea sic ratio est:) nam si adhuc * siccior sit morbus, quàm quis fortasse putet, ** copiosiùs tum exhibenda non est, sed ante sorbitionis accessionem*

* cumulacius

nem propinare [a] melicratum, aut [1] vinum, prout [a] alterutrum videbitur esse consentaneum. [7] Verum verò sit consentaneum, in cuiusque morbi historia seu specie [b] demonstrabitur.

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Horum trium Aphorismorum hic est Syllogismus. Iis demùm solida & de more ptisanâ est exhibenda, quibus nec siccus adhuc, hoc est, crudus est morbus, nec alvus suppressa, nec doloris symptoma grauius, & vires valent cum succi inopia coniunctæ. Ergo Pleuriticis, madefacto ore, expectoratisque iis quæ decet, integra est exhibenda ptisana. vt nimirum iis confirmentur vires ad exclusionem: tum enim opus est firmis viribus, vbi morbus est concoctus. Atque hinc adeò est, quòd pleuritis & peripneumonia senibus sit funesta, etsi pepasmum consecuta sit: quia non habent firma latera vt possint expectorata excludere. ἐξίδωσις, verbum politicum, à mercatura sumptum, *ven tacmaet.* ἔκδοσις.

2 Cùm nimirum vtendi locus est, & iure quis ea vtitur.

2 Siccitas venarum & arteriarum dignoscitur squalore corporis, & linguæ scabritie, & ex vrina tenui flammeâ: pleuritidis verò, siccâ tussi, & sine expectorato vllo aut pauco, aut crudo. Ineunte morbo, dum siccus manet, magis cum morbo pugnandum, quàm naturæ studendum. quasi dicat, nunquam cibus exhibendus morbo adhuc crudo: ne natura à suo opere & materiæ mitificatione auocetur: cùm partes nutritioni dicatæ adhuc ita sint oppressæ, vt officio suo non sufficiant. Cruda sunt, cùm doloris summa sunt omnia, & nulla pepasmi signa adhuc edunt: cum summo tormento magnáque difficultate tunc excluduntur expectorata.

3 Neccopiâ, nec qualitate, nec numero.

4 Nimirum ad pleuritidem vel asthma seu difficultatem respirandi. vt excitetur naturæ vis, & materia vt præparetur exclusioni: & vt meatus ampliores fiant: nisi sit μεγαλόπλευχνος, aut picrocholos τὸ ἔνδον.

5 Dulce. & panis, & carnes in asthmate. dulce vinum alas pulmonum explicat, vt melicratum ferè. vt paretur materia expulsioni, & ampliores fiant meatus.

6 A morbo indicatione sumpta, & peculiari ægri natura. Nam in picrocholis τὸ ἔνδον numquam rectè ad asthma exhibebis melicratum: & in accessionibus cibum dare, malum. rursus, crudo morbo quicquid nutrimenti exhibet, id in morbi materiam degenerat. duobus autem modis crudum accipitur apud Hippocratem: is dicitur crudus humor, qui in venis insita sanguinem continetur, qualis est pituita cruda. altero modo, is qui est supra sanguinem, qualis est bilis quæ mitificari non potest. quinetiam crudi dicuntur humores in herpete, aliisque in morbis, in quibus nondum pepasmus apparet, seu concoctio illorum prauorum humorum præter naturam. quasi dicat, Nisi peculiaris natura auocet.

7 Quasi dicat, In asthmate & pleuritide omne cruditatis tempus seu siccitatis, exigendum in vsu melicrati: hoc est, medicamentorum morbo conuenientium, priusquam ptisanæ accessionem adiungas, hoc est robori naturæ studeas. Nomine melicrati, tanquam vno exemplo, intelligi debent omnia medicamenta quibus morbum oppugnamus. Hinc collige theorema. Tamdiu incumbendum est in morbum, vel pugnandum cum morbo, quamdiu is siccus appâret: humidiore verò facto, studendum naturæ, nisi vires periclitentur, vt in syncope: tum enim primùm virium habenda est ratio: aliàs, morbi: nam morbus est qui vires frangit. Frustra igitur viribus intendes, si morbum negligas. Atque hoc est quod dicit Hippocrates, ante sorbitionis accessionem propinandum esse melicratum. non quòd velit ante vsum ptisanæ adhibendum melicratum: sed quòd antequam accessionem adiungas earum rerum quibus natura robustior fiat, præscribenda sint

I. Heurnii Commentarius.

1 Sensus est: Id semper manet ratum, vt nunquam exhibeamus ptisanam, quamdiu morbus fuerit crudus: ne natura à suo opere & materiæ mitificatione auocetur. Cùm præterea partes nutritioni dicatæ sunt ita oppressæ, vt officio suo non sufficiant. sed morbo iam humido facto, ea est exhibenda.

2 Vt in pleuritide quò maior est copia expectorati.

3 Vt firmiora reddantur latera ad exclusionem materiæ mitificatæ.

4 Quo tempore quàm tenuissimo victu est vtendum.

5 Id est, edita crisi, ad duos dies seruabit victus rationem qua fruebatur. sed dein ad panem &c. redi.

6 Vel, vt in paritate vel imparitate dierum, sit consilij capiendi ratio. Nam cùm quæ paribus diebus mouentur, paribus recrudescant, & quæ imparibus, imparibus; ergo si à crisi sequentes duos dies obseruaris, si nullam accessionem duobus diebus his morbus fecerit, (cùm vel par & impar habeat) erit morbus perfectè iudicatus. nam quæ paribus diebus accedunt, paribus iudicantur, & recrudescunt ab imperfecta crisi: quæ verò imparibus iudicantur imperfectè, imparibus etiam recrudescunt. Crisin vocat hic perfectam morbi solutionem; vel illud tempus, quo natura de morbo triumphat. in Epidemiis, præter cætera, significat crisis ipsam concoctionem. vt cùm dicit, si cui post crisin appareant vrinæ albæ; id est, editis pepasmi signis. Vult Hippocrates hîc, vsque ad crisin quàm tenuissimum victum obseruari, ne natura ab instituto auocetur. Imò etiam editâ crisi, exigendos esse duos dies in simili victu, eò quòd nescias an pari, an impari die morbus iudicetur. Meminit Hippocrates in Epidemiis, cuiusdam mulieris, quæ septimo die perfectè iudicata, ita vt nec vlla materia, nec vllum empyreuma supereresset: & cùm eodem crisèos die vesperi se liberaliùs inuitasset, postridie obiit.

b Nimirum biduo à indicatione.

7 Vt panis & carnium.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXVI.

Ξυμφέρει δὲ τὰ τοιάδε ὡς ὅτι τὸ πολὺ, τοῖσιν ὅλοισι πλισάοισιν [a] ἀυτίκα [b] χρωμένοισιν.

Sed præter cæteros [pleuriticis] maximè illa prosunt his, quibus [a] incunte [a] morbo ptisanâ integrâ [a] vti [b] licet.

I. Heurnii Commentarius.

1 Primo morbi quaternario, editis pepasmi signis, & morbo humidiore facto. Hordeum accipiatur integrum, purum, solidum, non vetus, non recens. Illud in vas coniiciatur amplum, & ei affundatur aquæ simplicis quantum satis est, ne opus sit superinfusione aliqua; id est, sint viginti partes aquæ, ad vnam hordei. Deinde lento igne coquatur quinque horas, donec intumescat quàm maximè potest, & cremari incipiat. Mox amoueatur ab igne, & citra colationẽ exhibeatur cochleari: mirificos adfert sanitatis fructus. Aquam simplicem vocant eam quæ non sapit naturam pharmacorum, cuiusmodi est aqua sulphurea & aluminosa; sed eam quæ est pura fontana, cuius motus est versus orientem, per terram arenosam & lapideam; etiam à montibus discoopertam, aëri & Soli expositam, nullius saporis dominantis, substantiæ subtilis, cuius residentia nulla aut pauca, leuis pondere, quæ

quæ citò calefit, & citò infrig datur.

a In primo quaternario, morbo defungi æger potest ἀνεμέτως, si benè expectorarit.

1 Suo iure. Sæpè natura per se materiam pleuritidis mitificat incunte morbo, iis integra danda ptisana.

b Sensus est, donec ad crisin ventum est, ptisanam dabis, si expectoratum processerit, ea cautione qua diximus iam, maximè in iis qui primo morbi quaternario, iure vruntur integra ptisana, id est, quibus ilicò os madescit.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXVII.

1 Αἱ πλευρῖτιδες ἐν τοῖσι πλευρεητικοῖσιν αὐτίκα 2 αὐτόματοι παύονται, ὅταν ἄρξαντι πτύειν τὶ ἄξιον λόγου καὶ ἐκκαθαίρεσθαι· αἱ πλευρῖτιδες καθάρσιος πολλῶν πλεόνων 3 εἰσὶ, καὶ 4 ἔμπυοι ἢ τὸν χρόνον, ἢ εἰ 5 ἀλλοίως πως * διαιτῶν. καὶ αἱ χείσιες ἁπλούστερον, καὶ 6 δυσκριτώτερον, καὶ ἧσσον 7 ἀσφαλέες. * διαιτῶν.

1 *Nam & pleuriticis vltrò punctorij dolores quiescunt & 2 desinunt, vbi aliquid commemorabile expectorare tum expurgare cœperint: cùm tales excluſiones ſint multò meliores * exquisitæq; magis, minusq; ita ſupparati 3 ſeu purulenti reddantur, b quàm ſi quis aliter diætam inſtituat. Quin etiam ipſæ criſes & 4 vniuſmodi fiant magis, & ſecundioris 5 iudicij, & minùs 6 reuerſioni ſint opportunæ.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Supra aut infra diaphragma; vtrobique excitati in tunica coſtas ſuccingente.

2 Nullis adhibitis remediis. Quia multæ pleuritides bonitate naturæ & materiæ, per ſe curantur, aliæ autem ſunt peſtilentes.

a in qualitate, quantitate, tempore, & excernendi modo: ita vt nihil ſuperſit.

3 Nam qui pleuritici intra decimum quartum diem morbi nihil commemorabile expectorant, purulenti reddantur, 5. Aphor. 8.

b Defraudando genium ægri, reddendo latera infirma.

4 Id eſt, vnico excretionis genere, & ſignorum cauſarumque ſuſcipiuntur. vt ſit ſimplex, hoc eſt, morbi cuiuſque propria: vt in ſene cauſo occupato, dyſenteria: in pleuriticis, expectorato. Vocat autem criſes ſimpliciores vniuſmodi, quæ hic ſolo expectorato oboriuntur, non autem ſimul ſudoribus, aut aliis excretionum generibus, vt in Anaxione accidit 3. Epid. 3. Sæpe enim natura ab vno genere criſeos, ſe ad alteram conuertit. Sunt autem ſecundioris iudicij, quia nihil detrimenti adferunt neque partibus vnde fluunt, neque quo fluunt, vt ſæpè accidit. Si enim peripneumonico in crure oborta tus abſceſſus, liberabitur quidem eâ peripneumoniâ, 2. Progn. 71. At ſi materia illius abſceſſus fuerit cruda, claudicabit tota vita. Reuerſionis cauſa eſt criſis imperfecta: cùm nimirum materia vel empyreuma ſupereſt, 2. Aph. 22. Materiæ ſuperſtitis ſignum eſt oris amaritudo, inappetentia, ciborum inſuauitas: Empyreumatis verò, oris ſiccitas & ſitis.

5 Ad ſalutem ægri, nullâ materiâ ſuperſtite, aut empyreumate, aut partium

remedia quæ pugnent aduersus morbum.

b Sensus hic Hippocratis est, dicit Galenus: excrementis madescere nullo modo, crudi morbi signum est: igitur, antequam ptisanam, dabis quid humectantium, vt hydromel, vel vinum.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXIII.

Ἢν δὲ ὑγρύνῃ τὸ στόμα, καὶ τὰ ἀπὸ τῶ [2]πνεύμονος εἴη οἰκοῖα δεῖ, [3]ἐκπλύνειν [1]χρὴ ὡς πλῆθος τῷ ῥοφήματος, [4]ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι. [2]τὰ μὲν γὰρ θᾶσσον καὶ μᾶλλον πλαδῶντα, ταχυτῆτα [4]κρίσιος σημαίνει· τὰ δὲ βραδύτερον καὶ ἧσσον, βραδυτέρην [4]σημαίνει τὴν κρίσιν.

*[3]ἐκπλύνειν

*[3]εἰρῆσθαι

[1]*Quod si humore perfusum sit os, atque pulmonum excrementa [2]conuenienter excludantur, [3]adiungenda tum ptisanæ accessio est, vt in [4]summa dicam. [2]Nam quæ celeriùs magisq; madescunt, [4]celeritatem iudicij arguunt: quæ [b]verò tardiùs minusq; madescunt, tardiorem [4]etiam crisim significant.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Expectorando scilicet, nec amplius siccior videatur esse morbus.

2 Vt nulla expectorati desideretur ratio in qualitate, nec quantitate, neque in expectorandi modo. hoc est, vt πεπταίνειν, id est, flatim, & ἀπύρειν excludantur. nam expectoratum procedit ἀπύρειν per ἐκφύσησιν, hoc est, exsufflationem, quæ fit vi animalis facultatis. Hæc bonam partem absolutæ crisis significant.

3 Vt vis animalis excitetur ad materiæ exclusionem; vtque firma sint latera ad expectorandum. Nam πλεύμων Hippocrati est sputum æquale, læue, album; quod est excrementum malè affectæ partis thoracicæ. quare tunc adiiciendum: vt par sit ratio naturæ & morbi.

4 Quasi dicat, vt firma sint cætera, hoc loco dicam & proponam, quod erit nobis cæterorum morborum exemplum. Vt ad eam legem de cæteris agam.

a id est, Cùm perfunditur os materiâ expectorabili.

5 Quia concoctiones, cuiusque morbi securitatem & celeritatem prænunciant.

b Ob difficultatem pepasmi, & thoracis oppressionem.

6. 1. Aphor. 12. Sed obiicies, Sudorineunte morbo factus mador est: is tamen ad morbi diuturnitatem appâret. Item alui profluuium ineunte febre ardente appâret ad mortẽ, vel ad diuturnitatem. Respondeo, præsentem Aphorismum intelligi de madore critico, in quo nulla desideratur ratio, neque temporis, neque qualitatis, neque quantitatis, neq. excernendi modi. Nam solus is sudor est bonus qui toto corpore manat calidus, quique dolorem sedat, fitque die critico, & lege naturæ victricis. At verò mador is qui solo capite & thorace fluit paucus, symptomaticus est & malus: quia nihil paucum est criticum. Præsens ergo Aphorismus referatur ad signa & causas criticas. Vt sit sensus, Qui celeriùs madescunt: scilicet non symptomaticôs, sed lege naturæ. Ac si diceret, vbi morbus madescit, ac proximè adest crisis, confirmare oportet naturam ad exclusionem materiæ mitificatæ. Per expectoratum humorem, intelligemus non quemuis humorem, sed eum qui est materia pleuritidis. Si roges, An igitur ob virium confirmationem licet etiam vel panem vel chondrum exhibere? Dico

quòd

quòd hæc duo virés quidem confirmant, ſed aduerſus morbum non ſimul pugnant quemadmodum ptiſana. Chondrus enim obſtructiones parit. eſt enim chondrus propriè Zeæ, id eſt, ſpeltæ (quæ tritici ſpecies eſt) granum piſtum & à glumis ſuis repurgatum. Rurſus oxymel incidendo & detergendo cum morbo quidem pugnat, ſed naturam non ſuſtentat.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXIV.

[1] Καὶ ταῦτα * μὲν καθ' ἑαυτὰ, τοιάδε τὰ δύναται ἐστί. [2] Πολλὰ δὲ καὶ * ἄλλα ἄλλα δύναται παρεῖται, οἷσι χρὴ σημαίνεσθαι δεῖ, ἃ εἰρήσεται ὕστερον.

[1] *Atque omnino hæc ſunt eiuſmodi ſuapte natura.* [2] *Exiſtunt & alia ſanè plurima valdè vtilia hîc conſultò prætermiſſa, ex quibus etiam horum ſignificatio fieri debet, quæ poſtea à nobis (ſuo loco) dicentur.*

* ἄλλα

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Id eſt, numquam eſt impar, ſibi ratio exhibendæ ptiſanæ, quæ ducitur à ſiccitate aut humidiore morbo.

2 Vt virium, ætatis, anni, & conſuetudinis ratio.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXV.

[1] Καὶ ὁκόσῳ ἂν πλείων [2] ἡ κάθαρσις γίγνῃ, τοσῷδε [3] χρὴ [4] πλέον δίδόναι [4] ἄγειν * κρίσιος· [5] μάλιστα δὲ κρίσιος ἐσβολῆς δύο ἡμέρέων, οἷσι γε ἢ πεμπταίοισιν, ἢ ἑβδομαίοισιν, ἢ ἐναταίοισι δοκέει κρίνεσθαι· ὡς καὶ τὸ ἄρτιον καὶ [6] τὸ περισσὸν φυλάσσεσθαι ἢν. Μετὰ δὲ [6] τοῦτο, τῷ μὲν φαρμάκῳ ἐς τὸ πρωὶ χρηστέον, ἐς ὀψὲ δὲ ἐς [7] σιτία μεταβάλλειν.

* πλείω

* κρίσιας

[1] *Ergo [ne longiùs abeam]* [2] *quo maior appâret purgatio, eò pleniùs* [3] *ptiſanam exhibebis, donec ad* [4] *criſin ventum ſit:* [5] *maximeq; ſupra criſin duos vt minimum dies, quibus aut quintum, aut ſeptimum, aut nonum morbi diem agentibus* * *incidere videtur criſis:* [6] *quò ſcilicet parium & imparium dierum cautio ſit. Quibus* [6] *exactis diebus, manè ſorbitio eſt exhibenda, veſperi verò* [7] *conſueta cibaria.*

* fieri debet criſis:

remedia quæ pugnent aduersus morbum.

b Sensus hic Hippocratis est, dicit Galenus: excrementis madescere nullo modo, crudi morbi signum est: igitur, ante ptisanam, dabis quid humectantium, vt hydromel, vel vinum.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXIII.

Ἢν δὲ ὑγρήσῃ τὸ στόμα, καὶ τὰ ἀπὸ τῶ [2]πνεύμονος εἴη οἰκοῖα δεῖ, [*]ἐκπλύνειν [3]χρὴ ὡς πλῆθος τῷ φορήμασι, [4]ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι. [5]τὰ μὲν γὰρ θᾶσσον καὶ μᾶλλον πεπαιόμενα, ταχύτητα [a]κρίσιος σημαίνει· τὰ δὲ βραδύτερον καὶ ἧσσον, βραδυτέραν [6]σημαίνει τὴν κρίσιν.

*ἐκκαθαίρειν

*Quod si humore perfusum sit os, atque pulmonum excrementa [2]conuenienter excludantur, [3]adiungenda tum ptisanæ accessio est, vt in [4]summa dicam. [5]Nam quæ celeriùs magisq; madescunt, [6]celeritatem iudicij arguunt: quæ [b]verò tardiùs minusq; madescunt, tardiorem [6]etiam crisim significant.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Expectorando scilicet, nec amplius siccior videatur esse morbus.

2 Vt nulla expectorati desideretur ratio in qualitate, nec quantitate, neque in expectorandi modo. hoc est, vt πεπαιόμενα, id est, statim, & κριτικῶς excludantur. nam expectoratum procedit κριτικῶς per ἐκφύσησιν, hoc est, exsufflationem, quæ fit vi animalis facultatis. Hæc bonam partem absolutæ crisis significant.

3 Vt vis animalis exsitetur ad materiæ exclusionem; vtque firma sint latera ad expectorandum. Nam πλεύμων Hippocrati est sputum æquale, læue, album; quod est excrementum malè affectæ partis thoracicæ. quare tunc adiiciendum: vt par sit ratio naturæ & morbi.

4 Quasi dicat, vt firma sint cætera, hoc loco dicam & proponam, quod erit nobis cæterorum morborum exemplum. Vt ad eam legem de cæteris agam.

a id est, Cùm perfunditur os materiâ expectorabili.

5 Quia concoctiones, cuiusque morbi securitatem & celeritatem prænunciant.

b Ob difficultatem pepasmi, & thoracis oppressionem.

6. 1. Aphor. 12. Sed obiicies, Sudorineunte morbo factus mador est: is tamen ad morbi diuturnitatem appâret. Item alui profluuium incunte febre ardente appâret ad mortẽ, vel ad diuturnitatem. Respondeo, præsentem Aphorismum intelligi de madore critico, in quo nulla desideratur ratio, neque temporis, neque qualitatis, neque quantitatis, neq. excernendi modi. Nam solus is sudor est bonus qui toto corpore manat calidus, quique dolorem sedat, finique die critico, & lege naturæ victricis. At verò mador is qui solo capite & thorace fluit paucus, symptomaticus est & malus: quia nihil paucum est criticum. Præsens ergo Aphorismus referatur ad signa & causas criticas. Vt sit sensus, Qui celeriùs madescunt: scilicet non symptomaticôs, sed lege naturæ. Ac si diceret, vbi morbus madescit, ac proximè adest crisis, confirmare oportet naturam ad exclusionem materiæ mitificatæ. Per expectoratum humorem, intelligemus non quemuis humorem, sed eum qui est materia pleuritidis. Si roges, An igitur ob vitium confirmationem licet etiam vel panem vel chondrum exhibere? Dico quòd

quòd hæc duo virtè quidem confirmant, ſed aduerſus morbum non ſimul pugnant quemadmodum ptiſana. Chondrus enim obſtructiones parit. eſt enim chondrus propriè Zeæ, id eſt, ſpeltæ (quæ tritici ſpecies eſt) granum piſtum & à glumis ſuis repurgatum. Rurſus oxymel incidendo & detergendo cum morbo quidem pugnat, ſed naturam non ſuſtentat.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXIV.

[1] Καὶ ταῦτα * μὲν καθ' ἑαυτὰ, τοιάδε τὰ ὑπάρχοντά ἐστι. [2] Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ὑπάρχει παρεῖται, οἷσι προσημαίνειν δεῖ, ἃ εἰρήσεται ὕστερον. * ἑαυτὰ

[1] *Atque omnino hæc ſunt eiuſmodi ſuapte natura.* [2] *Exiſtunt & alia ſanè plurima valdè vtilia hîc conſultò prætermiſſa, ex quibus etiam horum ſignificatio fieri debet, quæ poſtea à nobis (ſuo loco) dicentur.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Id eſt, num quam eſt impar, ſibi ratio exhibendæ ptiſanæ, quæ ducitur à ſiccitate aut humidiore morbo.

2 Vt virium, ætatis, anni, & conſuetudinis ratio.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXV.

[1] Καὶ ὁκόσῳ ἂν πλείων [2] ἡ κάθαρσις γίγνηται, τοσῷδε [3] χρὴ [4] πλέον ὑπαλύειν [5] ἄχρι * κρίσιος· [6] μάλιστα δὲ κρίσιος ἐπιβολῆς δύο ἡμερέων, οἷον γε ἢ πεμπταίοισιν, ἢ ἑβδομαίοισιν, ἢ ἐναταίοισι δοκέει κρίνεσθαι· ὡς καὶ τὸ ἄρτιον καὶ [6] τὸ περισσὸν προσήκει ἡμῖν. Μετὰ δὲ [8] τοῦτο, τῷ μὲν φορήμασι ἐς τὸ πρωὶ χρηστέον, ἐς ὀψὲ δὲ ἐς [7] σιτία μεταβάλλειν. * πλέω
* κρίσιας

[1] *Ergo [ne longiùs abeam]* [2] *quo maior appâret purgatio, eò pleniùs* [3] *ptiſanam exhibebis, donec ad* [4] *criſin ventum ſit:* [5] *maximeq. ſupra criſin duos vt minimum dies, quibus aut quintum, aut ſeptimum, aut nonum morbi diem agentibus* * *incidere videtur criſis:* [6] *quò ſcilicet parium & imparium dierum cautio ſit. Quibus* [8] *exactis diebus, manè ſorbitio eſt exhibenda, veſperi verò* [7] *conſueta cibaria.* * fieri debet criſis:

remedia quæ pugnent aduersus morbum.

b Sensus hic Hippocratis est, dicit Galenus: excrementis madescere nullo modo, crudi morbi signum est: igitur, ante ptisanam, dabis quid humectantium, vt hydromel, vel vinum.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXIII.

Ἢν δὲ ὑγρείῃ τὸ στόμα, καὶ τὰ ἀπὸ τῶ [2] πνεύμονος εἴη οἰκοῖα δεῖ, [*] ἐκπλύνειν [3] χρὴ ὡς πλεῖστος τῦ φορήματος, [4] ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι. [5] τὰ μὲν γὰρ θᾶσσον καὶ μᾶλλον πεπαιόμενα, ταχυτῆτα [a] κρίσιος σημαίνει· τὰ δὲ βραδύτερον καὶ ἧσσον, βραδυτέρην [6] σημαίνει τὴν κρίσιν.

*ἐκκλύσιος

Quòd si humore perfusum sit os, atque pulmonum excrementa [2] conuenienter excludantur, [3] adiungenda tum ptisanæ acceßio est, vt in [4] summa dicam. [5] Nam quæ celeriùs magisq; madescunt, [a] celeritatem iudicij arguunt: quæ [b] verò tardiùs minusq; madescunt, tardiorem [6] etiam crisim significant.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Expectorando scilicet, nec amplius siccior videatur esse morbus.

2 Vt nulla expectorati desideretur ratio in qualitate, nec quantitate, neque in expectorandi modo. hoc est, vt πεπαίνεσθαι, id est, statim, & ἔκκρισις excludantur. nam expectoratum procedit ἔκκρισις per ἐκφύσησιν. hoc est, exsufflationem, quæ sit vi animalis facultatis. Hæc bonam partem absolutæ crisis significant.

3 Vt vis animalis excitetur ad materiæ exclusionem; vtque firma sint latera ad expectorandum. Nam πτύελος Hippocrati est sputum æquale, læue, album; quod est excrementum malè affectæ partis thoracicæ. quare tunc adiiciendum: vt par sit ratio naturæ & morbi.

4 Quasi dicat, vt firma sint cætera, hoc loco dicam & proponam, quod erit nobis cæterorum morborum exemplum. Vt ad eam legem de cæteris agam.

a id est, Cùm perfunditur os materiâ expectorabili.

5 Quia concoctiones, cuiusque morbi securitatem & celeritatem prænunciant.

b Ob difficultatem pepasmi, & thoracis oppressionem.

6. 1. Aphor. 12. Sed obiicies, Sudorineunte morbo factus mador est: is tamen ad morbi diuturnitatem appâret. Item alui profluuium ineunte febre ardente appâret ad mortẽ, vel ad diuturnitatem. Respondeo, præsentem Aphorismum intelligi de madore critico, in quo nulla desideratur ratio, neque temporis, neque qualitatis, neque quantitatis, neq. excernendi modi. Nam solus is sudor est bonus qui toto corpore manat calidus, quique dolorem sedat, fitque die critico, & lege naturæ victricis. At verò mador is qui solo capite & thorace fluit paucus, symptomaticus est & malus: quia nihil paucum est criticum. Præsens ergo Aphorismus referatur ad signa & causas criticas. Vt sit sensus, Qui celeriùs madescunt: scilicet non symptomaticôs, sed lege naturæ. Ac si diceret, vbi morbus madescit, ac proximè adest crisis, confirmare oportet naturam ad exclusionem materiæ mitificatæ. Per expectoratum humorem, intelligemus non quemuis humorem, sed eum qui est materia pleuritidis. Si roges, An igitur ob virium confirmationem licet etiam vel panem vel chondrum exhibere? Dico

quòd

quòd hæc duo vires quidem confirmant, ſed aduerſus morbum non ſimul pugnant quemadmodum ptiſana. Chondrus enim obſtructiones parit. eſt enim chondrus proprie Zea, id eſt, ſpeltæ (quæ tritici ſpecies eſt) granum piſtum & à glumis ſuis repurgatum. Rurſus oxymel incidendo & detergendo cum morbo quidem pugnat, ſed naturam non ſuſtentat.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXIV.

[1] Καὶ ταῦτα * μὲν κατ' αὐτὰ, τοιάδε τὰ δύναται ἐστί. [2] Πολλὰ δὲ καὶ * ἄντα ἄλλα δύναται παρεῖται, οἷσι προσημαίνεσθαι δεῖ, ἃ εἰρήσεται ὕστερον.

[1] *Atque omnino hæc ſunt eiuſmodi ſuapte natura.* [2] *Exiſtunt & alia ſanè plurima valdè utilia hîc conſultò prætermiſſa, ex quibus etiam horum ſignificatio fieri debet, quæ poſtea à nobis (ſuo loco) dicentur.*

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Id eſt, numquam eſt impar, ſibi ratio exhibendæ ptiſanæ, quæ ducitur à ſiccitate aut humidiore morbo.

2 Vt virium, ætatis, anni, & conſuetudinis ratio.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXV.

[1] Καὶ ὁκόσῳ ἂν πλείων [2] ἡ κάθαρσις γίγνηται, τοσῷδε [3] μᾶλλον [4] πλέον δι- * πλέω δόναι· [5] ἄχρι * κρίσιος· [6] μάλιστα δὲ κρίσιος ἐσβολῆς δύο ἡμε- * κρίσιος ῥίων, οἷον γε ἢ πεμπταίοισιν, ἢ ἑβδομαίοισιν, ἢ ἑπταταίοισι δοκέει κρίνεσθαι· ὡς καὶ τὸ ἄρτιον καὶ [7] τὸ περιττὸν προσήκει ἢν. Μετὰ δὲ [8] τοῦτο, τῷ μὲν φαρμάκῳ ἐς τὸ πρόσω χρηστέον, ἐς ὀψὲ δὲ ἐς [9] σιτία μεταβάλλειν.

[1] *Ergo [ne longiùs abeam]* [2] *quo maior appâret purgatio, eò pleniùs* [3] *ptiſanam exhibebis, donec ad* [4] *criſin ventum ſit:* [5] *maximeq; ſupra criſin duos vt minimum dies, quibus aut quintum, aut ſeptimum, aut nonum morbi diem agentibus* * *incidere videtur criſis:* * fieri debet criſis: [6] *quò ſcilicet parium & imparium dierum cautio ſit. Quibus* [7] *exactis diebus, manè ſorbitio eſt exhibenda, veſperi verò* [8] *conſueta cibaria.*

remedia quæ pugnent aduersus morbum.

b Sensus hic Hippocratis est, dicit Galenus: excrementis madescere nullo modo, crudi morbi signum est: igitur, ante ptisanam, dabis quid humectantium, vt hydromel, vel vinum.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXIII.

Ἢν δὲ ὑγρείνῃ τὸ στόμα, καὶ τὰ ἀπὸ τῆ [2]πνεύμονος εἴη ὁκοῖα δεῖ, *Ἐκλύσιμα [3]ὀπτιδίναι [1]χρὴ ὡς πλῆθος τῷ ῥοφήμασι, [4]ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι. [2]τὰ μὲν γὰρ θᾶσσον καὶ μᾶλλον πλαδῶντα, ταχύτητα [5]κρίσιος σημαίνει· τὰ δὲ βραδύτερον καὶ ἧσσον, βραδυτέρην [6]σημαίνει τὴν κρίσιν.

*Quod si humore perfusum sit os, atque pulmonum excrementa [2]conuenienter excludantur, [1]adiungenda tum ptisanæ accessio est, vt in [4]summa dicam. [2]Nam quæ celeriùs magisq; madescunt, [5]celeritatem iudicij arguunt: quæ [b]verò tardiùs minusq; madescunt, tardiorem [6]etiam crisim significant.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Expectorando scilicet, nec amplius siccior videatur esse morbus.

2 Vt nulla expectorati desideretur ratio in qualitate, nec quantitate, neque in expectorandi modo. hoc est, vt πεχίως, id est, flatim, & λιπαρίως excludantur. nam expectoratum procedit λιπαρίως per ἐκφύσησιν, hoc est, exsufflationem, quæ sit vi animalis facultatis. Hæc bonam partem absolutæ crisis significant.

3 Vt vis animalis extitetur ad materiæ exclusionem; vtque firma sint latera ad expectorandum. Nam πτύελος Hippocrati est sputum æquale, læue, album; quod est excrementum malè affectæ partis thoracicæ. quare tunc adiiciendum: vt par sit ratio naturæ & morbi.

4 Quasi dicat, vt firma sint cætera, hoc loco dicam & proponam, quod erit nobis cæterorum morborum exemplum. Vt ad eam legem de cæteris agam.

a id est, Cùm perfunditur os materiâ expectorabili.

5 Quia concoctiones, cuiusque morbi securitatem & celeritatem prænunciant.

b Ob difficultatem pepasmi, & thoracis oppressionem.

6. 1. Aphor. 12. Sed obiicies, Sudorineunte morbo factus mador est: is tamen ad morbi diuturnitatem appâret. Item alui profluuium ineunte febre ardente appâret ad mortẽ, vel ad diuturnitatem. Respondeo, præsentem Aphorismum intelligi de madore critico, in quo nulla desideratur ratio, neque temporis, neque qualitatis, neque quantitatis, neq. excernendi modi. Nam solus is sudor est bonus qui toto corpore manat calidus, quiq́ue dolorem sedat, fitq́ue die critico, & lege naturæ victricis. At verò mador is qui solo capite & thorace fluit paucus, symptomaticus est & malus: quia nihil paucum est criticum. Præsens ergo Aphorismus referatur ad signa & causas criticas. Vt sit sensus, Qui celeriùs madescunt: scilicet non symptomaticòs, sed lege naturæ. Ac si diceret, vbi morbus madescit, ac proximè adest crisis, confirmare oportet naturam ad exclusionem materiæ mitificatæ. Per expectoratum humorem, intelligemus non quemuis humorem, sed eum qui est materia pleuritidis. Si roges, An igitur ob vitium confirmationem licet etiam vel panem vel chondrum exhibere? Dico quòd

quòd hæc duo vires quidem confirmant, ſed aduerſus morbum non ſimul pugnant quemadmodum ptiſana. Chondrus enim obſtructiones parit. eſt enim chondrus proprie Zea, id eſt, ſpeltæ (quæ tritici ſpecies eſt) granum piſtum & à glumis ſuis repurgatum. Rurſus oxymel incidendo & detergendo cum morbo quidem pugnat, ſed naturam non ſuſtentat.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXIV.

[1] Καὶ ταῦτα * μὲν καθ' ἑαυτὰ, τοιάδε τὰ ὄντα ἐστί. [2] Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ὠφέλιμα παρεῖται, οἷσι προσημαίνεσθαι δεῖ, ἃ εἰρήσεται ὕστερον. * ἑαυτὰ

[1] *Atque omnino hæc ſunt eiuſmodi ſuapte natura.* [2] *Exiſtunt & alia ſanè plurima valdè vtilia hîc conſultò prætermiſſa, ex quibus etiam horum ſignificatio fieri debet, quæ poſtea à nobis (ſuo loco) dicentur.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Id eſt, numquam eſt impar, ſibi ratio exhibendæ ptiſanæ, quæ ducitur à ſiccitate aut humidiore morbo.

2 Vt virium, ætatis, anni, & conſuetudinis ratio.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXV.

[1] Καὶ ὁκόσῳ ἂν πλείων [2] ἡ κάθαρσις γίγνηται, τοσῷδε [3] χρὴ [4] πλείονα ὀπτίδόνας [5] ἄγειν * κρίσιος· [5] μάλιστα δὲ κρίσιος ἐσφερούσης δύο ἡμερέων, οἷσι γε ἢ πεμπταίοισιν, ἢ ἑβδομαίοισιν, ἢ ἐναταίοισι δοκέει κρίνεσθαι· ὡς καὶ τὸ ἄρτιον καὶ [6] τὸ περιττὸν ἐκλογὴν ἔχῃ. Μετὰ δὲ [6] ταῦτα, τῷ μὲν ῥοφήμασι ἐς τὸ πρωὶ χρηστέον, ἐς ὀψὲ δὲ ἐς [7] σιτία μεταβαλλέειν. * πλείων * κρίσιος

[1] *Ergo [ne longiùs abeam]* [2] *quo maior appâret purgatio, eò pleniùs* [3] *ptiſanam exhibebis, donec ad* [4] *criſin ventum ſit:* [5] *maximeq; ſupra criſin duos vt minimum dies, quibus aut quintum, aut ſeptimum, aut nonum morbi diem agentibus* * *incidere videtur criſis:* [6] *quò ſcilicet parium & imparium dierum cautio ſit. Quibus* [6] *exactis diebus, manè ſorbitio eſt exhibenda, veſperi verò* [7] *conſueta cibaria.* * fieri debet criſis:

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Sensus est: Id semper manet ratum, vt nunquam exhibeamus ptisanam, quamdiu morbus fuerit crudus: ne natura à suo opere & materiæ mitificatione auocetur. Cùm præterea partes nutritioni dicatæ sunt ita oppressæ, vt officio suo non sufficiant. sed morbo iam humido facto, ea est exhibenda.

2 Vt in pleuritide quò maior est copia expectorati.

3 Vt firmiora reddantur latera ad exclusionem materiæ mitificatæ.

4 Quo tempore quàm tenuissimo victu est vtendum.

5 Id est, edita crisi, ad duos dies seruabit victus rationem qua fruebatur. sed dein ad panem &c. redi.

6 Vel, vt in paritate vel imparitate dierum, sit consilij capiendi ratio. Nam cùm quæ paribus diebus mouentur, paribus recrudescant, & quæ imparibus, imparibus; ergo si à crisi sequentes duos dies obseruaris, si nullam accessionem duobus diebus his morbus fecerit, (cùm vel par & impar habeat) erit morbus perfectè iudicatus. nam quæ paribus diebus accedunt, paribus iudicantur, & recrudescunt ab imperfecta crisi: quæ verò imparibus iudicantur imperfectè, imparibus etiam recrudescunt. Crisin vocat hic perfectam morbi solutionem; vel illud tempus, quo natura de morbo triumphat. in Epidemiis, præter cætera, significat crisis ipsam concoctionem. vt cùm dicit, si cui post crisin appareant vrinæ albæ; id est, editis pepasmi signis. Vult Hippocrates hic, vsque ad crisin quàm tenuissimum victum obseruari, ne natura ab instituto auocetur. Imò etiam editâ crisi, exigendos esse duos dies in simili victu, eò quòd nescias an pari, an impari die morbus iudicetur. Meminit Hippocrates in Epidemiis, cuiusdam mulieris, quæ septimo die perfectè iudicata, ita vt nec vlla materia, nec vllum empyreuma supereslet: & cùm eodem criseos die vesperi se liberaliùs inuitasset, postridie obiit.

b Nimirum biduo à indicatione.

7 Vt panis & carnium.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXVI.

Ξυμφέρει δὲ τὰ τοιάδε ὡς ὅτι τὸ πολὺ, τοῖσιν ὄλυροι πτισάνησιν [a] ἀντίκα [b] χρωμένοισιν.

Sed præter cæteros [pleuriticis] maximè illa prosunt his, quibus [a] incunte [a] morbo ptisanâ integrâ [a] vti [b] licet.

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Primo morbi quaternario, editis pepasmi signis, & morbo humidiore facto. Hordeum accipiatur integrum, purum, solidum, non vetus, non recens. Illud in vas coniiciatur amplum, & ei affundatur aquæ simplicis quantum satis est, ne opus sit superinfusione aliqua; id est, sint viginti partes aquæ, ad vnam hordei. Deinde lento igne coquatur quinque horas, donec intumescat quàm maximè potest, & cremari incipiat. Mox amoueatur ab igne, & citra colationē exhibeatur cochleari: mirificos adfert sanitatis fructus. Aquam simplicem vocant eam quæ non sapit naturam pharmacorum, cuiusmodi est aqua sulphurea & aluminosa; sed eam quæ est pura fontana, cuius motus est versus orientem, per terram arenosam & lapideam; etiam à montibus discoopertam, aëri & Soli expositam, nullius saporis dominantis, substantiæ subtilis, cuius residentia nulla aut pauca, leuis pondere, quæ

quæ citò calefit, & citò infrig datur.

a In primo quaternario, morbo defungi æger potest ἀνεμέτως, si benè expectorárit.

2 Suo iure. Sæpè natura per se materiam pleuritidis mitificat incunte morbo, iis integra danda ptisana.

b Sensus est, donec ad crisin ventum est, ptisanam dabis, si expectoratum procesſerit, ea cautione qua diximus iam, maximè in iis qui primo morbi quaternario, iure vtuntur integra ptisana, id est, quibus ilicò os madescit.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXVII.

[1] Αἱ τε γὰρ ὀδυναι ἐν τοῖσι πλευριτικοῖσιν αὐτίκα [a] αὐτόματοι παύονται, ὅταν ἄρξαντο πτύειν τι ἄξιον λόγου καὶ ἐκκαθαίρειν· αἵ τε γὰρ καθάρσιες πολλῶν πλεώτεραι εἰσὶ, καὶ [b] ἔμπυοι ἧσσον γίνονται, ἢ εἰ [b] ἀλλοίως τις [*] δλαιτῶτο. καὶ αἱ κρίσιες ἁπλούστερον, καὶ [b] ἥσσον ἀποστρέφουσι, καὶ ἧσσον [b] ὑποστρόφους. [*] διαιτῶτο.

[1] *Nam & pleuriticis vltrò punctorij dolores quiescunt & [2] desinunt, vbi aliquid commemorabile expectorare tum expurgare cœperint: cùm tales excluſiones ſint multò meliores [3] exquiſitęq́, magis, minusq́, ita ſupparati [4] ſeu purulenti reddantur, [b] quàm ſi quis aliter diætam inſtituat. Quin etiam ipſæ criſes & [4] vniuſmodi fiunt magis, & ſecundioris [5] iudicij, & minùs [6] reuerſioni ſunt opportunæ.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Supra aut infra diaphragma; vtrobique excitati in tunica costas succingente.

2 Nullis adhibitis remediis. Quia multæ pleuritides bonitate naturæ & materiæ, per se curantur. aliæ autem sunt pestilentes.

a in qualitate, quantitate, tempore, & excernendi modo: ita vt nihil supersit.

3 Nam qui pleuritici intra decimum quartum diem morbi nihil commemorabile expectorant, purulenti redduntur, 5. Aphor. 8.

b Defraudando genium ægri, reddendo latera infirma.

4 Id est, vnico excretionis genere, & signorum causarumque suscipiuntur. vt sit simplex, hoc est, morbi cuiusque propria: vt in sene causo occupato, dysenteria: in pleuriticis, expectorato. Vocat autem crises simpliciores vniusmodi, quæ hîc solo expectorato oboriuntur, non autem simul sudoribus, aut aliis excretionum generibus, vt in Anaxione accidit 3. Epid. 3. Sæpe enim natura ab vno genere criseos, se ad alteram conuertit. Sunt autem secundioris iudicij, quia nihil detrimenti adferunt neque partibus vnde fluunt, neque quo fluunt, vt sæpè accidit. Si enim peripneumonico in crure oborta tus abscessus, liberabitur quidem eâ peripneumoniâ, 2. Progn. 71. At si materia illius abscessus fuerit cruda, claudicabit tota vita. Reuersionis causa est crisis imperfecta: cùm nimirum materia vel empyreuma supersit, 2. Aph. 22. Materiæ superstitis signum est oris amaritudo, inappetentia, ciborum insuauitas: Empyreumatis verò, oris siccitas & sitis.

5 Ad salutem ægri, nullâ materiâ superstite, aut empyreumate, aut partium

infirmitate; vel obsessarum vitio.

6 Ob causas iam dictas. quia hic nihil supereſt. Hæc autem bona promouet ptisana humectando, & abstergendo.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXVIII.

Τὰς δὲ πτισάνας χρὴ ἐκ κριθέων τίως βρυτίσων εἶν, καὶ κάλλιστα ἑψῆσθαι. καὶ ἄλλως, ἢν μὴ τῷ χυλῷ μᾶσσον μίλλης χρέεσθαι.

Iam verò ptisanam ex præstantissimo confectam [a] hordeo, & quàm optimè coctam esse oportet. idque tum aliàs, tum si non solo cremore sit [b] vtendum.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 In aqua coquatur simplici, nec de integro affusa: amplo vase, vt tantum intumescat, quantum intumescere potest. Hordeo non veteri, non recenti, non à curculionibus depasto vtendum: sed succi pleno, & solido, non rugoso.

a Ex hordeo integro & deglumato: hac arte vim humectandi acquirit. Cùm intumuerit, crepet. Illud est optimum hordeum, dicit Galenus hîc, quod plurimum intumescit, ac succum fundit copiosum.

2 Sed ptisanâ integrâ.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXIX.

Μετὰ γὰρ τὰς ἄλλας ἀρετῆς τῆς πτισάνης τὸ ὀλισθηρὸν τῷ κριθῷ καταπνοιὴν ποιεῖ μὴ βλάπτειν· ἰδαμοῦ γὰρ προσίσχει, οὐδὲ μίνει κατὰ τὸν τῶν θώρηκος ἰέναι.

*Nam præter cæteras [a] ptisanæ [1] dotes [quæ multæ sunt] quæ vis in ea est [*2] fluida efficit ne quicquam [3] detrimenti adferat: non enim adhæresci[t] [4] ad partes [suo lentore] neque in via quæ recta ad thoracem [5] itur cunctatur.*

* meabilis

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

a Πτισάνη ἀπὸ τοῦ πτίσσω, id est, à contundendo appellatur. Vt hac appellatione generaliter significetur omnis puls, omnis cremor, omne edulij genus quod ex contusis cerealibus seminibus comparatur, vt ex frumento glumâ castrato, ex auenâ, & secali. Sed κατ' ἐξοχὴν nomẽ generis sibi adoptauit illa puls, quæ ex hordeo deglumato conficitur. Duplex autem est huius præparandi ratio; vna, ex hordeo integro: altera, ex hordeo deglumato. Ex integro puls desiccandi vim habet, naturamque primigeniam hordei sui retinet. Altera quæ ex deglumato hordeo, humectandi vim arte acquirit. Atque de hac sola hîc loquimur: & est triplex, ptisana integra, cremor ptisanæ, & aqua ptisanæ. Ptisana integra dicitur, quæ ex integro hordeo, non expresso, & omnis colaturæ experte confici-

conficitur. Exempli gratia, accipe vncias duas hordei integri, aquæ libras quatuor: lento igne coquantur quatuor vel quinque horas, dum quam maximè intumuerit. Cùm verò cremare iam inceperit, illud hordeum ex cochleari saporatum detur. Si verò vbi cremare ceperit, colo transfundatur, erit cremor vel succus ptisanæ: vulgo dicitur hordeatum: cui malè addunt amygdala. Aqua verò ptisanæ, vel aqua ex hordeo, cum vuis passis & glycyrrhiza, hodie nomen generis in Gallia retinet, diciturque simpliciter Ptisana.

1 Quæ iam explicatæ sunt.

2 Vniusmodi. quasi dicat, propterea præstantissimo vtemur hordeo, quo illum pinguem succum fundat.

3 Nam obstructiones tollit, nec ad ventriculum adhæresci, tam respirationis vias non intercludit.

4 Nec claudit viam.

5 Vbi ab æstu retorrido cuncta flammant, illisque facilè adhærent quæ assumuntur, ac siccescentia infarctum adferunt: indeque nauseam & sitim, dicit Gal.

b Præclarè ad salutem facit faciliùs spiratio: Igitur non præscribenda eclegmata ineunte morbo: nam adhæresunt thoraci. potiùs syrupus capillorum veneris & violatus in vsum ducantur: non diatragacanthum frigidum.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXX.

a' Ὁλιθηρωτάτη δὲ, καὶ ᾽ἀδηφωτάτη, καὶ ᾽διαπλοτάτη, καὶ ᾽ἀθρεψτάτη ἐστὶν ἡ κάλλιστα ἑφθὴ, ὧν ᾽πάντων δεῖ.

b *Vt enim ᾽fluidissima & maximè meabilis, ita & sitis ᾽maximè expers est, & concoctu ᾽facillima, & ᾽imbecillima, si optimè cocta sit, quæ omnia ᾽simul coniuncta [ad benè medendum] sunt necessaria.*

a Hic locus Hippocratis omnium eclegmatum tollit vsum, quòd adhæresant partibus & pneumacias faciant in peripneumonia, pleuritide, & asthmate. Nam veteres eclegmata solùm adhibebant ad sola oris exulcerati vitia, in quibus longiori adhæsione est opus. Vt hic sit huius Aphorismi syllogismus:

Quicquid est eiusmodi vt suo fluore obstructiones liberet, materiam pepasmi participem exeludat: alteram, pepasmi expertem liberet mitificetque; & ad partes non adhæresat, spiritus iter non intercludat (quia nihil in morbis acutis tam est necessarium ac libera spiratio) sitis sit expers, concoctu facillimum, & imbecillimum: hoc mirificè in acutis iuuat. Sed huiusmodi est ptisana. Ergo, &c.

1 Hinc obstructa liberat, quia anfractus superat.

2 Expressio capi, tum cruris vitulini sitifera est. Humida consistentia victus conuenit febribus. nam, dicit hîc Galenus, est frigidum naturâ hordeum.

3 Quòd, nimirum, facilè à natura vincatur, & in omnes eius partes, quæ sunt æquales, & vniusmodi, calor natiuus facilè se insinuat: nam est dissolutum iam hordeum coctura, exuitq. omnem duritiem.

4 Id est, omnis alienæ qualitatis expers. 6. Epid. 4. 18. dicit Galenus, imbecillæ diætæ dicuntur, quæ nullum alienæ qualitatis vestigium relinquunt aut in ventriculo aut in venis. quemadmodum vina fortia nidorem vel ardorem relinquunt. Vitulina verò caro elixa cum oxalide, lactuca, vel portulaca: item vinum tenue, album, & benè dilutum parca manu datum, sunt cibi imbecilles. Hinc collige theorema medicum; Nihil

in

in febribus, nihil denique acutis conuenit morbis quod est tenax, quod adhæret, scit, quod non sit concoctu facillimum, &c. quæ hic in hoc Aphorismo. Vnde colligimus imbecillum Hippocrati dici cibum, qui nullum qualitatis extraordinariæ relinquit in ventriculo & venis vestigium. contrà est de cibis valentibus: illi enim relinquunt suarum qualitatum excedens in ventriculo & venis vestigium: vt in iis euenit qui porris & forti vruntur vino. Duplex autem est Δίαιτα ἀθενὴς, quæ habet parum succi alibilis. cui opponitur fortis, quæ habet ἰσχυρὰν vitæ institutum ἰσχυρὸν, vt nautarum. Hippoc. in Epidem. dicit imbecilli hac diæta vtentes non diu viuere. Dicitur etiam imbecillis victus qui est alienæ qualitatis expers, vt cucurbita. quæ non adfert tumultum ventri: sed curat vt is teneatur in officio.

5 Si vnum deest, alia etiam deficiunt: alioqui oleum exhibendum esset.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXI.

ᵃ Ἢν μὲν οὖν μὴ ᵇ προσμαρήσῃ τις ὀκόσον ᵇ δεῖται, ἀνιάρκης ἔσται ὁ ξόπος· ὁ δὲ τοιαύτης πισαρόφρης, πολλαχῇ βιελάψει.

ᵃ *Verùm enimuerò nisi quis illud* ᵃ *adiumenti adferat, quo effici possit, vt in hoc sorbitionis vsu nihil* ᵇ *omnino desideretur,* ᵃ *multis damnis lædetur æger & augebitur.*

I. Hevernii Commentarius.

1 Id est, nisi eam quis prouisionem adhibeat.

2 Id est, multifariam inde mox lædetur. Duo enim sunt genera eorum qui inconsideratè ptisanâ vruntur: quidam enim vbi non debent eâ vruntur: vt quibus adhuc crudus est morbus. Alij verò non vruntur cùm vti debeant: vt quibus, mitificato morbo, opus est vi ac robore ad materiæ exclusionem.

a Τιμωρῆσαι antiquis est βοηθῆσαι, id est auxiliari.

b Id est, quantum opus est adferre. vt nihil desideretur neque in materia, nec in præparatione, tempore, & vtendi modo, qualitate, & quantitate. quasi dicat, quamuis iure suo ptisana quis vti possit: tamen nisi commodè vtatur, damnis augebitur, & in sua commoda peccabit. Nam impedit fortè purgationis necessarius vsus, vel aluus adstrictior: Tamdiu enim intermittendus est ptisanæ vsus quamdiu suppressa fuerit aluus, vel purgationis sit necessitas.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXII.

ᵃ ἢ περὶ ᵃ ἰσῶν ᵃ ἶσα ᵃ ἰσοπλήσια ᵃ ταυτ.

ᵃ Ὁκόσοισι τε γὰρ σῖτος ᵃ αὐτίκα ᵇ ἐγκαταχέηλφωξ, ᵃ ἢν μή τις ὑποχεώσας, τὸ ῥόφημα ᵃ δώῃ, τῶν ᵃ ὁδωλῶν ἐνεῦσαν ᵃ προσπαρεξιώσιος ἂν· ἢ ᵃ μὴ ἐνεῦσαν δύθὺς ᵃ ποιήσῃ, καὶ ᵃ πνεῦμα ᵃ πυκνότερον γένοιτ' ἄν. ᵃ κακὸν δὲ τοῦτο ἐστὶ, ξηραντικὸν ᵃ γὰρ πυρώδης, καὶ κοπώδης ὑποχονδρίων, καὶ ἥξις, καὶ ᵇ φρενῶν.

Etenim

[a] Etenim, [b] verbi gratia, si cui [c] concluſis adhuc in aluo fœcibus ſorbitionem dederit, nondum aluo ſubducta, [clyſteribus,] [d] conceptum iam dolorem exacuet is; aut ſi dolore careat, ſtatim [e nouum] inducet, [f] ſum etiam frequentior [& ſuſpirioſus] fiet anhelitus. quod his de cauſis [g] malum eſt, nam & [h] pulmones deſiccat, & hypochondriis laborem adfert, nec non aqualiculo, & [i] diaphragmati.

I. Hevrnii Commentarivs.

Deſcribuntur hic incommoda, quæ conſequuntur inconſentaneum ptiſanæ vſum, ob alui aſtrictionem. Vtitur Hippocrates voce Σκῶρ, quæ tum cibum tum ſtercus antiqua Ionum voce ſignificat. hic ſtercus. Tria enim ſunt deiectionum genera. Vnum humoris naturâ diſſentanei. alterum, alimenti. tertium colliquationis.

a Vt oſtendam à quibus loco vſurpetur. Niſi enim præſcripto iam modo ptiſanæ ineatur vſus, damnis augebitur plerumque æger.

a Cùm exemplis aliquid demonſtrat, hac voce vtitur.

b A multo tempore, dicit Galenus.

c Lateris, capitis, & ventris inferioris. 2. Prorrhet. 56. aluus ſuppreſſa exacuit plethorica corporis ſymptomata, ſublatis ſurſum vaporibus craſſis, meningas cerebri diſtendentibus. & à flatibus venter dolet non pertranſeuntibus.

c A flatuoſo ſpiritu à ſcybalis exhalante ad latus; vnde & anheloſi fient ægri.

g Diſtentione alui & diaphragmatis, ſuſpirioſus fit anhelitus. nam ſi cibo ingeſto diſtendatur venter, & intendantur inteſtina, comprimetur diaphragma, fient ſuſpirioſi, à partium continuitate.

d Hæc difficultas ſpirandi mala eſt vt cauſa, & vt ſignum. vt ſignum: quia indicat affectionem partium ſpirationi dicatarum. vt cauſa: quia crebro motu pulmones incaleſcunt, & aërem reddunt tabidum: ac proinde totos homines exſuccos exhauriunt. nam venam arterioſam caleſcens pulmo exhaurit, plúsque conſumit ſanguinis quàm cor ſuppeditare poſſit. Hinc totius tabes ex euentu.

e Deſiccat pulmones, ac eos incendio conflagrare facit frequens ille morus, qui & aërem accendit, qui trahit in ſympathiam totum corpus.

f Diaphragma opprimitur diſtentione ventriculi & inteſtinorum.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXIII.

*[a] Τῶτο δὲ, ἢν ἔτι τ' ὀδυώης τῦ πλάυρῦ * ξυνεχέος ἐόσης, καὶ πρὸς τὰ [b] θερμάσματα μὴ χαλάσης, μηδ' τῦ πόνυ μὴ ἀνιέντος, ἀλλὰ [c] καταγλιχραινομένης * ἀσθμίης, ἢν μὴ λύσῃ τις τλεῦ ὀδυνίλω, ἢ κοιλίλω [d] μαλθάξας, ἢ φλέβα * [e] ταμών, ἢ ὀκόσοισιν ἂν τετέων [f] ξυμφέρῃ τὰς [g] δὲ πεπσάνας ἢν ἔτως ἔχωσι δίδως, [h] ταχέως οἱ θαλάσσιοι τῶν τετέων γίγνονται.*

* συνεχ.

* ἀσθμοῖσι,

* τμὰς

[a] Illa nobis cautio adhibenda eſt, in lateralis [b] doloris aſſiduitate, qui [c] ad fotus nihil omninò conceſſerit, nec [d] expectoratum rectè procedat,

ſed cum ſummo [4]lentore concoctionis expers ſit, niſi dolorem quis ſedauerit, aut aluum [1]ciendo, aut venam [2]ſecando, aut alterutrum adhibendo quod duxerit eſſe [3]utile, ptiſanamq; [7]cùm ita adhuc affecti ſunt dederit, [8]celeriùs opinione hi moriuntur.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

a Id eſt, id etiam locum habet hîc: cùm nimirum in vigore fuerit inflammatio pleuritica.

1 Punctorius, qui à diſtentâ membranâ ac ilimulatâ quæ coſtas ſuccingit, excitatur à ſanguine bilioſo, qui aut per venam intercoſtalem, aut per azygos, aut per mammariam, quæ alit partes cartilagineas, eò influxit, incitatus, attractus, aut impulſus.

2 Nec fotui cedit humido nec ſicco; ſemper affluente materiâ nouâ. fotus ſunt triplices, ſicci, humidi, & mixti.

3 Id eſt, ſpectans materiæ coniunctæ pleuritidis conſociatum: manetque ſiccus omnino morbus

4 Ita vt cum ſummâ difficultate excludatur. Galenus dicit, agit hic de altero genere eorum qui viuntur inconſideratè ptiſana, qua nullo modo adhuc vti deberent; vtpote in quo ſiccus adhuc exiſtat morbus. malignæ & magnæ pleuritidis, dicit, nota eſt, quòd κατάληξις, & ἄπαξιος etiam.

5 In pleuritide coſtarum inferiorum, cathartico ex elleboro. Duobus modis aluus ſubſiſtit, aut reſolutis fibris circularibus, aut motu periſtaltico, & ad ſuperiorem aluum refundit; hinc dyſpnœæ initia: aut febrili calore qui ὄχθον ſtercoris exhaurit, vel contumacia rei coquendæ: ſeu muſculo ani præ frigore conſtricto.

6 Ad mutationem coloris, in pleuritide coſtarum ſuperiorum, ad amotionem cauſæ coniunctæ. nam totam venam cauam faciliùs exhaurias, quàm coſtarum inferiorum dolorem phlebotomiâ lenias.

b Primò fotibus indulgendum, dein vena ſecanda, vel purgandum: dein ſoluto dolore nutriendum.

7 Id eſt, dum doloris ſumma adhuc ſunt omnia, nec vlla pepaſmi ſigna edantur in propria morbi materia.

8 Labefactatâ vtrâque œconomiâ, nutricatus & reſpirationis pereunt homines. pereunt intercepta reſpiratione, & ſuffocato calore natiuo.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXIIII.

Διὰ ταύτας δὴ τὰς [1]θερμάσιας καὶ ἰτέας πιαύτας ἔτι [2]μᾶλλον, οἱ [3]ὅλιοι τῇσι πίσσῃσι χρώμενοι, ἑβδομαῖοι καὶ ὀλιγημερώτεροι ἔνιοσιν. οἱ μὲν τι, καὶ τῶν [4]χρώμενοι βλαβέντες, οἴκοι, ὑπὸ τ' [5]ὀρθοστοίης τε καὶ [6]μέγχους ἀπαγχόμενοι.

His de cauſis igitur quæ [1]foris incidunt, aliisq; etiam multò [2]magis, [3]illi qui integra ptiſana inconſideratè vtuntur, [4]ſeptimo die aut celeriùs [5]moriuntur. Alij quidem mente perculſi, alij verò ab [6]orthopnœa [7]ſtertore ſtrangulati.

I. HEVRNII

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Vt vſu panis, alicæ, chondri: & aliorum quæ cum bonitate ſucci, cum ptiſana non ſunt conferenda. ἀγέφανος Hippocrati ſignificat cauſam externam. 3. Epid. 1. hiſtor. 3.

a Nempe quando in commoda ægri peccatur.

b Omnino autem hæc vti non deberent, id eſt, cùm ſiccus eſt morbus, & doloris aſſiduitas, & reſpirationis difficultas.

2 Vt mors & ſanitas eiſdem numero diebus incidere ſolent, quibus iudicantur morbi. Iudicantur autem vel primo quaternario, vel ſecundo, tertio, quarto, vel quinto, vſque ad viceſimum diem.

c Strangulato calore ab intercepta reſpiratione: à vitio inſtrumentorum excipientium, deducentium, & mouentium.

3 Cerebroque exhauſto ab eius inflammatione, per materiæ morbificæ metaſtaſin.

4 Id eſt, difficultate ſpirandi: quia non niſi recta ceruice reſpirare poſſunt. vt in iis euenit qui ex angina laborant. moriuntur ſymptomatum vi, & partium vicinarum ſympathia ab orthopnœa.

5 A materiæ contumacia, bronchiorum obſtructione, & lateris infirmitate.

Quia præcedenti Aphoriſmo dixerat eos celeriùs mori; hîc oſtendit quæ ſit illius mortis cauſa, vel modus. Modi autem ſunt tres: Metaſtaſis materiæ in cerebrum; vbi inflammationem & phrenitidem parit, à qua fit exhauſtum: ab exhauſtu verò mors. ſecundò ſymptomatum vi & magnitudine; vt in orthopnœa: Intercluditur enim via ſpiritus, ſi in aliquam partem collum flectas: eſtque hoc ſymptoma in quamcumque vel pulmonis vel ceruicis affectionem incidens, funeſtum: quia neque conuenienter aërem ad temperationem ducere poſſunt, neque fuliginem liberè excludere. Tertiò, naturæ infirmitate ſecundum vtramque facultatem, & vitalem, & animalem, vt in ſtertore. Nam hic adeſt ſumma infirmitas facultatis vitalis: quia paucitas fuliginis quæ emittitur, ſignum eſt facultatis infirmæ. Deſideratur ergo etiam copia ſpirituum. Nam vbi ex ſpirandi difficultate frequentiùs ſpiramus, materia redditur ſiccior & contumacior, quæ tenaciùs bronchia pulmonis obſtruit. Adeſt verò facultatis animalis infirmitas, quia 68 muſculis denegatur ea facultas, vt non poſſint ſumma vi fuliginem excludere. hinc ſtertor in morbis thoracis & in apoplexia ferè eſt lethalis: quia denegatur ſpiritui exitus. Atqui in hæc mala incidunt, qui, auocata natura ab inſtituto, hoc eſt, a materiæ morbificæ mitificatione, ptiſanam exhibent dum ſiccus adhuc fuerit morbus.

Nulla mors ſine ſyncope.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXV.

Μάλα δὲ τὰς πυρετὰς οἱ ἀρχαῖοι βλητὰς ἐνόμιζον εἶναι, διὰ τόδε μάλιστα· ἐγὼ δὲ ὅτι καὶ ἀποθανόντων αὐτέων ἡ πλευρὴ πολλὴ εὑρίσκεται, ἰκελόν τι πληγῇ.

Eoq. fit vt iure optimo huiusmodi homines priſci exiſtimârint quaſi [1] *fulmine* perculſos, *tum* [2] *ob eas cauſas maximè:* [3] *tum verò non minùs, quòd iis mortuis* [4] *latus liuidum* [5] *plagæ* adſimile deprehendatur.

I. HERVNII COMMENTARIVS.

1 Ἀπὸ δ' βάπτω, id est, iciri. qui nimirum moriuntur cum dyspnœa vel stertore, in his liuet latus.

2 Nimirum ante septimum diem, aut eo ineunte vita defunctos, quòd perculsi; aut quòd orthopnœâ moriuntur, vel cum stertore. his enim qui orthopnœa vel stertore affecti moriuntur, latus redditur liuidum, vt dictum est.

3 Id est, maximè.

4 Vel membrana liuida. vbi, dicit Galen., radix erat phlegmones: nam sanguis ob dolorem attractus fuit: hoc est, obsolutum continuum: quod autem in cute solutum est & diuisum, id in morte refrigeratum, nigrescit: vt euenit contusis etiam. Ex Hippocrate in Prognosi: ex nigredine non semper captantur signa mortis: ex liuore semper. dicet quis, Nónne fit progressus à liuore in nigredinem? Nigredo fit à materia venenata, vel ex effœta vi partis: liuor ab oppressione spirituum & calidi nativi.

5 An autem hæc nota syderationis in parte externa appareat; an materia, dicit Hippocrates in Coacis, externa quoque in parte appareat: quòd facilè partes internæ sua mala in partes externas transfundant? Sine dubio, vbi collectio est materiæ, in morte resoluta retentrice funduntur succi.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXVI.

Αἴτιον δὲ τούτου ἐστὶν, ὅτι πρὶν λυθῆναι τὸν ὀδυνέοντα θνήσκουσι: ταχέως δὲ πυρέσσουσι γίνονται.

Cuius rei causa est, quòd antequam dolor soluatur, moriantur. Celeriter enim fiunt suspiriosi.

I. HERVNII COMMENTARIVS.

1 Superflite adhuc materia, quæ & stimulando & distendendo dolorem excitabat: quæque cunctando magis computruit, partibusque obsessis vitium intulit. nam in stertore multi etiam sedato dolore moriuntur, vt in senibus contingit. Tandem in morte resoluta retentrice fundunt se succi, tum maculæ.

a Qui arctè quasi vinculis stringit partem dolentem: vnde calor nativus foras vocatur.

b Non difficultate expectorandi, vt senes, sed crassitate & corruptione.

2 Quod nimirum neque spiritum liberè ducant ad temperationem caloris, neque fuliginem excludant ad expurgationem: vnde fit vt extinguatur calor nativus aut suffocetur. Atque hæc spirandi difficultas prouenit à ptisana intempestiuè adhibita. vel quòd ab ipsa abhorrescat, quamuis abhorrescere non deberet. Cibus quoque qui morbo inrunte datur, intercludit viam spiritus, & degenerat in naturam materiæ morbificæ.

c Vsus respirationis triplici de causa augetur. vitio thoracis & pulmonis: vnde fit respiratio frequens & parua. secundò, ex phlegmone cordis, id est calore partiũ vitalium: inde respiratio magna & celeris. tertiò ex delirio: nam illi tardum & magnum respirant.

HIPPOCRATIS TEXTVS

XXXVII.

[1]Τ'πὸ δὲ τῦ πολλῦ καὶ πυκνῦ πτύμαΘος, ὡς ἤδη εἴρηται, [2] καΘεψυχόμενον τὸ [3]πτύελον [4]ἀπέπτως, [5]κωλύει τὴν [6]ἐπάνοδον [*]γίγνεσΘαι.

* γινεσθαι

Quædam exemplaria hîc addunt, ἀλλὰ τὴν μίγξιν ποιεῖ, ἐπιχόμενον ἐν τοῖσι βρογχίοισι τῦ πτόμονος. Ϲ ὀκόταν ἐς ταυτὸ ἔλθη, θανατώδες ἤδη, ὡς ὅπι τὸ πολὺ, ἐςί.

[1]*Itaque frequenti & multa reſpiratione, vt à nobis dictum eſt,* [2]*expectoratum cum ſummo* [3]*lentore coniunctum* [4]*pepaſmiq; expers* [5]*tranſmiſſionem [ſpiritus] ad cor* [6]*prohibet.*

I. HERMII COMMENTARIVS.

1 Hoc eſt, parua & denſa. Cor tractum in ſympathiam pulmonum, æſtu incandeſcit. Primùm dixit à ptiſana intempeſtiuè exhibita reſpirationem paruam & denſam reddi: iam quæ mala inferat parua & denſa ſpiratio, recenſet.

2 Vide quid differat à pryſmate.

3 Id eſt, valdè glutinoſum.

4 Seu minimè concoctum. ἄπεπτον iam appellat, quod priùs ἀπεπὲς dixerat.

5 Foris videlicet intrò: & intus foras.

6 Id eſt, efficit ne ſpiritus eat redeátque viam. vel reſpirationem aëris, & expirationem prohibet fuliginis.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXVIII.

Καὶ γὰ ἀπὸ τὸ πτύελον [1]ἐπιχόμενον, κωλύει μὲν τὸ πνεῦμα εἴσω φέρεσΘαι, ἀναγκάζει δὲ ταχέως ἔξω φέρεσθαι.

Etenim quod [in bronchiis lentum] [1]*cunctatur expectoratum, ſpiritum aditu ad cor prohibet, celeriterq; foras efferri cogit.*

I. HERMII COMMENTARIVS.

1 Quòd ad vias adhæreſcit quà ad thoràcem itur.

Calor extinguitur triplici de cauſa: inopiâ pabuli, copiâ fuliginis, & à rei contrariæ occurſu. Hic inopia pabuli, ac fuliginis copiâ moriuntur.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXIX.

Καὶ ὅτως ἐς τὸ χαλὸν ἀλλήλοισι [1]σωτιμωρέουσι τό, τε γὰ πτύελον

* ἐπιχλιῶν *το, τὸ ἐπιχλιῶν τὸ πνεῦμα ποιεῖ· * τοῦτο δὲ πυκνὸν ἐὸν ὀπτηλιχθεῖν τὸ πνεῦμα, καὶ πολύεα ἀπολιθοῦται.

Atque ita in ægri perniciem [1] mutuas tradunt operas; expectoratum enim dum [2] cunctatur suppressum, densam efficit [3] respirationem: hæc autem frequentior reddita, expectoratum lentius reddit, effluereq́; prohibet.

I. HERNII COMMENTARIVS.

1 Materiæ contumaciâ & difficultate spirandi, id est, expectoratum viscidum & difficultas spirandi. nam hic in malam partem accipitur συνπαγία. Difficultas enim spirandi lentum reddit expectoratum: hoc lentum difficultatem facit maiorem: maior spirandi difficultas sputum reddit magis lentum.

2 Nam ibi glutinosum fit, & pulmonis bronchias spiritusque vias intercipit.

3 Et paruam crebramque. ob instrumentorum contumaciam aucto respirationis vsu necessario.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XL.

* χίονται ¹ Καταλαμβάνει δὲ ταῦτα οὐ μόνον ἢν πτισάνησιν ἀκαίρως * χρῶν[ται], ἀλλὰ [2] πολὺ μᾶλλον, ἢν τι ἄλλο φάγωσιν ἢ πίωσιν πτισάνης ἀνεπιτηδείοτερον.

* intempestiue [a]*Verùm enimverò [1] commemorata hæc non solùm in eos cadunt qui ptisanâ* inconsideratè vtuntur, sed [2] multò magis etiam si quid aliud ederint biberintve quod æquè atque ptisana non sit accommodatum.*

I. HERNII COMMENTARIVS.

2 Conclusio disputationis de ptisana. cuius sensus, Vix inueniri potest cibus qui simul suis qualitatibus pugnet cum morbo, & naturæ studeat, si à ptisana discesserit. Si ergo illud alimentum tot nominibus commendatum, intempestiuè tamen exhibitum, mortis exitat causa; quid de aliis existimandum cibariis, quæ nulla in re quam ptisana comparanda veniunt? vel brevius, quasi dicat, Si ptisana omnium cibariorum præstantissima, malo vsu, mortis consecutionem adfert: quid de aliis iudicandum, quæ neque succi alibilis bonitate, neque facultate nutriendi paria sunt?

1 Nimirum moriendi celeritas cum delirio, orthopnœa, & lateris liuor ob cruditatem & corruptionem pleuritidem.

2 Nimirum commemorata hæc in pleuriticum cadunt.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLI.

* πολλὰ μὲν ἂν καὶ ἄλλα * ἀνθρωπίνοισι εἰσὶν αἱ ἁμαρτίαι, πᾶσι δὲ ὅλεθρος

ὅλῃσι πιοσάνῃσι χρεομένοισι, τοῖσι δὲ χυλῷ ἀυτέων· τοῖσι δὲ μηδετέρῳ τουτέων, ἀλλὰ ποτῷ μόνῳ, ἔστιν ὅτε καὶ διαφερέντως πρωϊτέον. *μὲν ἐπὶ *μοῦνον

[1] *Maximam ergo partem planè similis est ratio prouidendi, tum iis quos integrâ [2] ptisanâ uti iuuat, tum iis qui [3] ptisanæ succo tantùm uti debent: at verò quibus [4] neutro horum, sed potione [5] solâ utendum est, locus est, [6] aliter atque aliter [7] prouidendi.*

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Vel eadem planè cautio & prouisio esse debet, tum in his qui integra ptisana, & eius cremore vtuntur, id est distinctione ad benè & conuenienter vtendum ptisana opus est.

2 Id est, quibus sedato dolore, symptomatisque remissionibus, humidiore facto morbo, nec aluo astricta, aut necessario in pharmaci vsu, viribus tantùm opus est ad exclusionem morbi. Hoc est, quibus incunte morbo, expectoratum naturæ beneficio fœliciter procedit, crisique absoluitur simplici, secundi iudicij, & recidiuæ experte.

3 Quasi dicat, siue exhibenda sit tota ptisana, siue cremor solus, semper est considerandum vt tempestiuè adhibeas. quemadmodum in ptisana exhibenda diximus. Cùm os humescere ceperit, dolore sedato fotu, sectâ venâ, ac purgato etiam corpore.

4 Nec ptisanâ, nec cremore.

5 Oxymelite, aquâ, aut melicrato: ad explendam sitim, & ad temperandum febris ardorem in breui historia (vt in primo quaternario) corpore firmo, viribúsque constantibus, sine metu infirmitatis: statu hyemali, nec imminente vllo lipothymiæ periculo, aut ventriculi subuersione: nimirum ætate adhuc integra.

6 Vt scilicet perspecta cuiusque natura & peculiari affectione, intelligamus cui oxymel aut melicratum, calidum aut frigidum, & cui aqua sit ex vsu. Hoc est, incunte vsu ptisanæ, etsi vires ad eius exhibitionem te inuitent, non dabis primò ptisanam crassam ac plenâ manu: sed primò cremorem, deinde à cremoris vsu ad totam te conuertes ptisanam. Si verò naturæ non sit studendum, & neutrum horum requirat, vt quorum vires inediam ferre possunt ad statum vsque, solum oxymel, melicratum, vel aqua, ad sedandam sitim, erit exhibenda. Sed adhibita distinctione peculiaris cuiusque naturæ & morbi. Tria enim nobis hoc Aphorismo proponit Hippocrates, à quibus Indicationes sint sumendæ: medicamentum, morbi conditionem, & ægri naturam. Nam picrocholis ἄνευ, hypochondriis distentis, duris, & calidioribus, non dabis melicratum: mulieribus hysterícis in asthmate non dabis oxymel.

7 Cum præstantiâ quadam iudicij, quasi dicat, hîc acri iudicio est opus, vt discernas, quibus aquâ, quibus melicrato, quibus oxymelle sit opus.

Hippocratis textvs.

XLII.

[1] Χρὴ δὲ τό γε πάμπαν ὅπως ποιέειν· ἢν μὲν πεπεπτῶσι ἀυτέῳ ἔσῃ, καὶ κοιλίης μήπω ἐκκεκαθαρμένης, *ἤρξατο [2] ὁ πυρετός· ἢν [3] δὲ ξυὼ *αἰεὶ ὀδυνῇ, ἢν δὲ ἄνευ ὀδυνέων, ὑπάρχειν τῷ δόσιν τῶν φορήματος, ἐς τ' αὖ οἶν)

αὖ ὅπτας ὑποκαθαρτέον εἰς τὸ κάτω μίεος τὸ ἐντέρου τὸ σιτίον.

* nupet

[1] *Omnino autem hoc esse faciendum ita videtur: nam *recens passo ægro necdum subducta aluo si [2] febris inuaserit: siue ea [3] cum dolore sit, siue [4] doloris expers, tum sorbitionis vsum tam diu inhibere oportet, quò ad fæces in imam alui partem [5] recesserint.*

I. Hevrnii Commentarius.

1 De controuersia medicorum primùm scripsit: Nam quidam ad crisin vsque integram ptisanam dabant in acutis morbis: alij succum eius: alij nihil. Sed, dicit, quidam ex acutis ptisana egent, alij succo eius: alij neutro horum. Ergo exempli causa proponit pleuritidem: Si non admodum sit quod pastum inierit æger, strictaque aluo, febris inceperit, &c.

2 Id est, si homo sanus, dum pastum iniit, inceperit ægrotare ex febre valida.

2 Id est, cum alicuius partis inflammatione, vt in pleuritide: & illius partis inflammatæ symptomatica febre, qualis est pleuritica: nec sit febris essentialis.

3 Vt essentialis febris, vt tertiana intermittens.

3 Vel, recessisse videantur.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLIII.

[1] *Χρέεσθαι δὲ ποτῷ, ἢν [2] ἄλγημά τι ἔχῃ, [3] ὀξυμέλιτι, χειμῶνος μὲν [4] θερμῷ, θέρεος δὲ [4] ψυχρῷ: *καὶ δὲ πολλὴ δίψα * ᾖ, καὶ [5] μελικράτῳ καὶ ὕδατι.*

* ἢν
* εἰσι

[1] *Vtendum autem potione, si quis dolor [2] urgeat, [3] oxymelite, hyeme [4] quidem calido, æstate autem [4] frigido: quodsi inexplebilis sitis fuerit, & [5] melicrato & aqua vtendum.*

I. Hevrnii Commentarius.

1 Sicco morbo, sine virium infirmitatis metu, & ætas si admiserit.

2 Id est, si febris cum dolore coniuncta sit, vt in pleuritide.

3 Ad incidendum, attenuandum, & explicandas pulmonum alas, vt expectoratum procedat. Quibus nimirum conuenienter melicratum exhiberi nequit, vt quibus id est dipsodes. 3. Acut. lib.

4 Quia quicquid est frigidum actu, pulmonibus inimicum est. 5. Aphor. 24. καὶ ψυχρὸν τῷ στέρνῳ πλέιστα, βηχίων αἰτιηκόν. Cartilagineum pectus cùm sit, id labefactant, & intercipiunt vias thoracis.

5 Ad explendam sitim.

6 Dilutissimo: quia mel sitim magis augeret. Non enim oxymelitis tantum præbendum quàtum postulat æger, quia labefactatur aluus. sumat vna dosi, vncias tres: Nam oxymelite in magna copia non est vtendum: propterea ad melicratum & aquam abit. Morbus petit oxymel: sed si eo sitis non extinguitur, melicrato vtemur: si nec illud sitim placauerit, ad aquam eundum.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLIV.

[1]Ἔπειτα μὴν *μὴ [2]ἄλγημά τι ἐνῇ, ἢ τῷ ὀπισθωνίων [1]τι ἐμφαίνηται, διδόναι [2]τὸ ῥόφημα μή τι *πολὺ, μή τι [4]παχὺ μηδ' [5]τὴν ἑβδόμην ἢ ἐναάτην, ἢν [6]ἰσχύῃ. * malè hic legitur μὴ loco μὲν. * σολὺ

[1]*Deinde verò si & dolor [2]concesserit, nec vllum aliud [3]signum calamitosum appareat, *[2]sorbitionem dare oportet non plenâ manu, [4]neque multam: sed exacto [5]morbi septimo vel nono die, si ad [6]illud tempus vsque vires ægri valeant (id faciendum.)* * eremotera ptisana

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Post melicrati aut oxymelitis vsum.

2 Fotu, cathartico, sponte naturæ, venæ sectione.

3 Non stertor nec difficultas spirandi. Calamitosum hoc signum referri potest ad symptomatum vim, vel ad infirmitatem naturæ. Quod si referas ad symptomatum vim, nec ptisana nec cremor exhiberi debet, quamdiu tale signum apparuerit. Si referas ad peculiarem ægri naturam, quòd nimirum æger obnoxius sit resolutioni, vel sit πικρόχολος τὸ ἔαρ, vel lipothymiâ periclitetur, ptisanam rectè exhibebis, maiorum periculorum metu.

4 Cùm os humescere incèperit, & expectoratum procedere.

4 Quia diuturna officij vacuitate facta est aluus ignauior, habituque collapso, & temperamento mutato, satisfacere corpori non potest. Scilicet ineunte sorbitionis vsu.

5 Id faciendum, id est, abstinendum à multa & crassa ptisana vsque ad septimum vel nonum diem, nimirum si ægri vires sine vllo infirmitatis metu valere videantur.

6 Vide exempla quæ hîc proponit Galenus: & ait, ptisana naturæ studet, & cum morbo pugnat; nam secat & humectat. oxymel verò vim remedij solùm habet: melicratum verò pauci & imbecillis est alimenti. Pauci ad septimum inediam ferunt: solo oxymelite vel melicrato contenti: illi nimirum qui corpus durum habent, succos crassos, aëre in frigido. Plurimi verò quatuor vel quinque dierum spacio (si tunc futura crisis) potionibus illis contenti perseuerant.

b Sensus est, Si doloris summa sint omnia, tam diu inhibere oportet ptisanæ vsum, donec dolor ille sedatus fuerit, præsertim si ægri vires valeant, quo ad integra ptisana exhiberi potest iure.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLV.

Ἢν δὲ μὴ *ὑπολυθεὶ ὁ [1]παλαιότερος σῖτος *[2]προῤῥάτη ἔοντι, ἢν μὲν [3]ἰσχύῃ τι καὶ [4]ἀκμάζῃ τῇ ἡλικίῃ κλύσαι· ἢν δὲ [5]ἀσθενέστερος ᾖ, [6]βαλάντιον θερμάναντας, ἢν μὴ [7]αὐτόματα διεξίῃ καλῶς. * ὑπολυθῇ * προῤῥόη

[1]Quodsi [2]ineunte ptisanæ vsu, [3]pridianæ feces non aluo cesserint, si quidem

dem valeat æger, & [1]sit florenti ætate, [2]clysteræ ciendæ est alvus: si [3]autem infirmior sit, [4]balano: nisi vltrò [5]conuenienter feratur.

I. Hevrnii Commentarius.

1 Cùm per morbum licet ptisanâ vti. recens pasto ægro. qui nimirum ex inedia tridui vel bidui, ad pastum se recipit.

2 Recens pasto ægro.

3 Sine infirmitatis metu.

4 Emolliente.

5 Vel cum infirmitatis metu.

6 Qui ex melle coctu conficitur.

7 Metu maioris periculi. 1. Epid. hist. 1. Hinc redargues eorum opinionem qui dicunt Hippocratê fortioribus vsum fuisse; cùm hîc tam anxiè inter clysterem & glandem distinguat ex viribus ægri. Ab affectu & viribus hîc indicationem ducit.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLVI.

[1]Καιρὸν δὲ δ' ὁσιὸς τῦ ῥοφήματος τόνδε μάλιστα φυλάττεσθαι κατ' [2]ἀρχὰς, καὶ διὰ παντὸς τῦ νοσήματος. [3]Ὅταν μὲν οἱ πόδες ψυχροὶ ἐόσιν, [4]ὄπιχρεῖν χρὴ τὸ ῥοφήματος τὸν δόσιν, μάλιστα δὲ τὸ [5]ποτοῦ ἀπέχεσθαι. [6]Ὅταν δὲ ἡ θέρμη καταξὴ εἰς τὰς πόδας, τότε [7]διδόναι. Καὶ [8]νομίζειν *μέγα δυνάσθαι τὸ καιρὸν *ἐν *πάσῃσι τῇσι *νούσοισι, ὐχ ἥκιστα δ' ἐν τῇσιν [9]ὀξείῃσιν, μάλιστα δ' ἐν τοῖσι μᾶλλον πυρετώδεσι καὶ [10]*ὀπικινδυνοτάτοισιν.

*μέγα
*τῶν
*ἀσθενῶν
*νόσοισι.
*ὀπικινδυνοτάτῳ.

[1]Sed exhibendæ ptisanæ occasionem [hanc] & tempus, potissimùm eius [2]ineunte vsu, totaq; adeò morbi historia captare occasionem oportet. [3]Nam cùm frigidi sunt pedes, [4]ptisanæ vsum *inhibere oportet. Sed [5]maximè potu abstinendum. Sed cùm [6]febrilis calor ad pedes descenderit, tunc [7]exhibenda ptisanæ sorbitio est. [8]Itaque quisq; sibi persuadeat velim, occasionem plurimum posse in omnibus morbis, tum præcipuè in [9]acutis, maximè in quibus febris ardentior est, maximeq; [10]calamitosis.

*differte

I. Hevrnii Commentarius.

1 Cùm quis loco & jure vtitur ptisana. Ignis extinguitur quatuor modis, (ita & calor natiuus) obrutus strue lignorum: vehementioris rei incursu, vt candelæ flamma à ventis: inopiâ alimenti: vel à cõtrariæ qualitatis occursu, vt aquæ.

2 Initio paroxysmi; per affectionem caloris natiui, à contrariæ materiæ occursu in superiore ventre.

3 Ne in ventriculo collecta, illîc febrilis materia corrumpatur, fiatque morbi causa. & in thorace difficultatem spirandi adferat.

4 Quia corrumpitur facilè.

5 Restitutis temperatisque hypochondriis (quæ incendio cõflagrabant) & thorace: cùm materia febrilis iam facta est πεπέψεως: si nimirum non exspectetur sudor.

sudor. Sed restituto iam naturali statu: nam dicit, cùm calor ad pedes descendit: rectè Galenus, non idem est pedes calere à frigore, & calorem in eos transire. nam in statu etiam calent.

6 Errant ergo qui volunt ad perfectam resolutionem differendum esse cibum. Sed benè consulunt qui in declinatione exhibent, non expectata perfecta apyrexia. Nam quæ est ratio vniuersalium temporum morbi, eadem & particularium. Incunte autem morbo materia febrilis ad ventrem superiorem viam affectat, & corrumpit cibum, (si exhibitus fuerit,) & abit in morbi materiam. 1. Aphor. 19. quasi dicat, decipimur specie infirmitatis. si vires vi morbi languerant, non exhibebis cibum: sed si ab exhaustu laborauerint.

7 Id est, Caput benè medendi in occasione versatur.

8 Maximè in quibus ardoris febrilis summa sunt omnia.

9 Inflammatione, venenata qualitate, & translatione.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLVII.

Ὑγρῇσι δὲ σιτίοισι μάλιστα μὲν χυλῷ, ἔπειτα δὲ πτισάνῃ, καὶ τὰ τοιαῦτα τὰ προσηγορευμένα ἀκριβῶς σκοπεῖν.

Cæterùm [1] ineunte vsu [*] potissimùm cremore est vtendum, deinde verò ptisanâ integrâ, accuratè mentis aciem [2] ad regulas & argumenta præscripta intendendo. [3]

[*] iam diæ ptisanæ

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Vt assuescat natura ignauior facta, & facilius vt concoquat, quia difficilior est mutatio ab ocio ad negocium, quàm contrà. Quoniam ventriculus est collapsus iam & deses, vt qui iam à quatuor diebus officium suum non fecerit, negocium certè ei facesses.

2 Quibus argumentis definiti sunt omnes ptisanæ delectus, ex qualitate cibi, morbi historia, motu, viribus & peculiari natura ægri: ex his deprehendes qui ptisana integra, qui succo vti debent: ita tamen vt à cremore sensim ad integram ptisanam venias: vt eleganter hìc docet Galenus.

3 Rediriam ad propositum, & repetiè se iam monstrasse, quod in initio proposuit: nimirum se distinctionem adhibiturum, quam veteres ignorârunt, quibus scilicet integra ptisana, quibus cremor, quibus denique aqua sit exhibenda: tum quo vnumquodque tempore, & quantum exhibendum, indicatione sumpta à morbi conditione, & ægri cuiuslque natura. Pulchrè hìc enarrat Galenus, quid sensim augere sit.

HIPPOCRATIS COI

DE VICTVS RATIONE ACVTORVM

LIBER SECVNDVS.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

I.

[a] πλήθεϊ

[1] Ὁ δὲ ὠδὶν πλευρῆς ἤντε κατ' [2] ἀρχὰς γρόνου, ἤντε [3] ὕστερον, [4] Σημαίσμασι μὲν τὸ [a] πρῶτον οὐκ ἄπο [5] ξύμπαντος ἐστὶ χρησάμενον [*] πειρᾶσθαι [b] λύειν τὸν ὠδῖνα.

Cælius Aurelianus vertit hæc Hippocratica, lib. 2. tol. ca. 19.

Lateris [1] autem dolor, siue is [2] ineunte morbo inciderit, [3] siue supervenerit, [4] non alienum fuerit [a] primùm quidem [5] fotum vsu conari illum dolorem [*] dissoluere. [b]

I. HERNII COMMENTARIVS.

Summa primi libri fuit hæc, Exempli loco ponimus Pleuritidem, instar omnium morborum acutorum, vt perspecta eius historia, ægri viribus, & peculiari cuiusque affectione & natura; remediorum (in ptisanæ, melicrati, & vini hypothesi contentorum) qualitatem, quantitatem, modum vtendi, & occasionem accommodatè præscribamus.

Dolor.

1 Dolor duobus modis accipitur; primò, pro dolore qui non est pleuritis; à materiæ nimirum decubitu in musculos thoracis: 3. Aphor. 23. nam ibi meminit pleuritidis, & doloris lateris. Secundò accipitur dolor pro pleuritide, quæ est inflammatio tunicæ costas succingentis, cum dolore punctorio, spirandi difficultate, tussi sicca, & febre continuâ. Dolor non est rei tristis sensus, sed sensio quæ percipitur ex repentina solutione cõtinui, Hoc est, dolor est sensio in perceptione solutionis continui; cùm repentè mutatur ab eo quod naturaliter est, in id quod præter naturam est. Pathos est in fieri, non in esse. Meminit tantùm huius symptomatis, quòd κατ' ἰσχίον dolor eluceat in pleuritide.

2 Id est primigenia affectione. per idiopathiam. per venam intercostalem, azygon: orgasmo, vel attractione.

3 Id est, siue succedaneus sit alteri morbo, per diadochen, vel metastasin materiæ, seu aliam quamuis exclusionem.

4 Nimirum à parte obsessa, specie morbi, & causa coniuncta. A parte quidem, quia non est tam longè dissita inflammatio, vt non possit percipere vim medicamenti foris admoti. A causa, nam facilè transfluit

transfluit materia à partibus internis ad externas. id quod docet experientia, in pectoris sectione pus facilè euocari ad exteriorem partem. A specie morbi, quia essentia pleuritidis est inflammatio.

a Ante phlebotomiam aut catharsin; si naturæ beneficio nullum procedat expectoratum.

5 Cutem ipsam ratiorem efficiendo, sanguinemque tenuatum per halitus digerendo. vt ita minùs tendatur pars dolens. Tribus enim modis (pro specierum diuersitate) pleuritidem excludimus, venæsectione, purgatione, & fomentis. Verùm fomenta non sunt pleuritidi adhibenda, nisi priùs inhibita, vel veluti suppressa caussa antecedente, quæ est orgasmus. Eâ inhibitâ, causa coniuncta naturæ bonitate facilè vincetur, & fotu, & expectorato.

6 Cùm verò sanguis in phlegmone non diminuitur, vel etiam vaporosus cùm spiritus ex calore generatur, augescit tunc dolor. Sanguis non diminuitur ob totius plethoram. Nam æstu tacta pars, plus trahit aliunde, quàm fotu exhauritur ex ipsa parte. Si ergo fomenta calida dolorem non soluunt, debet corpus vacuari. Hæc Galenus.

b Quia diximus essentiam pleuritidis esse inflammationem; dicendum est quid sit Inflammatio.

Qvid Inflammatio.

Inflammatio est abscessus vel apostema excitatum à calidæ materiæ affluxu, (sanguinis videlicet laudabilis, vel sanguineæ bilis) cum dolore, rubore, renixu, calore, pulsu, & tumore præter naturam coniuncto. Additur, affluxu, vt intelligatur sanguinem in partem affectam affluere plus iusto, eoque non nutriri. Nam ex Hippocratis sententia attractione sanguinis nutriuntur partes: quæ facultas ipsis insita est, qua quæque pars tantum sanguinis attrahit, quantum ad sui nutritionem sufficit ac conseruationem. Causa verò affluxus dolor est. Dixi, cum tumore: Tria sunt tumorum genera præter naturam, pustulæ, vomicæ, & abscessus, id est, tumor præter naturam excitatus à materia calida, à concretione sanguinis non segregata, vt accidit in inflammatione proprie dicta, quæ fit à sanguine sola qualitate peccante, quod nimirum sit calidior; vel sola quantitate excedente, quod nimirum maior copia in partem affluxerit, quàm partis nutritio requirat. aut à materia calida segregata à massa reliqua sanguinis. Sic carbunculi materia est quidem sanguis, sed vitiosus propriæ substantiæ corruptione, segregatus à reliquo sanguine. Igitur in inflammatione propriè dicta, sanguis in causa antecedente est bonus; in causa coniuncta, corruptus. In carbunculo & in antecedente causa, & in coniuncta est in vitio & corruptus. Hippocrati Inflammatio semper significat siccam Inflammationem, quam recentiores vocant φλόγωσιν, id est, incendium. Inflammatio autem est duplex, nam altera est æstus partis præter naturam: altera, humida, vt carbunculus, herpes, erysipelas, phlegmone. Inter quæ hoc interest, quòd aliæ sint à bile, aliæ à sanguine. A sanguine vel laudabili in causa antecedente, & in causa coniuncta, vel à corrupto sanguine (nam cùm is excidit suo vase, corrumpi necesse est) & dicitur φλεγμονὴ, κατ' ἐξοχὴν, quæ nomen generis sibi adoptat: & fit ab ictu, lapsu, vel à sanguine non naturali, id est, vitioso sanguine, ob alienæ materiæ mixtionem, vel bilis, melancholiæ. Et hinc fiunt phlegmonæ erysipelatodes. Et in causa antecedente & coniuncta corrupto sanguine, vnde carbunculus, qui potiùs pustula quàm apostema appellandus. Bilis quoque vel est sanguini permixta, & est naturalis tenuior pars sanguinis, & excitat erysipelata. vel à sanguinis concretione segregata, propriæ substantiæ corruptione laborans, atque hinc herpetum genera. Vel est bilis non naturalis, ob alienæ materiæ mixtionem, atque hinc fit erysipelas phlegmonodes. Inflammatio ergo κατ' ἐξοχὴν est tumor præter naturam à sanguinis puri vel bilioſi affluxu, (hoc est, laudabili in causa antecedente) cum rubore, calore, pulsu, renixu, & dolore. Tumor est, quia necesse est partem intumescere, vbi extrinsecus ei aliquid

affluit præter naturam. quia hic tumor partis actionem impedit, præter naturam eum diximus. Diximus ab affluxu, idque tribus modis, orgasmo, veluti quodã furore percitus, dolore, & caloris æstuantis vehementia, attrahente plus quàm ad nutritionem parti sit necessarium: qui accidit à vino generosiore, vel nimio ab æstu partis inflammatione obsessæ, vt in lapsu, casu, ictu & exclusione, quia nimirũ pars quæ continet sese exonerat in eam quæ continetur. Nulla enim pars quæ continet, in vulnere phlegmone afficitur; sed solũm ea quæ continetur. hinc rectè dicit Hippocrates De Fracturis, caput vulneratum inflammatione non affici, excepta fronte: quòd non contineatur. Porrò duobus modis pars continet & continetur, deriuatione vel deductione, videlicet vasorum, & situ: quibus accedunt concausæ, amplitudo meatuum, materiæ tenuitas & quantitas, suscipientis partis infirmitas, & excludentis robur. Affluit autem his modis sanguis non ad nutricationem partis. nam is qui nutriet, attrahitur. Nam si afflueret, quo quæso duce vteretur? nam rationis est expers, nec vllam vim naturalem habet, qua dignoscat quæ pars sui, cui particulæ nutriendæ sit idonea. Omnis inflammatio, vt est partis similaris affectus, duobus modis partem lædit, alienatione temperamẽti, & immutatione habitus. Ideoque quinq. illius sic sumptæ sunt signa pathognomica, calor & rubor, ab alienatione temperamenti: tenixus & pulsus, ab immutatione habitus.

*Definitio pleuritidis.

*Differẽtiæ.

renixus quidem, quia res distenta, quodammodo est dura: pulsus verò percipitur, quia denegatur arteriæ libera diastole. Etenim dolor est symptoma vtrique causæ commune, & temperamenti alienationi & immutationi habitus. Quatenus autem Inflammatio est partis instrumentalis affectus, nimirum pleuræ, quatuor habet symptomata, dolorẽ punctorium, spirandi difficultatem, tussim siccam, & febrem continuam. Pars rubet, quia simili colore efflorescit. Calet à sanguine calido & ibi concreto: quia non induit naturam partis. pulsus etiam percipitur non admotâ manu. nam alioqui semper pulsant arteriæ admota manu. Quare ex dictis, hanc colliges Pleuritidis definitionem: * Pleuritis est Inflammatio tunicæ costas succingentis, cum dolore punctorio, spirandi difficultate, & tussi sicca, & febre continua coniuncta. Nam hæc tunica costas succingens respirationi inseruit, estque sensu exquisitissimo prædita. ab hac tunica, partes quæ respirationi inseruiunt tunicam accipiunt, atque hinc facilè ab hac in pulmones humor exudat: Vicina est etiam cordi, hinc febris symptomatica. Adest dolor punctorius, ab acri humore stimulatâ (quæ respirationi inseruit) membranâ quæ exquisitè sentit; dolor ille quasi cultelli acie excitatus esset lancinat. Adest spirandi difficultas, quia respiratio est parua & frequens. Parua quidem, quia thorax ob tunicæ tumorem, angustior & contumacior redditus, non potest sufficienter in omnem magnitudinem se dilatare. Frequens verò, vt cùm vsus respirationis sit auctior, frequentiâ compensetur quod in magnitudine desideratur. Sed obiicies, Pleuritici sæpè delirant, ergo in pleuritide potest esse magna & rara respiratio; cùm talis respiratio Hippocrati sit nota delirij. Respondeo, quòd qui magnum & rarò respirant, delirant mente, vel alia in re occupatæ mente, vt auidè aliquid inspicientes: sed non contrà. Tussis quoque est sicca ineunte pleuritide: quòd tantùm tenuis humor exudat, qui ansam suliginis ex sinistro sinu cordis erumpentis per pulmones, & secum inde quicquid occurrit efferens, subterfugiat.* Duplicem esse pleuritidem habet in initio huius Hippocrates, primigeniam & secundariam, vt cùm angina in pleuritidem transit. atque hæc longè peior est quàm primigenia. Causa antecedens potest fuisse laudabilis: & in secundaria, antecedens priori morbo corrupta, in posteriori morbo magis redditur contumax & pepasmi expers. Deinde secundaria superuenit viribus ægri priori morbo iam fractis. Primigenia rursum est duplex, vera, & notha. vera, vel materiâ, vel loco. Vera materiâ, quæ ex sanguine est vel bile. vera loco, in pleura consistens. Notha materiâ, ex pituita. notha loco, in musculis intercostalibus. Eius verò quæ vera est & materiâ & loco, tria sunt genera loco

ra loco diſtincta. quia ea tunica quæ coſtas ſuccingit, tria venarũ genera ſuſcipit. Nam in octo inferioribus coſtis & parte harum coſtarum oſſea, excipit venam azygon à vena caua, à dextra parte. atque per hanc venam azygon in hanc partem affluens ſanguis, primam ſpeciem pleuritidis efficit. Eadem tunica in quatuor ſuperioribus coſtis & earum parte oſſea, excipit venam intercoſtalem, per quam affluens ſanguis, ſecundam in iis pleuritidis efficit ſpeciem. Tertiò, eadem tunica in omnium coſtarum, & verarum & notharum parte cartilaginea excipit venam mammariam, quæ fertur ad vmbilicum, & ſurculos impertitur cartilagineis coſtarum partibus, ibique in vtraque parte, dextra & ſiniſtra ſterni, conſtituit tertiam ſpeciem pleuritidis. In prima ſpecie non eſt mittendus ſanguis ad coloris mutationem. quia mittere quidem poteris ſanguinem, ſed non ad cauſæ coniunctæ euacuationem, ſed antecedentis cauſæ. citiùs enim totam venam cauam ſanguine exhauſeris, quàm ad cauſam coniunctam peruenias, in minimis ſurculis conſiſtentem. In ſecunda ſpecie ſanguinem mittes ad coloris mutationem: quia & cauſam antecedentem & coniunctam euacuas, eò quòd vena intercoſtalis non longè abſit ab axillari. Sed in tertia ſpecie vique ad ſanguinis mutationem ſanguinem mittes, quia & antecedentem & cõiunctam cauſam ſimul euacuas: quòd mammaria non procul abſit ab axillari vena interna.

Phlebotomia quibus conueniat.

Inflammatio eſt
- Sicca. æſtus alicuius partis præter naturam. φλεγμονὴ Hippocrati: φλεγμόνη recentioribus.
- Humida ab humore calido, vt
  - Bile (contra naturam)
    - Laudabili. quæ eſt pars naturalis tenuior & calidior ſanguinis. Quæ inflammatio ab influxu fit. vnde eryſipelas.
    - Pepaſmi experte. vt vitioſa corruptione propriæ ſubſtantiæ, antequam parti influxerat, corrupta erat in hepate. inde herpetes naſcuntur. vel alienæ materiæ mixtione, vnde fit eryſipelas phlegmonodes.
  - Sanguine contra naturam
    - Laudabili, qui primâ ſolùm qualitate & quantitate peccat in cauſa antecedente (vnde phlegmone κατ' ἰσχὼ) & in cauſa coniuncta eſt corruptus. Fit ab ictu, lapſu.
    - Vitioſo, corruptione propriæ ſubſtantiæ, tam in cauſa antecedente, quàm coniuncta. & eſt pepaſmi expers. hinc carbunculi ſurgunt, qui potius puſtulæ quàm apoſtemata dicendi. vel ob alienæ materiæ mixtionem, vt phlegmone eryſipelatodes.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

II.

Θερμασμάτων δὲ χρῆσον μὲν ὕδωρ θερμὸν ἐν ἀσκῷ, ἢ ἐν κύστῃ, ἢ ἐν χαλκῷ ἀγγείῳ, ἢ ὀστρακίνῳ.

Sed fomentorum præſtantiſſimum eſt aqua calida in vtre, aut in veſica, aut in æneo vaſe teſtaceóve admota.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Quaſi dicat Si non iuuet, detrimentum non adferet: & præterea ex ea faciendarũ rerum ſignificatio fiet. Nam in pleuritide à bile nihil hoc fotu præſtantius: nam diſtenta relaxat vacuãdo, & acrimoniam humoris ſtimulãtis obtundit. Sunt enim tria anadynorum genera: Primò, ſanguinis bilísve acrimoniam frangendo. Secundò,

Secundò, distenta relaxando: quod fit micâ panis coctâ in lacte, addito vitello oui, cum modico croco: Tertiò, sensum tollendo. Loquitur hîc τοῖς θερμαίνουσι, id est, qui totus corpus calfaciunt. Vide quæ hîc notaui de fotu. Nam fotus humidi, dicit hîc Galenus, inflammationibus bilioſis succurrunt: sicci, his quæ à tenui aquoſoque sanguine nascuntur. mordentes fotus his, quæ à crasso succo. Periculi expertes sunt humidi.

2 Simplex, vel additâ malusâ, althæâ, violis, & semine lini, chamæmelis.

3 Ad curandum & explorandum.

a Quoniam autem faciendorum Indicationes sumuntur ex morbi essentiâ, naturâ, causis, symptomatis, & parte affectâ: distinguemus priùs Pleuritidum discrimina, ab his quinque sumpta. Primùm quidem ab essentia, quæ est tumor præter naturam. pleuritis alia est magna, in qua symptomatum plena sunt omnia, & penè intolerabilia. alia est parua. A materia, quæ est duplex, vna frigida, alia calida. Frigida inquam ortu, scilicet non corruptione, huiusmodi est pituita. Calida verò, & ortu, & corruptione; vt est sanguis in causa antecedente integer affluens, ab orgasmo & attractione; non autem ab exclusione. vel sanguis segregatus, in vtraque causa corruptus, ab exclusione: vt cùm angina in pleuritidem degenerat. item bilis naturalis non segregata, vel bilis segregata. Neque enim audiendi sunt recentiores quidam, qui negant Pleuritidem fieri à pituita, eò quòd omnis Pleuritis sit inflammatio. Nam variæ sunt inflammationis species, vt suprà diximus. Sed obiiciunt: Qui acidum eructant, illi rarò pleuritide infestantur. Ergo pituitosi rarò infestantur pleuritide. & tuctus acidus fit à frigiditate. Resp. Eo Aphorismo Hippocratem non negare materiam pleuritidis esse pituitam: cùm expressè doceat ibi Galenus in Commentario, ex sputorum diuersitate, omnem humorem huius materiam esse posse. nam, inquit, morbus lateralis, si vnà cum flauis & ruffis fiat sputis, ex bilioſis humoribus ortum habet: si cum spumeis, ex pituitosis: sin cum nigris, ex melancholicis: si cum rubeis, ex ipso sanguine. Non igitur acidum eructantes, propterea rarò infestantur Pleuritide, quòd in huiusmodi corporibus desit materia pleuritidis: cùm scribat ipse Hippocrates hyeme quoque fieri pleuritides, & in corporibus frigidis. Sed quòd acidũ eructantes diarrhœæ & lienteriæ sint obnoxij, quibus præfluuiis materia ita per aluum descendit, vt in costas non influat. quia duæ partes ita sunt ratiò impares, vt æqualiter afficiantur. 6. epid. 3. 45. Sic hæmorrhagia causam peripneumoniæ præripit; sic quartana tollit epilepsiam. Hyemales igitur quædam sunt à materia frigida pleuritides, vt à pituita salsoque catarrho; quæ æstiuis pleuritidibus dolore, febre, spirandique difficultate multò sunt inferiores. A causis procatarcticis & coniunctis discrimina, quia quædam sunt primigeniæ, aliæ secundariæ. Primigeniæ non fiunt nisi ab orgasmo, & attractione. Secundariæ non nisi ab exclusione materiæ. Omnis pleuritis secundaria, etiam cæteris paribus, tum curandi, tum spirandi difficultate calamitosior est primigenia, quòd materia non solùm in causa coniuncta, sed etiam in causa antecedente, per priorem morbum fuit corrupta, & nunc reddita sit multò contumacior. Secundò, quòd hæc secundaria incidit in vires à priori morbo fractas. A Symptomatis differentiæ. Quædam pleuritides signis eueniunt cum prauis, quæ non ex essentia morbi, sed ob virium infirmitatem eueniunt, aut ob materiæ malignitatem, vt est delirium; & quæ postea apparent, vt sputum purulentum, tenue, vel ingũte morbo nigrum. A parte affecta, quædam Pleuritis dicitur vera, alia notha: quædam superior, alia inferior infra diaphragma; quædam in parte costarum cartilaginea, alia in parte ollea: quædam per intercostalem venam affluente materia, committitur alia per venam azygon, alia per mammariam.

* Indicationes. * Quoniam igitur ex his quinque sumuntur Indicationes faciendorum: primò ratio est habenda eius quod est; secundò, eius quod fit. Id quod est, est ipse tumor præter naturam, à materiæ copia. Id quod fit, est ille affluxus materiæ. Primò igitur materia quæ influxit sui amotionem indicat, vt pars in pristinum suum statum restituatur. Affluxus verò inhibendus vel derivatione, vel revulsione, vel purga-

purgatione. Materiæ amotio fit euacuatione. Hæc autem vel eſt ſingularis, vel vniuerſalis. Si tantùm pugnandum ſit cum cauſa coniuncta particulari euacuatione, ſolo fotu cutem rarefaciemus, & ſanguinem phlegmones tenuatum, per halitum digeremus. Sin non ſolùm contra cauſam coniunctam ſed & antecedentem ſit pugnandum, quemadmodum accidit in impuro & plethorico corpore; non ſolo fotu, ſed vniuerſali euacuatione eſt vtendum: videlicet vel venæ ſectione, vel purgatione. A cauſis itaque procatarcticis antecedentibus, & à peculiari eius qui laborat natura hæc ſunt diſtinguenda. Quæ enim Pleuritis vltrò incidit, ſi corpus fuerit impurum, non ſolo fotu iuuari poteſt. quæ verò à foris accidit in corpore quadrato & ſano, ſolo fotu ea amoueri poterit. * Primò ergo præſcribit Hippocrates fomenta, vt cum cauſa coniuncta pugnet. Fieri enim poteſt vt abſoluta pleuritide, nihil amplius affluat. Fotuum igitur adhibitorum multa ſunt commoda. Primò iis medicus explorat morbum, quia ex fotu faciendorum Indicationes ſumit. Si enim fotibus nihil profecerit (quòd ipſorum calore plus attrahatur quàm digeratur, vel, vt inquit Galenus com. Aphor. 1. huius, Spiritus vaporoſus ex calore generetur, quo dolor augeatur) ad remedij certum genus ſe conuerteret. Sin autem dolor iis ceſſauerit, auxilium id ſe inueniſſe ſciet, quo cauſam antecedentem auferat, videlicet attractionem, à dolore placato. Etenim ſi fomenta calida dolorem non ſoluerint, corpus totum inſigni aliqua euacuatione indiget. Vacuatio autem inſignis eſt in morbis acutis, aut per ventrem, aut per venæ ſectionem, vt dicit Gal. huius Aphoriſmo primo. Atque hoc eſt ſecundum fotuum commodum, leniendo nimirum dolorem, auferre vnà cauſam antecedentem.

Quoniam autem in fotuum tractationem incidimus, explicanda eſt tota ipſorum natura. Fotus Hip. 6. Epid. 6. 5. eſt omnis calor qui vel ab igne, vel aliqua à re calida manat: vt affuſione aquæ, vel à ſpongia; admotione rerum calidarum, furfurum, milij, ſalis, orobi, & aliarum rerum ſiccarum, & lanæ ſuccidæ. Duabus autem vocibus expreſſit Hippocrates vim fotuum, libro De dieta, & 6 Aphor. 31. vocat enim πυέλιον, hoc autem Aphoriſmo ῥίμμασι. quæ dictio pluia complectitur quàm πυέλια. Nam πυέλια potiùs accommodatur fotibus ſiccis & mordacibus: ῥίμμασι, & ſiccis, & humidis; mordacibus, & morſus expertibus. Tria enim ſunt prima fotuum genera; humidi, ſicci, humiditatis & ſiccitatis participes. Humidi quidem vel ſimplices, vt aquæ calidæ: vel compoſiti, vt ex aqua participe qualitatis maluæ, chamæmeli, fœnigraci; ex vino in quo coxit abſinthium, mentha, origanum. Sicci, vt qui fiunt ex milio torrefacto, ſale retorrido, furfure torrido: Humoris & ſiccitatis participes, vt ſunt quædam cataplaſmata ad leniendum dolorem, vndecumque inciderit, accommodatiſſima: quæ fiunt ex furfure ſicco, & ſapa humida, ad conſiſtentiam cocta pultis. Rurſus fotuum alij ſunt morſus expertes, alij morſus participes, alij neutri. Morſus expertes, vt aqua calida, qui fiunt ex aqua imbuta qualitate radicis althææ, foliorum maluæ. Morſus participes, vt qui ad œdemata parantur, ex radice bryoniæ, cucumeris aſinini, inulæ, & ex herbis ſiccantibus, & detergentibus, vt calaminthâ, origano, lixiuio, baccis & foliis lauri, ſtœchade, cineribus ſarmentorum & ficus, & oxymelite Galeni ad parotidas pituitoſas. item furfur cum ſale & milio, & quædam cataplaſmata. Efficiunt autem generaliter cuncti fotus, 6. Epid. 6 5. vt diſtenta relaxentur, repleta euacuentur, refrigerata vt calfiant. Addit Galenus Com. dicto, Infrigidatione nos rariùs vti in dolentibus partibus: quòd hæc ſuperficiem ipſarum externam cõdenſent, & ob id tranſpirationes coërceant, & diſtenta magis intendant. Solas, dicit, calidas intemperies, quæ ſine copia conſiſtũt, infrigidatio ſanabit. Rectè itaque Hipp. hoc Aphoriſmo præſcribit fotus humidos, & morſus expertes; quia calidis, vt ſanguineis, & bilioſis affectibus debentur fotus humidi ſine morſu. nam morſus participes valent ad materiam craſſam, lentam atque frigidam. Porrò ſummum ſanitatis eſt indicium, ſi adhibito fotu aquæ, pars ſuppuret; quòd, teſte Hipp. huiuſmodi ſuppuratio, valentiſſimi caloris ſit ſignum. Ne igitur morbus fiat ſpecie

* Fotus cõmoda.

FOTVS. Vide hic Galenum.

calamitosus, & ad calamitosam vim morbi accedat naturæ infirmitas, sedandus est in primis dolor. Dolor enim omnia morbi symptomata exacuit, & naturam maximè debilitat. Dolore siquidem augetur attractio, atque adeò ipse tumor: tumore aucto increscit spirandi difficultas: quia pulmones incalescunt, & humores in bronchijs cõtenti, lentiores efficiuntur, & ita difficultatem spirandi augent: hinc duplex respirandi difficultas, vna in thorace, altera in pulmone. febris etiam assidua humidum primigenium exhaurit, & spiritus dissipat.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

III.

a' Προϋποτιθέναι δὲ χρὴ ' μαλθακόν τι πρὸς τὴν πλευρ[illegible]ροσπνεῖν· ἕνεκεν b'.

a' Sed molle quippiam lateri est ' subiiciendum, solatij ' causa. b'

I. HERMANNI COMMENTARIVS.

2 Ordius est Hippocrates ab eo fotu qui omnis noxæ est expers: nam in aqua calida non est tanta vis resoluendi, vt maior fiat attractio. hoc ergo fotu restituitur naturæ integritas, tollitúrque vnâ causa tumoris, dolor remittitur. & dum studes lenire dolorem, inquiris causam doloris, & indicationes captas faciendorum. Nam si dolor fotu cedet, disces causam fuisse bilem; & iam fluxum cessare.

1 Vt lanam succidam carptam, vel gossypium carptum. nõ enim nisi carpta huiusmodi lana est admouenda: alioqui, sua inæqualitate inflammationes potius augebit.

1 Id est, supponendum: nempe, lateri admouendum. vt huic lanæ vas aquâ plenum insideat. ne vasorum inæqualitate & grauitate pars ipsa laboret, exque labore dolor excitetur. Hippocrates ob laterum inæqualitatem imponebat lanam, vtpote æqualitatis studiosissimam. Pareius fol. 829 B. testacea in vsum ducit, ita vt testa gossypio, lanâ succidâ, vel simili reobducatur, ne parti asperitate & duritie molesta sit. In testa diu perseuerat calor.

3 Quod lateri solatio sit. Fotus est φιλόπονος & κενεόπονος, igitur adhibendus. Quod si nihil adferat adiumenti, non noceat; quia recreatur inde natura, cor, cerebrum, stomachus.

b Quare venæ sectio statim malè præscribitur: vt cùm catarrhus in musculos decumbit. Neque enim hîc phlebotomia facit ad declinationem causæ antecedentis, neque ad amotionem causæ continentis. Rogandum suppressa sit solemnis aliqua euacuatio: vel num fistula inconsideratè supprimatur: tunc enim peripalindromen sit pleuritis.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

IIII.

a' Ἀγαθὸν δὲ καὶ ἀπόζυγος μαλθακὸς μίσχος, ἐν ὕδατος θερμοῦ ἐκπεπιεσμένος προσίθεσις· φθείρει δὲ ἱματίῳ τὴν θάλψιν χρή. ' πλείω τε γὰρ χρόνον ἂν θάλπηται, καὶ ' ἧσσα μένει· καὶ ' ἅμα ὡς μὴ ἡ ἀτμὶς πρὸς τὸ ' στόμα τὸ κάμινος φέρηι), ἢν μὴ ἄρα δοκέηι καὶ τοῦτο χρήσιμον πρός τι εἶναι· ἔστι γὰρ ὅτε δεῖ πρός τι.

Comme-

Conuenienter [1] autem ſpongia mollis & magna ex calida expreſſa aqua lateri admouetur: ſed illud ſpongia fomentum pannis ſuperintegere oportet: ſic [2] enim diutiùs (medici) voto ſatisfaciet, & [b] ſno ſtatu (calida) manebit: eádemq; operâ [3] efficietur ne ſpongiæ vapor ad [4] ſpiritum (id eſt ægri reſpirationem) feratur, niſi fortè ad aliquid id vtile videatur, eſt [5] enim (locus) cùm illud fit alicuius rei.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

a Dicet quis, Hipp. & Gal. ad phlegmones quæ vltrò veniunt, negant in initio præſcribi debere fotus: quia magis irritantur. igitur ſi ex plenitudine vel cacochymia venerit, nihil fotibus profeceris. nam materia eſt venenata vel critica. aut influit in partem emunctoriam, aut non longè abeſt à parte nobili. digeres igitur; at fruſtra, ſi corpus ſit impurum. Reſpondeo: vt dolor mitigetur; ſecundò, vt cauſam exploremus.

1 Nam ſic explorabimus morbum, & captabimus faciendorum rationem. In huiuſmodi enim affectibus ſemper incipit Hippocrates à doloris alleuatione: quòd nihil adeò corporis infringat vires quàm ipſe dolor. His igitur vtitur quibus nihil detrimenti adferatur: imò potiùs plus humoris morbum facientis egeritur, quàm attrahatur. Sit ſpongia denſis foraminibus obſita: & magna, pro ratione partis. Spongia leuis & æqualis calorem conceptum diu continet, lateriq́ue impartit ſuauitatem.

2 Vt iterata ſæpiùs imbuta ſpongia, deinde expreſſa, non ſit opus: quòd calore aperti meatus, frigido occurrente facilè corripiantur. Sic itaque melius medici voto ſatisfaciet.

b Id eſt, calorem conceptum diutiùs continebit.

3 Nimirum integendo pannis, ne vapore calida ſpongia ſublatus ad reſpirationem ægri feratur: quod in peripneumonia & in carybaria malum eſt.

4 Id eſt, ne is vapor cum ſpiritu ab ægro ducatur: nam huiuſmodi vapor ſuo calore ſpirandi difficultatem adfert: & ſua craſſitudine (quòd aëre ſit craſſior) facilè pulmonum anguſtiam committit. quod in thoracis affectibus eſt peſſimum.

5 Id eſt, incidit tempus quo vaporem ſpongiæ cum ſpiritu ducere oportet: cùm nimirum pleuritis ſit ſicca, nec vllum procedit expectoratum, id eſt, in ſumma contumacia expectorati: & in aſthmate febris experte. Sed quare hic vapor ſuo calore & corpulentiâ non infert idem malum in pleuritide ſicca, quod in Aſthmate? Quia in aſthmate materiam craſſam in pectore incidere ſufficit, quippe vbi craſſities maior quàm calor. In Pleuritide verò adeſt tumor cum tenſione, (à materiæ copia;) & cum dolore, à materiæ acrimonia. Ergo in Pleuritide bilioſa, præſtantiſſima eſt aqua calida: vt quæ diſtenta relaxet, vacuando; & acrimoniam humoris ſtimulantis obtundat & temperet. Tria enim ſunt genera anodynorum: primum quod pugnat cum cauſa doloris, ſanguinis vel bilis acrimoniam temperando. alterum, quòd diſtentam rem laxet, vt priùs diximus. tertium, ſenſum tollendo, vt narcotica, quæ non verè ſunt anodyna.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

V.

[a] Ἐπὶ δὲ τῇ [1] πλευρίτιδι ἢ τῇ ὀφθῆναι ἐν ὄξει [2] πεπεμμένα σιτία, [b] ὀξύπεπτα ἢ ὡς ἂν [*] πίῃ τὰς δίαιτας καὶ ἀναζέσαντα, εἰς ὑδροποσίαν διαφέροντα [3] προσβάτην, καὶ [4] σίτησα τὸν ὑπὲρ ξόπον.

[a] *Quinetiam* [a•] *hordeum & orobum seu eruum macerata & cocta in* [1] *oxycrato paulò* [b] *acidiore quàm quis ipsum bibere possit, in saccu-los coacta* [2] *lateri admouere oportet, eodemq́, modo &* [3] *furfurem.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

a Secundum fotuum genus. Superioribus Aphorismis docuit, quis fotus sit adhibendus Pleuritidi biliosæ; hîc tradit quis fotus conueniat pleuritidi ab humore crasso & lento. Non enim aquam calidam conuenienter hîc exhibueris, sed ea quæ vim exsiccandi, attenuandi, & digerendi habent. Nam aquæ calidæ imbecillitate, materia huius pleuritidis tantùm in flatus crassos resoluetur, à quibus maior fiet doloris acerbitas. quia à nulla materia maiores excitantur dolores, quàm à crassis huiusmodi flatibus. hinc vulgus frixam auenam, & vino albo aspersam, ita vt tantùm intumeat, in saccu-lis fœliciss-mè admouet. Similiter semen lini, semen anethi, albo quoque vino aspersum, maximè in his regionibus. & flores chamæmelinos, meliloti, semen cumini. Et singulis partibus sua accommodantur ἡγεμόνας.

[a•] Id est, ex rebus naturalibus, rō naturalibus, & præter naturam & iuuantibus.

a a Comminuta & concisa: nam, dicit Galenus, addit διεφ. δίνημι madefacio & perfundo significat.

1 Vel in oxymelite, si contumacior & crassior viscosiorque sit pleuritidi humor, & si calidæ aquæ fotu in crassissimos flatus resoluatur, vnde maior doloris acerbitas: Huic fotui mixto est locus: digerendi, incidendi & tenuandi gratiâ. In oxycrato sumitur pars vna aceti, cum octo partibus aquæ. & valet maximè huiusmodi potus ad sedandâ sitim in incendio. dicet quis, Quî sciam viscidos crassósque humores in parte phlegmone obsessa esse? Respondit hic Galenos, ex antecedente * diæta, & ægri temperie, anni tempore, ætate, locis. & si commemorati fotus nil iuuerint blandiendo, nam si illi non iuuant, nec corpus plethorâ sit graue, erit succus crassus in vitio, & is in halitus soluitur; tunc orobo vtendum, nam discutit crassos flatus.

b Ne acrius si sit, mordeat, & phlegmonem exacerbet: vel si aquosius, ignauescat, medium sit ergo.

2 Inest huic fotui vis quædam repellendi humores, & incidendi crassos.

3 Id est, madefactum & coctum ex oxycrato.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

VI.

[1] Ξηρὰν δὲ [1] θερμασμάτων, [2] ἄλες, κέγχροι πεφρυγμένοι ἐν ἱματίοισι μαλθακοῖσιν ἐπιτιθέαται· κριθὴ [1] κάτοχον [4] προσιεῖς ἢ κέγχρος.

[1] *Sed* [1] *inter ficca fomenta,* [2] *sales miliaq́, frixa & in saccu-lis lanels admota accommodatissima sunt: Etenim &* [3] *leue &* [4] *lateri gratum est milium.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

a Tertium fomenti genus. Quemadmodum in pleuritide biliosa commendauit aquam calidam, & in pleuritide ex crassa & lenta materia, fotus ex incidentibus, detergentibus, attenuantibus, & digerentibus; ita hoc Aphorismo pleuritidi ex sanguinis copiosissimi, vel tenuis catarrhi affluxu præscribit fotus siccos. Nam humidis hic non est locus. Inter ficca verò sine morsu, commendat milium: cum morsu,

morſu, ſalem. Hinc pragmatici excogitauere ſaculos ex libra milij; ſalis, furfurum, ſeminis aniſi, fœnigræci ſingulis vnciis quatuor. exhaurit humorem capitis.

1 Cùm iis eſt opus: vt in ſanguinis affluxu, & tenuis catarrhi vel humoris ſeroſi.

2 Præſertim communes & craſſi: non ſpuma maris.

3 Non pondere lædit aut opprimit.

4 Gratum eſt æqualitate. Ob æqualitatem & leuitatem commendatur milium. nihil enim Hippocrati magis eſt exoſum, quàm remediorum grauitas. quemadmodum libro de vulneribus capitis vetat ea, quæ grauitate ſua capiti negocium faceſſunt: ſatis namque eſſe vult ea quæ frigus arcent. In milio autem eſt vis diſcutiendi, ad pugnandum cum humore tenui. Confert in tenui & cruento ſputo. Milium morſu caret, dicit Galenus.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

VII.

Μάλθαξις δὲ λύει ἡ τοιήδε, καὶ τὰς πρὸς κληῖδα περιούσας ἀλγηδόνας.

Itaque fomentum huiuſmodi, dolores etiam qui ad ingulum pertingunt diſcutit.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Quaſi dicat, Ad omnem Pleuritidem, quamcumque partem obſederit, dolorem diſcutiendo valet. igitur etiam ſoluit hypochondriorum dolorem. Tria ſunt pleuritidis remedia, fotus, venæ ſectio & purgatio. Quorum primum pugnat contra cauſam coniunctam, & antecedentem vnà tollit. venæ autem ſectio & purgatio tollunt vel cauſam antecedentem, vel cõiunctam. Vt hoc nomine fotus conuenienter adhibitus vincat venæ ſectionem: quòd non ad omnem pleuritidem conueniat venæ ſectio: ſed ad omnem conueniat fotus. Sed non omnis fotus ad omnem: ſed nunc hic, nunc ille, pro materiæ conditione, ægri natura, & morbi hiſtoria. Vbi enim biliosa eſt materia, adhibetur aqua calida: vbi craſſa & contumax, mixtus fotus, qui incidit, tenuat, & digerit: vbi tenuis catarrhus, fotus ſecus, morſus particeps, vel expers.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

VIII.

Τοιὴ μέν τοι γε ἐκ ὁμοίως λύει ὀδυνέων, ἢν μὴ πρὸς κληῖδα περιούσῃ ἡ ὀδυνή. *πρὸς

Sed certè venæ ſectio non æquè valet ad amouendum & diſcutiendam dolorem, niſi ad ingulum dolor peruenerit.[a]

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Cauſam doloris coniunctam amouendo. dicit, ſectio venæ axillaris internæ, quam baſilicam vocant. Non negat iuuare: ſed dicit non æquè iuuare.

2 Materiæ

2 Materiæ affluxu per venam intercoſtalem, quæ non procul abeſt à vena axillari interna, cuius quidem ſectio, ſanguinisq. miſſio ad mutationem coloris, non ſolùm declinandi vel deriuandi vim habet cauſam antecedentem, ſed & coniunctam amouendi. In pleuritide autem coſtarum inferiorum, à materiæ affluxu per venam azygon, venæ ſectio tantùm valet ad reuellendam materiam quæ influit, non autem ad amouendam quæ influxit: Facem his tenebris præfert Galenus huius libri Aphoriſ. 10. & eleganter demonſtrat venæ cauæ propagationem. Non valet ergo venæ ſectio ad omnem pleuritidem, pro cauſæ coniunctæ amotione. In curatione pleuritidis orditur Hippocrates ab eo quod pugnat contra cauſam coniunctam: nimirum à fotibus. ſed quia pro morborum ideis variantur quoque remedia, alios & alios fotus præſcripſit. nam cuius materia eſt biliosa, ei adhibet aquã calidam. ei verò cuius materia eſt pituitosa, craſſa & lenta, fotum mixtum ex hordeo & orobo, in aceto mulſo decoctis: cuius materia eſt ſanguinea & tenuis, fotum ſiccum. Quodſi fotuum huiuſmodi vſu nihil profeceris, vt maior ſit ratio habenda cauſæ antecedentis quàm coniunctæ, aliò te conuertes. Sed dices, Negant Hippocrates & Galenus ad phlegmonas, quæ vltrò veniunt, in initio fotus debere præſcribi: nam tales, huiuſmodi fotibus magis irritantur. Ergo ſi vltrò venerit: (id eſt ex plethora vel cacochymia corporis) fotibus nihil profeceris. Neque hîc repercuſſione eſt opus. nam vbi materia eſt venenata, aut critica, vel vbi influit in partem emunctoriam, aut non procul abeſt à parte nobili, nõ eſt repercutiendum. Ita in fronte capite vulnerato, in bubonibus, in defluxu critico in tibiam, in pleuritide (quòd pleura ſit cordi vicina) negant adhibenda repercutientia. Digeres igitur: ſed fruſtra in corpore plethorico. Quare igitur præſcribit Hippocrates hoc loco fotus in initio morbi? Reſpondeo: primò vt dolor leniatur, quia ei primò eſt incumbendum, quia magis viget. at nihil à què in pleuritide viget ac ipſe dolor, vt qui maximè vires labefactet, & attractionem augeat. Dolori verò incumbere non licet, niſi perſpecta cauſa & humore ipſum parente. Atque is ſecundus eſt vſus admotorum fotuum, vt iis cauſam morbi exploremus, & deducamur in cognitionem morbi, loci affecti, & materiæ morbificæ. tertiò, vt iis cognitis & inuentis capiemus rationem faciendorum.

a Dicit, ad iugulum dolor peruenerit, nimirum à materiæ affluxu per venam intercoſtalem, quæ non longè abeſt à vena axillari interna, cuius ſectio, ſanguinisque detractio ad mutationem coloris, non ſolùm vim habet reuellendi cauſam antecedentem, id eſt, materiæ quæ fluit, ſed etiam amouendi coniunctam. In abdomine fit per venam azygon.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

IX.

Η'ν δὲ μὴ λύῃ) πρὸς τὰ θερμάσματα ὁ πόνος, ἐ χρὴ [a]πολλὼ χρόνον ἐνθερμαίνειν· [b]ξηραντικὸν γὰρ τὸ πνεύμονος τοῦτο, καὶ [c]ἐμπυητικόν.

[a] Sin autem ipſe dolor ad fotum non conceſſerit, [b] diu tempus, fouendo, exigere non oportet: nam hoc [b] pulmones ſiccat, & [c] ſuppuratum facit.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

a Si ad fomenta dolor non conquieſcat ob materiæ nouæ affluxum, ab origaſmo, attractione, vel excluſione: cùm nimirum pars vna ſe in alteram exonerat.

Ther-

Thermasmata ergo sæpè admouentur emeritæ curationi.

2 Id est, diu illis caldariis non est vtendum, & calfaciendi finem facere oportet.

3 Calfaciendo & exhauriendo: quia dum quod subtile est, resoluitur, reliquum magis cogitur & crassius redditur.

4 Id est, Vt confecto pure, ruptâ vomicâ, pus in thoracem erumpat, cùm non exhauritur inflammationis materia fotu. Si fluxus humorum cessent, poterit dolor intra duos aut tres dies sedari. Sed quia rarò accidunt pleuritides nisi impuro corpore, rarò etiam fit, vt non aliquid morbi iam factum sit, & aliquid fiat. ideoque vtriusque, & eius quod iam factum sit, & eius quod adhuc fit, est habenda ratio. Quodsi igitur, inquit, intra duos vel tres dies, per fomenta dolor non cessauerit, ab incepto desistendum est, metu nimirum maioris mali. Maioris, vtpote affluxus, sicciatis, vel siccæ tabis pulmonum ab exhaustu, & suppurati. Namquicumque morbo laterali laborantes, in quatuordecim diebus non repurgantur, ij ad suppurationem vertuntur, 5. aphoris. 8. Quàm verò formidabile sit malum, ipsum suppuratum, docet 5 Aph. 15. & 8. Nam nisi intra quadraginta dies à suppurato quis purgetur, in tabem ferè incurabilem is incidet. Sed obiicies, 2. Aphor. 52. dicit, Omnia secundum rationem facienti, &c. Hic autem manet quod à principio visum est, quia incumbit in amotionem causæ doloris, & in partis restitutionem. Ergo in admouendis fotibus etsi dolor non cessauerit, à proposito tamen non desistes. Respondeo, dictum Aphorismum intelligendum esse, modò maioris mali periculum non immineat. Hinc patet error recentiorum, qui non solùm caldaria præscribunt, sed etiam admouent cataplasmata insigniter calfacientia.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

X.

Ἀλλ' * εἰ μὲν συμβάνει ὀδυνὴ ἐς ' κλεῖδα, ἢ * ἐν βραχίονι ' βάρος, ἢ ὑπὲρ μαζὸν, ἢ ὑπὸ τὴν φρένα, τάμνειν ἀρκτέον τὴν ἐν ἀγκῶνι φλέβα ' τὴν εἴσω, καὶ μὴ ὀκνεῖν ' συχνὸν ἀφαιρέειν ' τὸ αἷμα ἕως ἂν ' ἐρυθρότερον πολλῷ ᾖ, ἢ ἀντὶ καθαροῦ τε καὶ ἐρυθροῦ ' πελιδνόν· ἀμφοτέρων γὰρ γίγνεται.

* ἐν μὲν συμβαίνῃ
* τὸ τὴν βραχίονα

Verùm si in iugulo ' vel clauicula doloris significatio fiat, vel in ' brachio aut ad mammas, vel super diaphragma grauitas percipiatur, tum imum pertundere ' venam in cubito internam, neque vereri ' cæmulatè detrahere ' sanguinem, donec ' rubicundior multò effluat, aut certè loco rubentis & puri ' liuidus; nam ' vtrumque euenit.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

Galenus in hoc Aphorismo eleganter docet venæ cauæ propagationem.

1 Materiæ per venam intercostalem affluxu.

2 Dissêto ramo subclauio venæ mammariæ, quæ primò ab eo ramo ducitur.

3 Id est, axillarem internam, quam vulgò basilicam vocant: ducta à ramo subclauio, qui quidem ramus fibrarum rectitudine in vicinia est contiguus venæ intercostali & mammariæ. Basilica statim oritur à venæ cauæ sectione. Arabes malè κατ' ἐξ., ex opposito interpretantur.

a Densum

a Denſum ſanguinem, id eſt, multum. Virg denſi ab æthere nimbi. *συχὰ ὕδατα*,

b Id eſt, Ad lipothymiam, ex Hippocratis ſententia. dicet quis, An non hoc modo etiam quis fortis concidet? Reſp. lipothymia non eſt ſyncope: quæ eſt repentinus omnium virium lapſus. Sed lipothymia cadit in ægrum ſine infirmitatis metu. vt ſi ſit *ἀνειμένου*, lacertoſus, firmo ventriculi ore, *ἰσχυροῦ*. lipothymia eſt ſubitus animahum ſpirituum lapſus.

4 Non ſolùm ad declinationem cauſæ antecedentis: ſed etiam ad coniunctæ amotionem.

5 Id eſt, vt eâdem operâ cauſam phlegmones antecedentem auertas, & coniunctam amoueas. Coniunctæ autem amotio declaratur mutatione ſanguinis rubri in liuidum. Quia quò propiùs abeſt ſanguis à phlegmone, eò deterior eſt: quò verò longiùs, eò melior. Sanguis enim is qui parti affectæ eſt proximus, eſt liuidus & ater: Quia ſanguis incendio conflagrans, colorem mutat & conſiſtentiam. Eſt igitur hic ſyllogiſmus, Quicquid eiuſmodi eſt, vt eâdem operâ cauſam antecedentem reuellat pleuritidis, & coniunctam educat, aptiſſimum id eſt remedium curandæ pleuritidi ſuperiori, id eſt, quæ fit affluxu materiæ per venam intercoſtalem & mammariam. Sed ſectio venæ axillaris internæ, vtrumque eadem opera præſtat, &c. Minor patet, quia hæc axillaris, venæ intercoſtali & mammariæ filamentorum rectitudine eſt continua, & vicinitate contigua. Sed obiicies, ea pleuritis quæ per venam mammariam in ſterno excitatur, poteſt aliquando eſſe infra diaphragma. Ergo hîc potiùs purgatio quàm venæſectio conuenier. Nam licet venæ ſectione cauſam antecedentem reuellas; cauſam tamen cõiunctam nequaquam eâdem operâ euacuabis. Huic enim cauſæ præcipuè ſtudet Hippocrates; qui propterea ſequenti Aphoriſmo in inferioti pleuritide potiùs purgationem quàm venæſectionem præſcribit. Reſpondeo, primum ramum illius venæ mammariæ eſſe venam axillarem: ideoque ea ſecta, vtramque cauſam, & antecedentem & coniunctam tolli. Hippocrati ſunt quatuor cauſæ ſecandæ venæ, inflammatio, tranſlatio ſymptomatica ſanguinis, doloris acerbitas, & obſtructio. Scopi ſecandi, Reuulſio, vt in hæmorrhagia: Deriuatio, vt in phrenitide: Vacuatio ſimplex, vt in athletis, & ſuppreſſis menſtruis, & continua in febre.

6 Cùm venæ ſectione, id quod iam influxit detrahitur. Quò longiùs ab inflammatione eſt ſanguis, eò eſt melior.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XI.

Ἢν δὲ ὑπὸ τὰς φρένας ἢ τὸ ἄλγημα, ἐς δὲ τὴν πλευρὴν μὴ σημαίνει, μελθάσσειν χρὴ τὴν κοιλίην ἢ μέλανι ἐλλεβόρῳ, ἢ πεπλίῳ. Μέλανι μὲν δαῦκον, ἢ σίσυμβρι, ἢ κύμινον, ἢ ἄνισον, ἢ ἄλλο τι τῷ δυσδίεως μίσγοντα· πεπλίῳ δὲ ὅπου σιλφίου· ἀτὰρ καὶ τὰ μισγόμενα ἀλλήλοισιν, ὁμοίζοπα ταῦτα ἐστίν. Ἄγει δὲ μέλας μὲν, καλλίω καὶ χρησιμώτερα πεπλίου· πέπλιον δὲ μέλανος μᾶλλον φυσᾷ καταῤῥηκτικώτερόν ἐστιν. ἄμφω δὲ ταῦτα ὀδυνίην παύει· παύει δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ τὴν ὑπλάπην· κεάπτει δὲ ταῦτα ὧν ἔγωγε οἶδα ἐστίν. Ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν τοῖσι ῥοφήμασι διδόμενα ὑπήλατα ἀρήγει, ὁκόσα μὴ ἄγαν ἐστὶν ἀνδεᾶ λύειν, ἢ δι' ὀλιγότητα, ἢ διὰ ἄλλην τινὰ ἀνδείην, ἢ διὰ πλῆθος, ἢ χειμῶνος, ἢ ὑοφοινίην τινά.

Sin

Sin autem [1] ſub diaphragmate dolor conſtiterit, nec vlla [2] eius in iugulo ſignificatio fiat, ſubducenda eſt aluus [3] elleboro nigro, aut [4] peplio. Sed ita tamen vt nigro elleboro daucum, aut [5] ſeſeli, aut [6] cuminum, aut aniſum, aut aliud quippiam [7] grati odoris miſceas; peplio autem [8] ſuccum ſilphij: ſed [9] vtraque [medicinæ] ſi inter ſe miſceantur, ſunt planè [10] affines & vniuſmodi. Sed tamen [hoc interest quòd] niger elleborus [12] agit conuenientiùs, & [13] criſeos potentiora educit, quàm peplium: peplium autem maiorem vim habet diſcutiendi flatus quàm Elleborus niger. [14] vtraque hæc [11] dolorem ſedant. Exiſtunt & alia [14] multa ſubducendi vi prædita, quæ dolorem ſedant. ſed omnium quæ adhuc nouerim præſtantiſſima hæc ſunt. Quandoquidem in ſorbitionibus ſeu iuſculis quæ exhibentur purgantia iuuant, quecumque ſoluendo dolorem non ita ſunt ingrata, aut propter amaritudinem, aut aliam inſuauitatis cauſam, aut ob copiam, aut ob [b] colorem, aut ob ſuſpicionem aliquam. [15]

I. Hevrnii Commentarius.

Hoc Aphoriſmo docet quomodo ſit curanda pleuritis inferior. Atque ad huius quidem curationem præſcribit non venæ ſectionem, ſed purgationem. Non enim reſpicit tantùm cauſam antecedentem, ſed etiam coniunctam.

1 Excitata pleuritide à materiæ affluxu per venam azygon in coſtis inferioribus.

2 Vt nullius affluxus per venam intercoſtalem ſuſpicio ſit.

3 Qui humores craſſos per inferiora excludit: nam eò natura viam affectat.

4 Id eſt, portulaca ſyluęſtri baccis pepli.

5 Id eſt, Maſſilienſe.

6 Æthiopicum, quod Hippocrates vocat regium.

7 Vt ſubiecto non ſit moleſtum medicamentum: & vt diſcutiantur flatus, & os ventriculi recreent. quia omnia cathartica ſunt quodammodo venenata.

8 Id eſt, laſer, quod ex laſerpitio Cyrenaico exprimitur. Nam non omne laſer ſubiecto eſt gratum; nam laſer Æthiopicum ingratum eſt ſubiecto.

9 Peplium & elleborus niger. Vide Andernacum fol. 141.

10 Cuiuſmodi eſſe debent medicamenta omnia quæ ad purgandum miſcentur. ἐμφόρτεμα dicuntur, quæ æquali tempore, pari facultatum diſtinctione, pariſque vi ſuas exercent facultates; vt non properet & anteuertat vnum, & alterum cunctetur. ſic enim perturbationes & tumultus in ventre fient, humores excitabuntur, & grauia ſymptomata gignent. vt ſi dederis ad craſſos ſuccos ſenæ folliculos cum aniſo & dauco (ad flatus,) & ſi adieceris expreſſioni ſyrupum roſatum: huiuſmodi enim ſirupus educit ſerum, & craſſiorem materiam relinquit, & contumaciorem reddit. hæc alibi ſcripta non memini.

11 Id eſt, talia, quorum exclusione morbus miteſcit, id eſt, coniunctam pleuritidis materiam.

12 Nimirum materiæ iudicij potentis eductio, & flatuum diſſipatio.

13 Reſtitutione habitus, & temperamenti: quæ tumor præter naturam immutauerat. Potius coniunctam cauſam reſpicit quàm antecedentem.

14 Vt folliculi ſenæ in decocto prunorum macerati, & Gal. hic dat hieram.

b Vt naturæ ſtudeat, & cum morbo pugnet.

a a Itaque in ſuperiori pleuritide cũranda, rectè præſcribit venæ ſectionem, ſcitq. axillarem internam; quia per hanc vtraque materia, & antecedens & coniuncta euacuatur. In hac pleuritide inferiori vuliter eiuſdem venæ ſectio adhibetur ad cauſæ antecedentis euacuationem vel reuulſionem ob filamentorum rectitudinem. citiùs tamen totam eauam venam exhauſeris, quàm ad materiæ coniunctæ euacuationem, per venæ ſectionem deueneris. At purgatione cauſam ipſam coniunctam tollis. Veteres ellebori ſucco, alij ſemine, alij radicibus tantùm vtebantur: tandem experientia & ratione edocti, ſolis radicibus vtimur. Elleborus albus maxima parit ſymptomata, conuulſiones, lipothymias, hypercatharſes; adeò vt multi inconſideratè eo vtentes moriantur. Huius ſcripeulum in ſubſtantia, vel potione, aut diluto exhibebant; craſſa euacuabat vomitu. Hoc ſæculo eius vſus ſuſpectus eſt, quia ab eo plurimi in conuulſionem inciderunt. Sed eius mel commodiſſimè propinatur. Niger verò innocens eſt: valet ad quartanas, ad affectus omnes melancholicos, ad tuendam iuuenilem ætatem, ad cunctos morbos contumaces, melancholicos & pituitoſos, ad vitia cutis, ad flatus, ad tinnitus aurium. Quidam eruditus medicus ad quartanam exhibuit ſemunciam, & fœliciſſimè liberauit ægrum: nam fruſtrà & ſine purgatione primùm dederat drachmam, & binas drachmas. Propinatur ex hydromelite, vel decocto polypodij cum aniſo, cumino, laſere. Vide quid dicat fine huius Aphoriſmi; videbis perperam accuſari veteres, quòd medicamenta vehementiſſima exhibuerint. Nam quemadmodum ſuperiùs ſummo iudicio clyſteres adhibuit, ita hæc medicamenta optimis diſtinctionibus circumſcripſit. Elleboro itaque nigro educit Hippocrates cauſam coniunctam pleuritidis inferioris. quia veriſimile eſt ipſam materiam craſſam eſſe, fæculentam, lentam, viſcidam, ac melancholicam: quæ, ſi tenuior fuiſſet, potiùs in altiores fuiſſet delata partes, quàm in inferiores. Hac enim materiæ diuerſitate diſtinguit Hippocrates anginas æſtiuas, id eſt veras, ab hyemalibus, id eſt nothis; quòd in angina æſtiua, materia tenuior ad vltimas etiam venas capillares gutturis pertingat. Sed in hyemali, materia craſſior in faucibus hæret. Præter autem elleborum & peplium, dicit Hippocrates alia quoque exhiberi poſſe: vt folliculos ſenæ in decocto prunorum maceratos. Et Galenus hîc hieram, & medicamentum ex colocyntide præſcribit. Meminit etiam Hippocrates coloris. ita quidam atrore caſſiæ offenduntur, licet alioqui ſit innocentiſſima, fœliciſſimeq. aluum mouerat. vt ſume caſſiæ extractæ ſemunciam: dein hauriat vncias tres decocti prunorum cum folliculis ſenæ: purgabitur ſine vllo naturæ detrimento. dicet quis, 1. Aphor. penultimo, vbi dicit Galenus, non minimum periculum eſt in acuto morbo vti pharmaco: nam ea calent, & febris frigida poſtulat. Huc accedit quòd Hippocrates libro De fracturis, in calcis fractura præſcribit quidem elleborum, modò, inquit, abſit febris. Sed in caſu præſentis Aphoriſmi impoſſibile eſt abeſſe febrem, cùm febris ſit vnum ex ſignis pathognomonicis pleuritidis. Ergo non ſolùm non præſtantiſſimum erit remedium, vt habet Hippocrates, elleborus ad inferiorem Pleuritidem, ſed planè noxium. Fortè dices, quòd Hippocrates non negat huiuſmodi conuenire purgantia in febre: nam, vt dicit Galenus in Commentario, licet ob igneam febris caliditatem non adhibeamus purgantia, adhibemus tamen propter humores ipſam facientes, vt maior ex noxiorum humorum euacuatione ſequatur vtilitas, quàm ſit detrimentum id, quod neceſſariò ex pharmacis purgantibus accidit. Ideoque dicere Hippocratem ratiò pharmacia vtendum in acutis; idque cum magna præmeditatione. Sed contra, Galenus circa finem huius, dicit, conſiderandum eſſe medico num ſit homo idoneus ad pharmaciam. nam, dicit, qui multa ex cruditate laborant. & quite-naces & craſſos cibos aſſumpſerunt, & quibus hypochondria ſunt tenta & inflata, vel ſupra modum calida atque ignea exiſtunt, incommodè purgantia præſcribuntur. Atque hîc aliqua eſt viſcerum inflammatio. Propter has difficultates rectè hîc dicit Galenus, potiùs phlebotomiam

Elleborus.

miam adhibendam esse. nam quamuis minùs auxilietur quàm purgatio, tamen tutius sit, quàm purgantia dare illi, cuius naturam peculiarem exploratam non habes. Et, dicit ad finem, cùm febris vehemens non fuerit, naturamque laborantis expertus fueris, ad medicamentum purgans te conuertes.

Videndum quibus quo tempore elleborus albus detur. nunquam ad febres dedit elleborum Hipp. & copiosiore dictâ & potu humectari antè debet corpus.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XII.

Τῷ [1] μὲν τοι πλευρίτει, ὁκόταν πρῶτον [2] φάρμακον, [3] ὑπερόφειν αὐτίκα χρὴ διδόναι, μηδὲν ἔλασσον [*] ἀξίως λόγου, ἢ ὁκοῖον εἴθισται. [*] ἄξιον

[1] *Verùm enimverò simulatque* [2] *pharmacum biberit quis, ptisanam* [3] *sorbendam exhibere oportet, nec parciore manu, quod sanè commemorabile sit, quàm sumere consueuerit.*

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Tradita curatione pleuritidis, redit ad cibi exhibitionem; eius nimirum qui pugnat eadem ratione cum morbo, & naturæ studet: cuiusmodi est ptisana. Quoniam autem medicamenti vis est attrahere humorem peccantem; naturæ verò eundem attractum per superiora, vel per inferiora excludere: medicamentum mala sua vi ventriculum labefactat: is ergo firmetur. Vide Galen. De alimentis: vbi de pyris & malis, & hordeo. Mali vsum ibi describit, vt eo bilis ardor extingueretur; & vis ventriculi collecta, ad excretionem excitaretur. Cardiogmos enim & στόμωσιν ventriculi, in omnibus morbis acutis sunt funesta. Ob eandem quoque causam hîc præscribit post haustum purgantis medicamenti ptisanam: quòd omne pharmacum deleteriæ cuiusdam facultatis sit particeps, ventriculoque & eius ori infestissimum. Præscribit, inquam, sorbendam ptisanam, vt restituatur ventriculi orificium & demulceatur. ne videlicet medicamenti acrimoniâ stimulatus ventriculus in sympathiam trahat cerebrum; quod facilè fit, ob generis similitudinem, & vasorum communitatem. Sic cassiæ bolo devorato, exhibendum est iusculum aliquod ad confirmandum os stomachi: est enim cassia ventriculo ingrata, etenim ipsum subuertit, & nauseam parit. Benè ergo cassiæ subiungitur aliquod iusculum: non vt ipsa tantùm diluatur in fundo ventriculi, ne natura famelica inde nutrimentum capiat: sed vt illud lentum cassiæ eluatur, quod stomachi parietibus illinitur. Mulierculæ etiam passim exhibent post haustum medicamentum pomum acidum vel acerbum, ad confirmandum os ventriculi, & roborandum ventriculum; vt collectis viribus, humorem vi medicamenti attractum excludat. Hinc facilè constat, quàm præceptorum Hippocratis sint ignari, qui non putant exhibendum iusculum vllum, ante quatuor horas à sumpto medicamento: quòd putent aliquam vim sumpti medicamenti dilui & infringi; & iusculum illud infici qualitate pharmaci, atque sic in venas attractum multum detrimenti adferre. Docet igitur Hippocrates hoc Aphorismo, A purgantis medicamenti potu ptisanam supersorbendam: sed vbi purgatio cœpit, ab ea vult abstineri: ne exoluatur pharmaci vis.

2 Ad amotionem causæ coniunctæ pleuritidis inferioris; ex elleboro, peplóve sumpto.

3 Ne dissoluatur vis stomachi, aut conuulsio excitetur medicamenti acrimo-

niâ. Ideò ſorbendum: vt eluatur quod contumaciſſimè adhæreſcit. ſola ptiſana non ſubuertit ventriculum. Nam virus inſitum habet catharticum, quo irritatur natura. Quædam attrahendo purgant: alia purgant calore, ſed non καλὰ καὶ κέλιμα, vt piper & antimonium: hæc exaſperant. alia lubricando purgant, vt borago butyro condita, beta, braſſica; caſſia, quæ meatus ſubit, laudatum remedium. Eius cortices etiam puerperis maximè proſunt, quibus lochia ſunt ſuppreſſa. Hippocrates, quia omne catharticũ quid viroſi habet, condit aniſo: ita caſſiæ, quia pinguedine quadam lædit os ventriculi, quid addimus.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XIII.

Ἐπεὶ καὶ κατὰ λόγον ἐστὶ, μεσηγὺ δὲ καθάρσεως [1] μὴ διδόναι ῥοφεῖν. [2] Ὅταν δὲ λήξῃ ἡ κάθαρσις, τότε [3] ἔλασσον ῥοφείτω, ἢ ὀλίγον ἐπιδιδόσθω. [4] Μετὰ δὲ τοῦτο ἀναγέτω * ὅτι τὸ πλεῖον, ἢν ἡ τε ὀδυνὴ παυμένη [5] εἴη, καὶ [1] μηδὲν ἄλλο ἐναντιῶται.

* αἰεὶ

Quandoquidem rationi conſentaneum eſt, medio purgationis curſu ſorbitionem [1] non exhibere. Sed cùm [2] purgandi finem fecerit, [3] tunc parciore manu ſorbeat quàm conſueuerit. [4] Poſtea verò paulatim ptiſanæ acceſſionem adiungat, ſi & dolor conquieuerit, nec aliud [5] quippiam obſtiterit.

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Ne ſcilicet natura incepto vel à medio inſtituto deſiſtat. Cuius quidem partes ſunt humores excludere; vt medicamenti, attrahere. Quòd natura, exhibito cibo, ad eius confectionem (à primo auocata inſtituto) ſe conuertat. quæ, duo negocia ſimul obire non poteſt. & crudus ſuccus facilè in venas trahetur. Niſi tamen lipothymiæ aut alterius mali periculum incidat.

2 Id eſt, cùm purgatio medici votis reſponderit, & penſum ſuum abſoluerit.

3 Vt natura medicamento adhuc infirmior, cibi copiæ par eſſe poſſit. ac, ne crudus humor, in ea naturæ infirmitate ab exhauſtu, & purgatione, in venas præproperè rapiatur. Nihil peſtilentius aut calamitoſius, quàm abſoluto medicamenti penſo, genio indulgere. Quia pepſis in vitio eſt & anadoſis. natura enim ſuſtinuit vim medicamenti viroſi, vnde iam effœta eſt & ſegnis, quia etiam primo die ægri genium defraudaſti. Si itaque tunc cibum exhibueris, ſiſtetur aluus, ſequeturque vaſorum omnium confuſio, & prima concoctio mala non emendatur à ſecunda. A purgatione igitur minùs dandum. dein plus, & id ſenſim, ſi dolor ceſſarit, & nihil prohibeat.

4 Biduum videlicet, vel triduum.

5 Vt aluus aſtrictior: aut ſi de integro inciderit neceſſarius vſus catharticí.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XIIII.

[1] * Αὐτὰς δέ μοι λόγος ἐστὶ, καὶ ἐν χυλῷ δεῖν, πτισάνης [2] χρέως.

* αὖτις

Eôdem

[1] *Eôdem etiam ſpectat hæc mea oratio, ſi ptiſanæ crempre [tantùm] vtendum [2] eſt.*

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Quaſi dicat: Eadem cautione vtendum in cremoris ptiſanæ exhibitione, ac in ptiſanæ integræ, vt monuit antè. Vtendum enim eſt tantùm cremore, cùm factus fuerit morbus humidior, ineunte cibi vſu. In omnis morbi acuti curatione, duæ ſunt Indicationes. vna ſumitur à viribus, altera à morbo & eius hiſtoria. Studendum eſt enim naturæ, & cum morbo pugnandum. ſed ita eſt ſtudendum naturæ, ne morbus procraſtinatione vires acquirat eundo: ac rurſus ita cum morbo pugnandum, vt non negligatur vis ægri. Dum igitur ſiccus eſt morbus, priùs in curam morbi eſt incumbendum, quàm naturæ ſtudendum. Sed obitier, In tenui victu plus delinquunt homines, quo fit vt magis lædantur, 1. Aphor. 5. Diſtinguo: Si vires valeant, nec vllum immineat infirmitatis periculûm vel humoris à copia, aut corruptela, vel à peculiari ægri natura, quòd is reſolutioni non ſit obnoxius: ſi quoque videatur breuis futura morbi hiſtoria, neque fractis viribus morbus inciderit, ægrum oxymelite, potu aquæ calidæ, aut melicrato recreabis, 1. acut. 41. Si verò in ſummo infirmitatis periculo ſit æger, adhibita prouiſione, dolore ſedato, ſublata ſpirandi difficultate, ſoluta aluo, primo vel ſecundo die cibum exhibebis, nec exſpectabis illud tempus, quo naturæ & morbi certamen eſt in procinctu. Tunc enim in tenui victu delinquunt, qui, nulla adhibita diſtinctione, in initio tenuem ita præſcribunt victum, vt circa ſtatum ipſum augere cogantur. nam ſunt quidam morbi acuti (vt habet 1. Aphor. 4.) in quibus tenuis huiuſmodi victus non conuenit: quorum nimirum longior eſt hiſtoria futura, & qui fractis iam viribus accidunt. Quoniam igitur in virtute debili exhibendum eſt alimentum, nam priùs hic naturæ eſt ſtudendū, quàm in morbi curationem incumbendum; ita oportet à pleniore manu, & qualitate & quantitate, progredi ad parciorem.

2 Ineunte cibi vſu, facto humidiore morbo.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXV.

[1] Φημὶ γὰρ ἄμεινον εἶναι ἀυτίκα ἄρξασθαι τὸ ὄπιπαν ῥοφεῖν, μᾶλλον ἢ [2] ἀφαιμαγδησαντα ἄρξασθαι τὸ ῥοφήματος, ἢ [2] βιταῖον, ἢ πεμπταῖον, ἢ ἑκταῖον, ἢ ἑβδομαῖον, ἢν γε μὴ [3] ἀφελεῖθῃ ἡ νοῦσος ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ.

[1] *Mea quidem hæc eſt ſententia, idq; aſſero, præſtabilius eſſe ineunte morbo ſtatim omnino [1] ſorbere, quàm [2] ab exhauſtu fractis iam viribus ſorbitionis vſum inire, [3] aut tertium morbi diem agentem, aut quartum, aut quintum, aut ſextum, aut ſeptimum; niſi intra illud tempus [4] natura triumphârit de morbo.*

I. Hevrnii Commentarivs.

a Studendi naturæ & cum morbo pugnandi non eſt eadem ratio in morbis omnibus acutis. Nam ſi ea ſit morbi acuti ſpecies, motus, vis, ac mos, vt priùs in

ipsum sit incumbendum, quàm naturæ studendum, naturæ non studebis. nullus enim morbus, vt morbus est, ad cibum nos inuitat: sed à cibo potiùs auocat. Si itaque videatur breuis futura morbi historia, & ægri vires valeant, neque vllum infirmitatis periculum immineat, natura est tantùm potu, sine vlla ptisana recreanda. sin diuturnior videatur futura morbi historia, vel ægri vires sint infirmæ, aut infirmitatis periculum intra tempus crisis immineat, nihil priùs agendum quàm vt vires, tum cibo tum potu confirmentur. Priusquam tamen naturæ studeas, hoc agas, ne naturæ studendo, dolorem spirandíve difficultatem augeas. non enim cibus est exhibendus, antequam soluta aluo conquiescat dolor, & symptomata illa grauia concidant. quibus sedatis incunte morbo, cibum dabis, à pleniore manu ad parciorem progrediendo: quia quò propiùs abfuerit omnis morbus à statu, eò parciùs cibandum: quò verò longiùs, eò plenius.

1 Quantum exhausti metus suadet, capiendíque cibi consuetudo.

2 Ab inedia fractis. & in infirmitatis metu, vt sit in peculiari natura, quæ facilè exoluitur, & humorum inopiâ, vel corruptelâ eorum.

3 Nam in statu de cibo vereri oportet. Ergo, si quinto morbi die status sit futurus, nec solo potu persistere possit, fœliciùs, dicit, incunte morbo ptisanam dabis, & non quarto, nec tertio die sorbitionem inchoaueris rectè. Ita, dicit, si qui quinto, sexto, vel septimo sorbere incipiunt, falluntur: modò ante hoc tempus crisis non fuerit peracta.

4 Id est, nisi intra illud tempus certamen naturæ & morbi sit in procinctu, Per crisin, dicit Galenus, non perfectam crisin, sed ἀξιόλογον μίξεωλῶ intelligit.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XVI.

Αἱ δὲ προσδεόμεναι καὶ * τοῖσι σφαπλήσιοι πεπτέας, * ὑγιείας, ὥσπερ εἴρηται. Περὶ μὲν δὴ ῥοφήματος * προσάρσεως * ὅτεω γινώσκω.

*Sed eadem cautio vel prouisio est adhibenda * his, qualis iam * aliis prescripta est. Ac de sorbitionis accessione [& vsu] * ita sentio.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Qui ob virium infirmitatem, aut infirmitatis metum, ptisana vti debent, incunte morbo: & qui à pleniore victu se ad tenuiorem conuertunt, perseuerante morbi historia.

2 Qui integris viribus, cum securitate, in breui historia, ad diem criseos peruenire possunt. Quæ verò sint hæ prouisiones, docet Galenus in Commentariis, vbi dicit, quibus incunte morbo sorbitionem daturus sis, præparationem fieri præcipit: id est, venæ sectione, vel clysmis, siue balanis vtendum sit, illud prius fiat.

3 Id est, de ratione studendi naturæ sorbitionis vsu, ita sentio. Quia σφαπλήσιον vocant cibum & potum.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XVII.

Αὐτὰρ καὶ περὶ ποτῆ, οἷσιν ἄν τις μέλλῃ πόσιν ἢ * ὑγιαινομένοισιν, * αὐτός μοι λόγος * τὸ ὕδωρ ἐστί.

Quin-

[a] Quinetiam & de potione qualis cuique conſentanea futura ſit, [1] earum [ſcilicet quarum] præcepta trademus, eadem quoque mea [2] ratio eſt.

I. Hevanii Commentarivs.

a Hæc genuina vbique Hippocratis eſt ſententia. Si breuis futura ſit morbi acuti hiſtoria, vt ſi quarto vel quinto die finietur, & ſi vnà ægri vires ſint firmæ, ſine infirmitatis metu, inedia vel potione (vt melicrati, vel oxymelitis, quod cuiq. conueniat) perduret vſque ad vigorem. Sin lõgiõr futura ſit morbi hiſtoria, vel ſi ægri vires nõ ſint validæ, aut ſi adſit metus infirmitatis, ſtatim ſorbeat ptiſanam, vt integris viribus veniat ad criſin; ne ſi ineunte morbo inediam præſcripſeris, poſtea cùm ad criſin ventum fuerit (vt quarto vel ſexto die) cogatis cibum dare. Sed tamen, ſiue potu, ſeu ſorbitione vti debeat æger, ſemper antè prouiſio habeatur totius corporis venæ ſectione, &c. vt dolor ac ſpirandi difficultas concedant.

1 Lib. 3. vini, melicrati, aquæ, oxymelitis.

2 Vt nimirum, antequam exhibeatur quod cuique conſentaneum eſt, clyſtere, aut ſectione venæ, vel purgatione, vtcumque eſt opus, eam prouiſionem adhibeas, ne dolor excitetur, vel iam excitatus augeatur, difficultas ſpirandi adferatur. Si, dicit, ſolo potu, citra ptiſanæ ſorbitionem, rexeris ægrum, hanc prouiſionem etiam adhibebis, nimirum vt dolor vacuando ſedetur.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XVIII.

[a] Οἶδα δὲ καὶ τὰς ἰητρὰς τὰ ἐναντιώτατα ἢ ὡς δεῖ [*] ποιέοντας. βέλομαι γὰρ ἅπαντας ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τῇ νούσῳ [*1] προσπαιχθέντας τὰς ἀνθρώπους, ἢ δύο [1] ἢ ξεῖς ἡμέρας ἢ ἐς πλείονας, ἅπτεσθαι τὰ φορήματα, καὶ τὰ ποτὰ· καὶ ἴσως τι καὶ εἰκὸς [*2] δοκέει αὐτέοισι εἶναι, μεγάλης δ' [2] μεταβολῆς γιγνομένης τῷ σώματι, μέγα τι χάρτα καὶ ἀντιμεταβάλλειν. Τὸ δὲ μεταβάλλειν μοι, οὐ ἔχει μὴ ὀλίγον· ὀρθῶς μοι μεταβιβάζειν χ' ἡ μεταβολὴ· καὶ ἐκ γὰρ δ' μεταβολῆς ἡ προσαρσις τῇ γνώμῃσιν ἔτι μᾶλλον.

[*] πάντες

[*1] προσπαιχθέντας

[*2] δοκεῖ

[a] *Sed tamen animaduerti medicos longè ſecus [1] atque factu eſt opus facere. Etenim placere illis video, ineuntibus morbis, cùm ægros [2] inediâ confecerint, planeq; exhauſerint, biduum, [1] triduum, aut eo plus etiam, ita ſorbitiones exhibendas eſſe, & potiones: ac fortaſſe ob eam cauſam illis [2] conſentaneum eſſe videtur, quòd incidente [2] magna in corpus mutatione, maxima quoque mutatio fortiter ſit opponenda. [1] Sanè quidem [fateor,] mutandi ratio eſt rectè comparata, quæ non eſt infra modum: ſed tamen conuenienter [cuique naturæ] mutationis progreſſus adiungere oportet: & ab ea mutatione, ciborum quoque religioſiùs eſt adiungenda acceſſio.*

Redit

1 Redit ad medicos, qui ſine diſtinctione de ptiſanæ exhibitione dicebant. Hi incunte morbo inediam præſcribebant: hinc ilico (vt die quarto) ſorbitionem vel potum.

2 Id eſt, ſine vllo delectu hiſtoriæ morbi, virium ægri, peculiaris cuiuſque naturæ & conſuetudinis.

3 Ducta metaphora à rebus ſale conditis.

4 Nec ante, qui in hoc certè errant, quòd non aduertant, quaſdam naturas impatientiſſimas inediæ eſſe; alias verò in ſeptimum diem inediam perferre.

5 Nimirum vt ita faciant.

6 Quaſi dicant, æquali contrariorum exceſſu, contrarius naturæ exceſſus eſt abigendus.

7 Sic argumentantur: Æquali contrariorum exceſſu, contrarius naturæ exceſſus eſt abigendus: Ergo, quibuſcumque incidit magna corporis mutatio (vt fit dum quis ex temperato fit intemperatus) iis magna eſt opponenda mutatio. Reſpondet Hippocrates, id quidem rectè fieri in aliis remediorum generibus, ſed non in diæta. nam quando de diæta agitur, omnis mutatio cuique naturæ peculiari eſt adiungenda: quòd παρὰ φύσιν, aut puer diu inediam ferre non poſſunt.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XIX.

[a] Μάλιστα μὲν ὧν [b] βλάπτοιτο ἄν, εἰ μὴ ὀρθῶς μεταβάλλοιεν οἱ [1] ὅλῃσι τῇσι πλησάνῃσι χρεόμενοι. [*2] Βλάπτοιντο δ' ἂν καὶ οἱ μέτρῳ τῷ πρὸς χρεόμενοι. [*] ἥκιστα δὲ ὅτι.

*Βλάπτοιντο δ' ἂν καὶ οἱ μέτρῳ τῷ πρὸς χρεόμενοι. *ἥκιστα

[a] *Ergo* [b] *maxima ſentient incommoda, niſi conuenienter mutatio iis adiungatur, qui* [1] *integra ptiſana vtuntur.* [2] *Afficiuntur quoque ſeu leduntur qui ſolo cremore vtuntur: minùs tamen hi.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

a Periculoſa eſt omnis inconſiderata victus mutatio: periculoſior inconſiderata diætæ acceſſio; vt quoque in ſanis.

b Id eſt, maximis damnis augentur: vt alui profluuio, & difficultate ſpirandi. Hinc malè medici tunc ſecant venam in difficultate ſpirandi, quia hæc non eſt morbi propria, ſed ex vitio diætæ oborta. Sententia Hippocratis eſt: inedia triduana damno eſt; ſi quarto die in ptiſanam totam transferatur æger

1 Qui nimirum ſuo iure integra vti ptiſana non poſſunt, id eſt, ſi quid in qualitate, & vtendi modo peccetur.

2 Poſt tridui inediam.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XX.

[a] Χρὴ δὲ καὶ τὰ μαθήματα ποιεῦσθαι ἐν τῇ ἀγαθῇ τῶν ἀνθρώπων ἔτι ὑγιαινόντων [2] οἷα ξυμφέρει. Εἰ [1] γὰρ δὴ τοῖσι γε ὑγιείῃσι [*] φαίη) ἀγαθὰ μεγάλα τὰ τοῖα, ἢ τοῖα ἀγαθήματα, ἢ ἐν [4] ἄλλῳ [*] τῳ τοι καὶ ἐν τοῖσι [3] μεταβολῇσι, τῳῦ ἀγαθὰ καὶ [*] ἐν τοῖσι [*] ἰδίοισι ἀγαθὰ μεγάλα; καὶ τυτέων ἐν τοῖσιν ὀξυπάτῃσι μάλιστα;

*φαίη) *τοι ἀν; *τίσιν *ἰ μ

Sed

*Sed huius rei documentum * capere oportet ex hominum benè adhuc valentium dieta quæ ² cuique * conſert. ³ Nam ſi etiam in ſanis multùm interesſe videatur inter huiuſmodi & eiuſmodi * victus rationem, idq; cùm in aliis ⁴ rebus, tum verò in ⁵ mutationibus, quid ni etiam multò magis in morbis differunt? atque inter eos morbos qui ⁶ acutiſſimi ſunt?*

* ſtatuere

* conſentanea vel accõmodata.

* cibus.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Vel, firmiſſimum hoc documentum adferri poteſt.

2 Qualia ſunt ex vſu.

3 Quaſi dicat, Si ſanis damno eſt ſubitaria victus tranſlatio in contrarium: multo magis ægris: & maximè his, qui acutis morbis impliciti iacent.

4 Ad diætam pertinentibus, qualitate, quantitate, & vtendi modo.

5 vt ſi inœnatus quis dormiat, qui bis die cibum capere conſueuerit; peſſimè de ſe merebitur, qui pridianam illam abſtinentiam, poſtridie duplici quantitate compenſare ſtudet: quòd naturam ſubitò conuertat ab ocio ad negocium.

6 Et qui ſecundum peſtilentes calamitatis primas obtinent.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXI.

Ἀλλὰ μὴν δύναταιά θητόν ἐστιν, ὅτι φαύλη δίαιτα βράσεως καὶ πόσεως, αὐτὴ ἑαυτῇ ἐμφερὴς ἀεὶ, ἀσταλεστέρη ἐστὶ τοῦ ὑπάρχοντος ὑγιείου, ἢ ἐάν τις ἐξαπίνης μεγάλα μεταβάλλοι εἰς ἄλλο * κρέασον.

* χρῆσιν.

*Verùm enimuerò facilè perſpici poteſt quòd * ſine arte dieta, vel dieta ſuſque deque habita cibi & potionis, ipſa ſibi ſemper ¹ ſimilis ſibique nonquam impar, ſalubritati corporis omnino accommodatior eſt, quàm ſi quis repentè * magnam ad rerum melierum vſum mutationem fecerit.*

* ſuſque deque habita victus ratio.

* vel, diætam in melius commutet.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Et mutationis expers: conſentanea ſibi, atque cohærens, quaſi dicat, valida & repentè factæ mutationes, ſanos affligunt.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

Ἐπεὶ καὶ τῖσι δὶς ¹σιτοιδέοισι τὴν ἡμέρην, καὶ τῖσι μιτοσιτέουσιν, αἱ ²ἐξαπίναιοι μεταβολαὶ βλάβας & ἀρρωσίην παρέχησι. Καὶ τὰς γε μὴ μεμαθηκότας ἀεὶ ἐᾶν ἐν. *ἀεὶ κόσμοισιν, **εὐθέως ἀρ- *ἀεὶ σιτέ-ουσιν, ρώστους ποιέει, καὶ ³βαρέας ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ⁴ἀσθενεῖς & ⁵ὀκνηρούς.

* ἐξεγμώδιας, Ἢν δὲ καὶ [1]ὑποδέωσιν, *[4]ὀξυεγμώδιας, ἐνίοισι δὲ καὶ [2]ἀπατίλλει γλυκέϊ. [3]Ὁκόταν παρὰ τὸ ἔθος ἀγεφορήσῃ ἡ κοιλίη ἐοῦσα μὴ [4]ὑπερφαίτεος, καὶ μὴ δὶς διηχέων, μηδὲ δὶς ἐμεῖν τὰ σιτία.

[a] *Quandoquidem & iis qui [1] bis die paſtum inire conſueuerunt, & qui ſemel cibum capiunt, repentinæ [2] mutationes, *[4] damna & infirmitatem adferunt. Ac ſanè qui prandere non [3] conſueuerunt, ſi forte illi pranderint, [2a] repentè facit infirmos, ac toto corpore [5] graues & [6] imbecillos, & pigros [5] in agendo. Quodſi & ei prandio [præter morem] [6] cœnæ acceſſio fiat, acidum [7] eructare facit, nonnullis etiam crudis [8] multis cibis fertur aluus. Cùm præter inſtitutum & morem onuſta cibis redditur aluus [9] ſiccitati aſſueta, nec aſſueta bis tumeſcere, neque bis cibos coquere.

* incommoda valetudinum, &c.
* didicere,

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

a Quoties veteres in die paſtum iniecerint diſſerit elegantèr D. Mercurialis 4. lib. 17. Variarum lectionum.

1 Suo more. quaſi dicat: Non mirum eſt ſi dieta ſuſque deque habita cui quis aſſueuerit, accuratiore & meliore præſtabilior ſit, & ſanitati corporis accommodatior. Primùm dixit ſubitaneam mutationem noxiam eſſe: iam quid noxæ inferat, ſi primò qui non aſſueti prandio, prandent.

2 In eo epularum numero.

a a Sympromatis augeatur, aeſi morbo aliquo laborarent.

3 Addit graue; vt oſtendat infimitatis cauſam eſſe virium oppreſſionem; madefacto cerebro. Tres enim infirmitatis ſunt cauſæ, virium oppreſſio, (vnde imbecillitas & tremor) ſpirituum collectio, & exhauſtum.

4 Oppreſſione.

5 Vt neque pes neque manus ſuum officium præſtet.

6 Si inſueto prandio adiunxerint cœnam.

7 Eius cauſa eſt ἀναψία vel δυσπεψία, quæ accidit vel à cibi qualitate vel humorum (adhæreſcentium ventriculo, vel ineo fluentium) copiâ, vnde obruitur calor vel ventris infirmitate, in quo calor naturalis languet. Et ſignum eſt iam iam futuræ lienteriæ. Debiliore enim reddito calore, primùm fit ructus fatuus: biduo poſt, calore deprauato, ſequitur ructus acidus; poſtridie calore labefactato, accidit lienteria, quæ ἀπὸ τῶν λοβῶν dicitur. Nam oxyregmia primigenia, ſignum eſt futuræ lienteriæ: ſecundaria, ſanitatis.

8 Profuſior fit nonnullis aluus, id eſt, plerè lienterica. Quotieſcumque aluus (id eſt, ventriculus) non ſuo more grauatur, quæ deſiccari ſeu exhauriri conſueuerat, nec bis intumeſcere, nec bis cibos mitificare, id eſt, ſi præter morem mutetur alui temperies, habitus, actio à cibi acceſſione, corpus hinc reddetur infirmum & graue. Muratur alui habitus, quia bis intumeſcit: muratur temperies, quia ventriculus fit humidior: muratur actio; quia non bis mitificauit antea cibum. Lienteria fit, vel ventre aphithodi, vel cùm catarrhi vi ſtomachus cibum amplecti nequit, aut hecticâ intemperie.

9 Id eſt, abſtinentiæ prandij aſſueta. vt cui à ſomno innatat humor ventriculo, ſiccatur prandij abſtinentiâ.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXIII.

[1] Ἀρήγει ἂν τουτέοισιν [2] ἀναπιμπλᾶσα τὴν μεταβολήν· ἐγκοιμᾶσθαι χρὴ (ὥσπερ [3] νύκτα [4] ἀνάγοντα μὲν τὸ δεῖπνον,) μὲν τὸ ἄριστον τῷ μὲν [4] χειμῶνος ἀραιέως· τὸ δὲ θέρεος [5] ἀθαλπέως. Ἢν δὲ καθεύδειν μὴ δύωνται, [6] βραδείαν συχνὴν περίοδον πλανᾶσθαι μὴ [7] σασίμως. Δεῖπνῆσαι μηδὲν, ἢ ὀλίγα, καὶ μὴ [8] βλαβερά· ἔπι δὲ ἔλασσον πιεῖν καὶ [8] μὴ ὑδαρές. Ἔπι δὲ μᾶλλον αἱ ποιήσεις ὁ τοιοῦδε, εἰ ξὺν σιτίοισι τὴν ἡμέρης ἐς χόρτον. ἔπι δὲ [9] μᾶλλον εἰ πλεονάκις· καί τι γὰρ πολλοὶ εἰσὶν οἱ δύσορκοι φέρουσι ξὺν σιτούμενοι τὴν ἡμέρας εἰς πλῆθος, [10] οἱ ἂν ὧδε ἐθισθῶσιν.

[1] *Ergo iuuat hos mutationem* [2] *reſarcire: nam hos interdiu dormire oportet, (ac ſi de nocte à cœna ſomnus* [3] *ineundus eſſet,) à prandio* [4] *hyeme tepidè,* [5] *æſtate caloris expertes. Quodſi ſomnum inire non poſſint,* [6] *breue ſpacium frequenter deambulando conficere oportet, nec ſtare oportet, neque conquieſcere. Nihil cœnandum, aut parcâ manu, &* [7] *quæ minimè ſunt noxia: parum bibendum,* [8] *nec vinum aquoſum.* [9] *Atque hic ſanè multis maioribus damnis augebitur, ſi ter die cibum capiendo ſaturetur abundè: multóque magis, ſi frequentiùs. quamuis non deſint qui leuiter ferant epulas tres ad ſatietatem,* [10] *qui ita vitam inſtituerunt de more.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Iam breuiter docet quo modo læſiones obortæ, à ſubita inita mutatione ca-ſtigentur.

2 Illam nimirum repentinam temperaturæ, habitus, & actionis. hæc ad æqualitatem reducere debemus: vt natura ſiat cibi & potionis potens, quibus antè obruebatur.

3 Id eſt, non ſecus atq. de nocte ſomnus iniri ſolet: vel non ſecus ac ſi noctem dormiendo exigerent, hoc eſt, diem in tenebras conuertant: vt, à prandio, ad cibi confectionem dormiant. dicet quis, Hippocrates libris Prognoſticôn præcipit, cui interdiu dormiendum eſt, vt prima diei parte, id eſt, à ſexta manè vſque ad horam decimam dormiat. Item ſomnus pomeridianus eſt omnium peſtilentiſſimus. Fateor quidem; ſed ex duobus malis, alterum quod minus eſt, eligendum eſt.

4 Id eſt, temperatè.

5 Quia calor diſſipat caloré natiuum. vt hyeme ſe nudi lecto ponant: æſtate, ſuper lectum iaceant.

6 Deambulationum tria ſunt genera Hippocrati, non quidem modo, ſed ſolo tempore diſtincta: lib. 2. De diæta ad finem: deambulatio matutina, ab exercitatione, & ſerotina. poſt prandium ſta: poſt cœnam ambula. Serotina confert his qui aluum humidam habent: hi parum bibant, & lentè ambulent, diſtributionis causâ. Matutina, ad diadoſin confert. Poſt exercitationem λουτροφορίαν re-

creanda laſſitudo; ne ex ſuppreſſione & putredine ſeroſi humoris febricitent. Hic dicit, feſtinandum lentè. Dicet quis; Hippocrates dicit, labor cibum præcedat. Reſpondeo: ambulatio non eſt labor, quia ſpiritus non alteratur.

7 Id eſt, Omnis mali expertia: quæ difficultate coquendi, & mala qualitate ventriculo negocium non faceſcunt.

8 Sed generoſum meracius, iuuandæ coctionis gratiâ.

9 Id eſt, multò magis laborabit is, damnumque percipiet.

10 Id eſt, quibus id in more inſtitutóque poſitum eſt.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXIV.

Ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ μεμαθηκότες δὶς σιτεῖσθαι ἢν μὴ ἀεσιτήσωσιν, ἀσθενεῖς καὶ ἀῤῥωστοι εἰσὶ, καὶ δειλοὶ εἰς τὰ ἔργα, καὶ καρδιαλγίαι· χρειμασθῆναι γὰρ δοκέει τὰ σπλάγχνα αὐτέοισι, καὶ ὑρίην θερμὴν, καὶ χλωρὴν· καὶ ἡ ἄφοδος συγχωρέει. Ἐν δ' οἷσι καὶ τὸ σῶμα πικρίης, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ κοιλαίνονται, καὶ αἱ κρόταφοι πάλλονται, καὶ τὰ ἄκρα ψυχεται.

Quinetiam qui bis cibum capere conſueuerunt die, ſi forte illi non pranderint, ſunt infirmi, ægrique iacent, & in agendo tumidi, & cardialgici: etenim viſcera illis ſuſpenſa eſſe videntur, & vrinam calidam & fluuam reddunt, & ſtercus aduritur. Exiſtunt etiam quibus os amareſcit, oculique fiunt concaui, tum etiam in temporibus venæ micant, partesque extimæ perfrigeſcunt.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Id eſt, quorum eſt inſtitutum bis die cibum capere: prandere nimirum & cœnare.

2 Id eſt, prandio genium defraudarint. nulla neceſſitate naturæ coacti: natura enim ociosa eſſe nequit.

3 Id eſt, languidi & impotenter fiunt. hoc eſt, virium infirmitas cum exhauſto coniuncta incidit, ab exhauſto ſpirituum & humorum. ἀσθένεια enim accidit integris quidem muſculis, ſed infirmâ facultate. contrà, ἀῤῥωστία infirmis muſculis & in agendo pigris.

4 Symptomatis quibuſdam. Non dicit eos iam grauari, vt Aphor. 22. dixerat: vbi, ad lineam 20. hæc explicat.

5 Vexati à ſtimulis bilioſi humoris. morſu ſtomachi tentantur affluxu bilis: quæ, ob inediam, ad ſtomachum affluxit, & ob eandē inediam æſtu incanduit.

6 Collapſo ventriculi habitu: qui communis eſt fulcri loco, cùm cibo intumuit: quò modicè diſtento viſcera fulciuntur. vide Hippocratem lib. 3. De Articulis, in coſtæ fractura. Viſcera intelligit Hippocrates lienem, & reliqua quæ ventriculo circumſtant. Suſpenſa viſcera ſequuntur obſtructiones, ſpirandi difficultas, & labefactatur vis eorum. & ſuſpenſio dolorem facit.

7 Febricitantium more, quòd ſerum ſanguinis igneſcat, bilis augeatur, calor in æſtum degeneret: præſertim iis qui ſuperiori

riori ventre sunt bilioli. Rubent vrinæ, non à renibus, sed à venis vnde emanant.

8 Exhausto fœcum alui vehiculo. Sunt symptomata inediæ, non febris, quia bilis æstuat.

9 Vt πεφέλαι τὰ ἄνω, diffusa bile in fundum ventriculi; quæ interioris tunicæ continuitate serpit ad linguam: quòd illa sit linguæ & palato communis tunica. Triplices sunt πεφέλαι, ἄνω, κάτω, & ἔξω. ἄνω. quibus bilis in fundum ventriculi influit: κάτω, quibus in intestina: ἔξω, quibus per totum habitum diffunditur, quemadmodum in ictericis.

10 Contractis musculis caloris incendio, humorisque inopiâ.

11 Aspectabili pulsu, non admota manu: caloris contra naturam vi: dicit πάλλειν: quasi palmos adsit, vide Histor. 2. lib. 1. Epid. sect. 3. de Sileno. In Coacis Prænot. Aph. 143. dixit pulsum lethargicorum esse deficientem: propriè accipiens pulsum, quomodo recentiores de pulsu loquuntur.

12 Frons, manus, & pedes.

13 Stimulato à bile subiecto, & resoluta virtute. Refrigeratio est symptomatica, periodica, & critica.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXV.

Καὶ οἱ ὠὸ πλεῖστοι τ ἀπεσπάσαντο, ὑ δυνᾶσ) ' κατεδίειν τὸ δεῖπνον. Δειπνήσαντες δὲ βαρυῶσι τ κοιλίῃ, ⓒ ' δυσκοιτέουσι πολὺ μᾶλλον, ἢ εἰ καὶ ' ἀρονεςήκεισαν.

Ac sanè plurimi qui se prandio defraudárunt, cibum capere in ' cœna non possunt. Quodsi cenauerint, alui afficiuntur grauitate, multoq; difficiliùs ' iacent, quàm ' si prandissent.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Labefactata vi appetendi, immutatione temperamenti, habitus, & actionis ventriculi.

2 Id est, quasi ægri in lecto permanent:
2 Propterea quæ alvum suo officio continuissent.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXVI.

Ὁπότ' ἂν ταῦτα τοιαῦτα γίγνη) τοῖς ὑγιαίνουσιν ἕνεκεν ἡμέρης ' ἀρίστιος μεταβολῆς ὠδὲ τὸ ἔθος, ὅτι προσθεῖναι λυσιτελέειν φαίνε), ὅτι ' ἀφελέειν.

' Quando igitur huiusmodi omnia cadunt in sanis etiam ob mutationem ' cibi diuisæ diei præter morem & institutum dictæ, neque ciborum acceßionem facere, neque ipsos deducere [inconsideratè] videtur ' deberi.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Quasi dicat: Ergo si hæc eiusmodi sunt, vt nimirum tanta circumueniant incommoda eos, qui cùm semel aut bis pastum inire consueuerint, instituto suo discedunt dum sani sunt: quid igitur ægris?

2 In quantitate epularum & numero.

3 Hippocrati quatuor sunt scopi, quos vult sedulò inspici in ordinanda diæta, ægri vires robustæ vel infirmæ: robustæ, sine infirmitatis metu, vel cum infirmitatis metu & periculo. morbi historia longa vel breuis. peculiaris ægri (vt si picrocholos) ac corporis vniuersi natura. & peculiaris consuetudo partium nutritioni dicatarum, quòd ventriculus semel vel bis intumescere vel concoquere consueuit. Nam ex neglectu aliquo horum quatuor locorum communium, vel perperam & præter morem immutato, prouenit omnis in morbis calamitas. imò morbus qui erat specie salutaris, fit calamitosus & funestus.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXVII.

1 Εἰ πέρυσι ὅστις (ὁ ὧδε ἀπὸ τοῦ ἔθεος μετοσιτήσας) ὅλεω τεῳ ἡμέρᾳ 2 κενεαγήσας, ἀφαιρήσεται ὁκόσον εἰθίσθη, εἰκὸς αὐτὸν, εἰ τότε ἀναίμακτος ἐών, ἐσπόησε καὶ 3 ἠρέμησεν, ἀφαιρήσας δὲ τότε 3 βαρὺς ἂν, πολλῷ μᾶλλον 3 βαρύσεται. Εἰ δὲ καὶ ἔτι * πλείονα χρόνον κενεαγήσας, ὀξαπίνης μεταδειπνήσεται, ἔτι μᾶλλον ἂν βαρυνοίτο.

* πλείω

1 *Ergo si hic (qui semel nec suo more pastum iniuit) exhausto 2 per totum diem corpore, * tantum in cœna cibi adhibeat quantum 2 consueuit; consentaneum est eum, si cùm impransus * laborabat languidusq; 3 erat, cœnatus autem [eo die quo prandio defraudatus erat] 3 grauitate corporis opprimebatur, multò etiam 3 grauius affici. Quodsi etiam diutius abstinentia cibi exhaustus, repentinam cœnæ accessionem adiungat, multò etiam magis grauitate laborabit.*

* & nō plus

* id est, laborem & exercitium subiecit.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Id est, qui (non suo more) semel pastum initi; id est, si quis, non suo more, impransus manens, minus consueto cœnârit, nocte grauetur: magis grauabitur qui plura soluto est cœnatus, qui verò diutiùs inanitis vasis (nam quidam impransi præter consuetudinem, tardiùs, alij breuiùs ad cœnam se vertunt) repentè cœnauerit, magis adhuc grauabitur.

2 Vel integra totius diei inedia exhaustus.

3 Subintellige; & is tamē malè id ferat.

b Eoque longè magis ab exhaustu laboret.

3 Id est, laborabat repentina mutatione ab ocio ad negocium, immutata iam temperatura alui, collapsoque habitu, & languescente actione coquendi.

Quia vbi fames, laborandum non est; id est, ad exhaustum, noua exhausti causa non est adiungenda.

c Id est, grauius afficietur qui plus etiam comederit quàm consueuit; & si tardiùs cœnarit is idem, inquit mox.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXVIII.

Τὸν μὲν δὴ ὧδε τὸ ἔθος κεκαταγήσαντα, συμφέρῃ ταύτῃ τῇ ἡμέρῃ ἀπεσκευάσαι ὧδε· ἀλγέοντος καὶ ἀθυμέοντος καὶ ἀπαλαιπόρου· ταῦτα γὰρ ἅπαντα βιαίως ἂν ἐπέχοι· καὶ τὸ δεῖπνον συχνῷ ἔλασσον ποιήσασθαι ἢ ὅσον εἴθιστο· καὶ μὴ ξηρόν, ἀλλὰ τὸ πλαδαρώτερον ξόπτειν. Ἢν δὲ μὴ ταῦτα πέσσῃ μὴ ὑδαρὲς, μήτε ἔλασσον ἢ κατὰ λόγον τῇ βρώματος, καὶ τῇ ὑστεραίῃ ὀλίγα ἀειρῆσαι, ὡς ἂν προσαγωγῆς ἀφίκηται εἰς τὸ ἔθος.

Ergo eam qui non ſuo more abſtinentiâ cibi exhauſtus eſt, iuuat eodem die iacturam ſic reſarcire & compenſare: vt primùm [2] frigoris, caloris, atque laborum ſit expers: hæc [3] enim omnia grauiter moleſteq; tulerit: [4] cenamq; parciùs multò ineat quàm conſueuerat: nec cenam quidem ſiccam, ſed [5] humidiore forma & ſpecie. [6] indeq; bibat non [7] aquoſum vinum, nec minore manu [7] quàm cibo reſpondeat; & poſtridie parcè [8] prandeat, vt cibi acceſſione paulatim facta ad inſtitutum redeat.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Id eſt, qui cùm bis die cibum capere conſueuit, ſemel tantùm paſtum iniuit.

Primùm de redintegratione egit eorum qui pranderunt non ex more, iam eorum qui præter cõſuetudinem non pranderunt.

2 Id eſt, vacent frigore, calore, labore animi & corporis. frigore calidum fluens intrò fertur & augetur. calor naturalis cùm non inuenit ſubiectum, cibum, in quod agat, viſcera conſumit. Duplex in ventriculo eſt virtus, fixus calor, id eſt humidi primigenij & calidi natiui perfuſio: vernaculam ideam præſeferunt alui: & à calore flaente calet.

3 Nam vbi fames, laborandum non eſt: ad exhauſtum noua exhauſti cauſa non eſt adiungenda.

4 Id eſt, deducant alteram partem cibi aſſueti. Quare vbi ob longiorem abſtinentiam afflictus eſt ventriculus, parciùs cibis indulgendum: & humidis viendum.

5 Forma & ſpecie: nam humida faciliùs coquuntur. & inediâ ſiccatus eſt ventriculus & corpus.

6 Sumpto cibo.

7 Naturâ vel arte: vt iuuetur concoctio, infirmis iam ventriculi viribus.

8 Ne exhauſto ventriculo non ſit congruens.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXIX.

Αὐτὸ μὲν τοι σφῶν αὐτῶν δυσφορώτερον δὴ τὰ τοιαῦτα [1] φίσεσιν οἱ [2] πυρέσσοντες.

Sed

Sed ſanè multò graviùs ferunt inſuetam cibi abſtinentiam qui parte ſuperiore ventris ſunt biliosi.

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Horum Aphoriſmorum ſententiam eleganter explicat Galenus Aphoriſmo 32. huius. Symptomatis grauiſſimis fœta eſt hæc nota picrocholis, maximeque laborioſa: longè enim difficiliùs & moleſtiùs inediam ferr, quòd humoris inopiâ bilis accendatur, generationis perennitas foueatur. vnde cardialgia, ſcotomia, iactatio nauſeæ particeps, febris quoque ipſa. quia calor in æſtum degenerat.

a Πικρόχολοι dicuntur qui flaua bile abundant. Ea autem eſt triplex, naturalis, non naturalis, & contra naturam. Naturalis eſt, quæ ſanguini eſt permixta; & nihil aliud eſſe cenſetur quàm tenuior pars ſanguinis. non naturalis eſt, quæ in folliculo felis cõſiſtit, à ſanguinis concretione ſegregata. contra naturam eſt, quæ materia eſt febriũ ardentium, tertianarum, & eryſipelatum. Πικρόχολοι id eſt, quibus bile natat aluus, alij ſunt a natura, alij inſtituto, alij vitio conformationis, alij morbo, id eſt, refluxu bilis à lumbis in ventrem. Natura ſunt à temperamento vniuerſi corporis, quibus omnes partes calidæ ſunt & ſiccæ. Inſtituto, hoc eſt, diætæ vitio, vino generoſiore, irâ, mœrore, vigiliis. Conformatione, quibus canaliculi fellis ſecretur non in duodenum inteſtinum, ſed in fundum ventriculi. Porrò picrocholorum tria ſunt genera ex motu bilis ſumpta, vel πικροχόλοι τὰ ἄνω, id eſt, parte ventris ſuperiore. atque hi rurſus ſunt duplices: alij naturâ, hoc eſt conformationis vitio: alij morbo, id eſt, humorum motu atque refluxu, quemadmodum accidit in febribus biliosis, in quibus bilis ad ſuperiora viam adſciſcat, os amareſcit, cardialgiâ tentatur, venæ in temporibus micant. 2. Prorrh. 35. oculi cauantur, &c. Quodſi igitur talis quis ſuo defraudetur genio calor naturalis illam bilem quæ influxit in ventriculum, verret in atram, & febris vel aliud malum ſequetur. Alterum genus πικροχόλοι, κάτω, quibus bilis cumulatè fertur in inteſtina, vt profuſiore fiant aluo. Tertium genus πικροχόλοι, ἔξω, de quibus agit Hippocrates quinti Aphoriſmorum vltimo: qui quidem non laborant icttero, ſed quibus corpus ita tinctum eſt ac ſi icttero laborarent, quia ſunt rufi.

Vide hìc apud Galen. hiſtoriam Pauli Rhetoris, & Eudemi philoſophi.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXX.

Τὼ δέ γε ἀσιτίῃ τῇ ἐωθὸς τὸ ἦθος οἱ φλεγματίαι τὸ ἄνω, δύσκωφοι ἔφυσι τὸ ὑπῆκον. ὡς τε καὶ μισοσιτίῃ τῇ ἐωθὸς τὸ ἦθος, δύσκωφοι ὅτι ἂν ὑπάγωσι.

Sed certè qui ſunt phlegmatici parte ſuperiore ventris, quamuis inediæ inſueti, tamen eam facilius omnino ferunt. Eoq. fit vt qui præter morem ſemel paſtum ineant, facilius [eam cibi abſtinentiam] perferre poſſe videantur.

I. Hevrnii Commentarivs.

Aphoriſmo huius 32. pulchrè ſenſum horum explicat Galenus.

Naturâ

1 Naturâ aut humoris affluxu. dicit phlegmaticos vnum paſtum præter morem, facilius ferre.

2 Id eſt, ſine vllo temperamenti, habitus, & vitium ventriculi detrimento.

a Nimirum abſtinentiam præter morem ſuſceptam.

3 Quamuis bis die cibum capere conſueuerint.

b Victus ratio pro naturæ diſtinctione eſt accommodanda. quam quidem naturæ diſtinctionem vt ſuperiori, ita & hoc Aphoriſmo proſequitur. Naturam autem diſtinguimus, quando intelligimus quarum partium & quorum humorum dominatu teneatur. Pituita vel eſt naturalis, vel non naturalis, vel contra naturam. Naturalis eſt illa dulcis concoctionis particeps, quæ adhuc in maſſa ſanguinis conſiſtit, vel in ventriculo à ſanguinis concretione eſt ſegregata. Contra naturam verò, quæ propriæ ſubſtantiæ corruptione eſt in vitio, idque vel reſolutione, vt aquea vel flatulenta: vel alterius humoris mixtione: vel concretione, vt gypſea: vel corruptione, vt ſalſa. Huiuſmodi igitur pituitoſi faciliùs ferunt inediam, quia in promptu habent materiam pepſeos participem, quam in ſanguinem vertant.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXI.

1 Γκαιὸν μὲν ἂν καὶ τόδε σημεῖον, ὅτι αἱ μέγιστα μεταβολαὶ τῶν φύσει τὰς 2 φύσιας ἡμῶν καὶ τὰς ἕξιας συμβαινόντων, μάλιστα 3 νοσοποιέυσι.

1 *Ex hoc ergo certiſſimum ſtatui poteſt hoc documentum, quòd inſignes mutationes earum rerum ex quibus hominum *ſubiectum & 2 natura eſt conſtituta, in earundem affectione contra naturam, * morbi eſſentia 3 conſiſtat.*

* i eſt, habitus
* morbos efficiunt.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Ex iam demonſtratis.

2 Quæ in ſubiectum & naturam hominum cadunt.

3 Conſtituitur natura ex tribus, temperamento, conformatione & vnione. Habitus ſignificat Galeno, in Arte Medendi eam deſcriptionem corporis, quæ ſub ſenſum cadit, id eſt, genus muſculoſum. hîc autem vniuſcuiuſque partis conformationem, id eſt ſtructuram compoſitionemq. vt bilis folliculi quoque ad ſuperiora, vel ad inferiora inſertio: & ſuſpenſa viſcera. quibuſdam totum corpus eſt pituitoſum, tamen ſunt περιφόλαι τὰ ἄνω. Ex hoc Aphoriſmo accipe Axioma hoc medicum: Omnis affectio quæ cadit in corpus, ea ex parte nos lædit, quatenus aut temperamentum, vel habitum, vel vitumque immutat.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXII.

1 Οὐδὲ οἷόν τε ὧδε 2 καιρὸν, ὅτε σφόδρα τὰς 3 * κενεαγγίας πιέειν· ὅτε 4 ἀκμάζοντας τοὺς νοσημάτων καὶ ἐν 5 φλεγμασίη ἐόντας φορέειν, ὅτε ὀξαπίνης οἷόν τε ὅλῳ τῷ φαγμάτι μεταβάλλειν, ὅτε ὄπι τὰ, ὅτε ὄπι 6 τά.

[1] Ex hac ergo disputatione efficitur, [2] non potis esse bonis naturæ rebus, intempestiuè insigne [3] exhaustam [cibi abstinentiá] procurare; [4] nec verò cùm ad statum ventum est, & cùm [5] morbi & incendij summa sunt omnia, cibos exhibere. nec verò potis est toto curationis cursu mutare seu innouare repentè quippiam [6] in vtramuis partem.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Ex perspicientia historiæ morbi, vitium ægri, consuetudinis, & peculiaris cuiusque naturæ. Vide hic Galenum.

2 Si & longa sit morbi historia; aut siquidem breuior, sed vires infirmæ sint, vel certè cum infirmitatis metu: idemque sit περίοχλος τὰ ἄνω. Adhibita cautione doloris sedandi, purgandi, aut vacuandi si sit opus, progressus facias à pleniore cibo ad parciorem, donec ad statum ventum sit.

3 Id est, cùm neque necessarius est vsus nec locus vtendi.

4 Cùm etiam non necessarius est vsus, nec locus vtendi.

5 Id est, in statu, quo tempore morbi habent extremos labores. Quamuis eiusmodi sint illi cibi, vt eâdem operâ pugnent cum morbo, & naturæ studeant. nam in cuiusque morbi statu quàm tenuissimo victu est vtendum.

6 Nimirum deducendo, aut accessionem cibi adiungendo, contra naturam & consuetudinem ægri.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXIII.

Πολλὰ δ' ἄττα ὁμόγνιμα τούτοισι ἔστι καὶ ἄλλα εἴποις ὡς δύσφορα μὲν φέρεται τὰ βρώματα ἃ εὐδιαμάτοι εἰσὶν, ἢν καὶ μὴ ἀγαθὰ ᾖ φύσιν· ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ποτά· δυσφόρως δὲ φέρεται τὰ βρώματα, ἃ μὴ εὐδιαμάτοι εἰσὶν, ἢν καὶ μὴ κακὰ ᾖ. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ποτά.

*ἢν καὶ κακὰ ᾖ.

[1] Existunt sanè & alia multa [2] his affinia & quasi fraternitate coniuncta, quæ quis adferre [3] poterit de rebus ad alium pertinentibus, quòd nimirum alacriter & bonis naturæ rebus ferunt cibos quibus illi sunt assueti, quamuis [3] naturâ boni non sint: eodem modo & potus. Contrà verò molestè & grauiter ferunt cibos, quibus non assuerunt, quamuis [qualitate] in vitio non sint. eodem modo & potus.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Dixit priùs de consuetudine non mutanda: nam plurimum illa potest, repentinaque ab ea digressio corpora affligit. Consuetudo autem ferè Hippocrati consistit in quantitate, id est, copiâ & frequentiâ. hoc autem Aphorismo consuetudo qualitatem respicit.

2 Quæ statim diximus, quæ sunt abundè exemplis monstrata.

2 In temperamẽto, habitu, & actione.

3 Temperamento aut substantiæ crassamento, i. quamuis non sint boni succi.

Kaὶ

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXIV.

[a] Καὶ ὁκόσα μὲν χρεηφαγίη πολλὴ ὤιδε τὸ ἔθος βεβαθεῖσα [1] ποιέει, ἢ [2] σκόροδα, ἢ σίλφιον, [3] ἢ ὀπὸς, ἢ καυλὸς, ἢ ἄλλα ὁκόσα τοιαῦτά [4] μεγάλας δυνάμιας ἔχοντα ἰδίας, ἧσσον κέ τις θαυμάσῃ, ἢ τὰ τοιαῦτα πόνος ἐμποιέει τῇσι κοιλίῃσι μᾶλλον [5] τ' ἄλλων. Ἀλλ' εἰ καταμαθὴς ὁκόσον [6] μᾶζά τε ὄχλον καὶ ὄγκον καὶ φύσαν καὶ ς[7]φον κοιλίῃ παρέχει, ὤιδε τὸ ἔθος βεβαθεῖσα τὴ μὴ μυζοφαγέειν εἰθισμένῳ, ἢ αὐτός γε ὁ ἄρτος θερμὸς βρωθεὶς [8] ὄιλῳ δίψει παρέχει, & ἐξαπινάιον πληθώρην, διὰ τὸ ξηραντικόν τε καὶ βεμβύσσοες, καὶ οἱ ἀγαθοὶ καθαροί τε καὶ [9] συγκόμισοι παρὰ τὸ ἔθος βεβαθέντες διαφέρονται ἀλλήλων ποιέυσι, & μᾶζα τε ξηρὴ παρὰ τὸ ἔθος ἢ ὑγρὴ ἢ γλίχρη, καὶ τὰ [10] ἄλφιτα, οἷόν τι ποιέει τὰ ποταίνια τοῖσι μὴ εἰωθόσι, & τὰ [7] ἑτεροῖα τοῖσι τὰ ποταίνια εἰωθόσι, & ὁποσοσίη καὶ ὑδροποσίη παρὰ τὸ ἔθος εἰς θάτερα [11] μεταβληθέντα ἐξαπίνης, καὶ ὑδαρὴς γὰρ οἶνος καὶ ἄκρητος ἐξαπίνης ποθείς. ὁ μὲν γὰρ πλάδον τε ἐν τῇ ἄνω κοιλίῃ ἐμποιήσῃ, καὶ φύσαν [6] ἐν τῇ κάτω· ὁ δὲ [12] παλμόν τε φλεβῶν καὶ καρηβαρίαν καὶ δίψην· καὶ λιγυκός τε καὶ [10] μέλας οἶνος παρὰ τὸ ἔθος μεταβάλλοντι, εἰ καὶ ἄμφω οἰνώδεις εἶεν, ὅμως πολλὰ ἂν ἑτεροιώσαι [5] τὸ σῶμα, ὡς δὴ γλυκεῖ τε καὶ οἰνώδεα, ἧσσον ἄν τις φαίη θαυμαστὸν εἶναι, μήτ' αὐτὸ διαιτᾶσθαι ἐξαπίνης [13] μεταβληθέντα,

[a] *Iam verò [si quis secum reputet] quantum liberalior carnium esus & insolens* [1] *valeat, aut* [2] *allium, aut laserpitium, aut* [3] *laser, aut* [4] *caulis, aut alia quæcumque eiusmodi sunt* [5] *insigni facultate prædita,* [6] *mirum fortasse videri non poterit, si eiusmodi plus aliis aluo negocium faceſſant. Sed si* [7] *perpenderis quantam perturbationem aluo & molem seu pondus & flatum, & quantatormina* [8] *maza aluo exhibet, si quis eam præter institutum & morem sumserit,* [9] *aut olim maza fuerit insolens & insuetus, aut ipse etiam panis calidus* [10] *quantam excitet sitim, & plethoram repentinam, quòd &* [11] *desiccet tardéq; meet, tum etiam* [12] *purissimi &* [13] *confusanei præter morem morem adhibiti multum discrepantia inter se efficiunt, quinetiam maza sicca insolens & insueta, vel humida vel lenta, &* [7] *polenta quid valeant quídve efficiant recentia insuetis, &* [7] *elia iis qui re-*

[7] animad-vertere
[6] tumorem
[8] ulla
[9] qui maza v. sci non consueverit.

centibus assueuerint, tum etiam vini & aquæ potio quæ præter morem in alterutram partem [e] repentè mutatur, vinumq; dilutum aut etiam meracum præter morem repentè potum. illud enim [dilutum] excrementitium madorem & lentorem superiori alui conciliat, & [f] flatum inferiori: hoc verò [meracum] venas [g] micare facit, & capitis grauitatem sitimq; excitat. Quinetiam album & [10] nigrum vinum si quis præter morem adhibeat, quamuis vtrumque sit valens, tamen alterandi vim [h] magnam sanè habent, vt sanè dulce & generosum vinum minùs admirabile quis dixerit, non idem posse, repentè si [8] mutentur.

I. Hevrnii Commentarius.

a Propositâ omni cibi & potus materiâ quæ in vsu necessariò est, docet quid difficultatis pariat insueto, etiam in eâdem specie, repentina solius qualitatis mutatio. quasi dicat, quid ergo fiet, si simul fiat quantitatis & qualitatis mutatio in corpore ægro? quasi dicat, quinetiam atque illud commemorabile est, vt intelligamus quàm calamitosa sit ægris repentina diætæ muratio, non solùm in ciborum numero, sed & qualitate.

1 Id est, quantam vim habeat immutandi corpus. aluo enim negocium facessit, id est, quanta incommoda secum adferat liberalior carnium vsus. quo tamen nihil calori nostro est gratiosius, & qualitatis alienæ expers magis.

a a quæ sunt acerrima.

2 Id est, laserpitij succus, nempe succus Cyrenaicus. nam ὀπὸς κατ' ἐξοχὴν & σιλφίον intelligitur.

b Id est, silphij caulis κατ' ἐξοχὴν.

3 Vel magnarum virium potentiâ prædita. vt nimirum valentes cibi, valentiáque vina, iis qui calidiore sunt ventre perturbationem adferunt. vt & piperata condimenta.

bb Id est, minùs forsasse quis mirari possit, si huiusmodi laborem & perturbationem alui adferet magis quàm alia, quæ non ita sunt fortia.

4 6. Epid. 32. Maza panis est ex torrefacti hordei farinâ confectus: qui sanè parum habet succi altilis. Cuius materiam, polentam appellant. Subigitur polenta aquâ, vel melle, aut sapâ, vel vino ad tertiam decocto. Hic autem accipitur maza pro quouis cibi genere, in quo est exigua vis nutriendi; pro exemplo imbecillis diætæ.

5 Quasi dicat, idem specie cibus sola præparatione vel coctione distinctus, mutatione damnum etiam sano corpori adfert. Plethoram adfert, quia tardè recedit.

c Id est, aluum stringat.

d Furfure castrati.

6 Id est, siliginei, & non castrati, id est, tales pisti quales ex pistrina importantur. dicuntur etiam hi ἀυτόπυροι.

e Hordei torrefacti farina.

7 Vt pridiana polenta. vel hoc modo: Quinetiam sicca maza insolens & insueta aut lenta quid efficiat, & pridianæ, qui recentibus assueuere.

8 Nunc vinum bibatur, nunc aqua; id est, alterutrius vsum repentè conuertat.

f Silentem, stridentem, & cum bombo. πνεῦδος est mador & infirmitas, dicit Galenus.

9 Sensibilis arteriarum pulsus caliditatis multæ symptomata sunt, quam sæpè deliria sequuntur.

10 Id est, purpureum. Vinum album est tenuius purpureo: quamuis hoc calidius sit. dicit, Si album & purpureum præter morem ægri misceantur.

g Nimirum, poterunt adferre; quamuis consocialia alioqui hæc vina sint: sed insolens vsus si foerit eorum.

h Primùm hic meminit ciborum qui vehementem habent facultatem: dein eorum qui non magna constant virtute, vt maza,

mãza, panis calidus vel frigidus, purus, confusaneus. Postea de polentis meminit: recentesque vocat *πτισάνας* lonum voce antiqua. dein de vino. Sensus eius est, Nemo miratur primæ seriei, id est, vehementes cibos corpora lædere: sed iuro quis mirabitur de secundæ seriei cibis, nimirum, qui non sunt insigni præditi virtute, ab his tamen corpora lædi. ratio verò est, quòd omnis subita consuetudinis mutatio damnosa sit.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXV.

Τιμωρητέον [aa] δὲ τοιόνδε τι μέρος τῷ ἐναντίῳ λόγῳ, ὅτι ἡ [1] μεταβολὴ τῆς διαίτης τοιούτοισιν ἐγγύτερόν, ἢ [2] μεταβάλλοντος τοῦ σώματος ὅτε ὀξὺ τὸν χρόνον, ὥστε [3] προσθήκας δεῖν ποιέεσθαι· ὅτε ὀξὺ τοῦ ἀῤῥωστέοντος, ὡς [4] ἀφαιρεθῆναι.

*[2] Sed hanc de cibi mutatione sententiam [aa] ratione contraria confirmare oportet, quòd ea victus [1] mutatio [modò commemorata] * his incidit [2] sine vlla corporis ad robur inclinatione, vt [3] cibi accessio sit adiungenda; neque ad infirmitatem, vt cibum [4] deducere oporteat.*

* nimirum sanis

I. Hevrnii Commentarivs.

2 Sensus est, Quin etiam hanc suscepti operis partẽ adiuuabimus, qua instituendæ diætæ continetur tecmarsis; ex perspicientia ægri virium, & naturæ communis & peculiaris, & instituti cuiusque ratione; non autem ex solius morbi ratione est opponenda mutatio: id est, ratione aduersariorum meorum contraria, quòd nimirum magnis mutationibus, magnæ mutationes sunt opponendæ, propterea q. abstinentia tridui aut bidui præscribenda. quòd nimirum diætæ mutatio his, (scilicet sanis) incidit sine vlla corporis mutatione, id est, quamuis neque corpus ad integritatem & restitutionem virium viam affectat, vt accessione cibi opus sit, neque mutatio fiat ad deterius (id est, ad statum,) vt cibus deducendus sit. tamen ægrè ferunt subitam mutationem. quasi dicat, Sani ægrè ferunt nõ validas mutationes: quid igitur fiet in ægris, si validæ mutationes eo modo temporeque adferantur quibus minimè decet? vt si dum siccus est morbus (cùm pugnandum erat cum morbo) cibi fiat accessio, aut cibum deducendo, cùm os humescit, &c. tamen iuuamus contrariam sententiam: si enim historia morbi sit futura breuis, & æger firmus sit, sine infirmitatis metu, magna mutatio opponatur, transigat per tridui &c. inediam.

aa *Τιμωρητέον*, id est, *βοηθητέον*, dicit Galenus, id est, patrocinandum.

1 In qualitate cibi & potionis, vnius eiusdemque speciei, & in quantitate.

2 Id est, vt tum, cùm iam humidior est morbus, necesse sit robori & firmitati studere: vt sanè est studendum humidiore iam morbo. sensus est, etiamsi non ægrotent homines, ita vt opus sit accurata obseruatione num cibus dari debeat, vt cùm fit (in ægris) mutatio *ἀγρὸς τοῦ ὑγροῦ*: vel num cibus sit deducendus, vt cùm (in ægris) fit mutatio *ἀγρὸς ἀῤῥωστέοντος*: tamen ægrè ferunt eorum corpora consuetudinis violationem: ergo si cibus detur sicco morbo, vel cibus deducatur cùm minimè decet, calamitosum erit.

3 Quemadmodum adiungi debet: vt in pleuritide iam humidiore: cùm viribus tantùm est opus ad expectorandum. vbi magna cautione id agendum, dum mutatio

tatio fit ab ocio ad negocium. In mutatione πρὸς νεωτέρων vel ἐμπαλιν.

4 Quod fit sicciore adhuc morbo, in necessario purgationis & vacuationis vsu, & cùm ad statum ventum est. quasi dicat, Nónne illa mutatio debet videri funesta, quæ fit prætermissa occasione cum morbo pugnandi, dum siccus adhuc est morbus cibi accessionem faciendo, cùm minimè est opus, aut cibum deducendo, secus atque fieri debet. cùm ipsa dietæ vnius eiusc énque speciei in qualitate mutatio, vel etiam sanis grauissima est, qui tamen difficultates facilius ferunt quàm ægri. Difficilis valdè hic est Aphorismus; nam colligit quadam theoremata, quæ ad hunc vsque locum exemplis illustrauit.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXVI.

* ἰκάνιν Περιστεχμηρτία δὴ καὶ ἡ ἰσχὺς καὶ ὁ ξόπος τὰ * νοσήματος * ἰκάστα, καὶ τὴ φύσιος τὰ τ' ἀνθρώπα, καὶ τὰ ἔτεος τ' ὥρῃτις τὰ χαμινοῦς, ἃ μόνον σιτίων ἀλλὰ καὶ ποτῶν.

* Genia *Sanè* * *argumentis syllogisticis nos oportet complecti vniuscuiusque* * *morbi vim & * speciem, & peculiarem * cuiusque naturam, ac* * *dietæ institutum ægri, nec solùm cibi, sed etiam potionis.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

Legendus est hic Commentarius Galeni: præclarè enim explicat, quæ ad totam victus historiam pertinent.

a Quatuor sunt indices quibus morbi historiam docet Hippocrates 1. Aph. 12. species; quia acuti morbi quatuordecim diebus iudicantur. anni tempus; quia æstiuæ quartanæ magna ex parte breues. periodorum, id est, circuituum vicissitudines; quia tritæophyi si in pares dies inciderint, longæ. epiphænomena. Memini autem hoc loco tantùm duorum.

1 Vt nimirum, quàm brevis vel longa sit futura historia videamus necessario. Syllogistica itaque signa animo retinenda sunt, vt accommodatam dietam ægris præscribamus. &, vires ægri vt sunt, & erunt; an valeant sine infirmitatis metu. Tum morbi vniuscuiusque ratio & historia in specie, magnitudine, more, motu, perlustranda. quòd dicit, ἃ ἰσχὺς, incertum num ad morbum, vel ad vires ægri referatur.

2 Id est, temperamentum cuiusque & humoris dominatum, & communem naturam.

3 Qua nimirum semel aut bis aluus humescere, intumescere & ecquere consueuit, id est, dieta quæ est in more & instituto ægri.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXVII.

* φύσιος Πολλῷ δὲ ἥττων ὅτι τῷ * φύσιος ἰτίου, ἐπεὶ τῷ γε ἀφαίρεσιν ὅλως ἀφελεῖν πολλαχῇ λυσιτελέει, ὄκου * δίαιτα μέλλει ὁ καμνων, μέχρις ἂν τ νόσου ἡ * ἀκμὴ πεπαίθῃ.

Sed

I multo minus cibi adiungenda est accessio, [a] quemadmodum omninò cibum deducere sæpenumerò confert, cùm scilicet [2] vires ægri sufficere posse videantur, donec [3] morbi vigor mitificatus fuerit.

I. Hevernii Commentarius.

Sensus Aphorismi est, Ita erit hæc diætæ instituendæ ratio tibi in vsu, vt ante morbi statum non cogaris te ad cibi accessionem conuertere. Nam singulorum præsidiorum copiam assequi, eius est qui cuncta theoremata medica didicit & vsu exercuit: quales perpauci sunt. Quare hanc cautionem proponit copiæ; vt, tutiùs ages si deducas cibum, quàm si pleniùs cum exhibeas: nam facile est adiicere si vires labi videantur. Sed si cibus vberior datus fuerit, eius noxam ægrè adimas per morbos acutos. Ergo subtrahe, dum ad vigorem itur: si vires sine metu infirmitatis validæ sint; tunc solo potu, sine cibo perseueret. quasi dicat, qui ita est affectus vt viribus integris ad crisin peruenire nõ possit, ei dandus est ineunte morbo cibus, adhibita tamen distinctione. quasi dicat, si dandus est cibus, adhibe tamen distinctionem ineunte morbo.

1 Ab ineunte morbo ad statum, siquidem haut longior sit morbi historia, aut infirmæ vires, vel cum infirmitatis metu. Propterea quæ adhibita prouisione purgationis, vacuationis, sedandi doloris, vt quoque opus est cibum necessariò exhibere, oportet progressus faciendo à pleniore manu ad parciorem, donec ad statum ventum sit. Metus autem erit infirmitatis, si à stomacho facilè afficiatur lipothymiâ, si corpus sit ratum; adsit succi altilis inopia, & prauorum copia, & æger sit πικρόχολος τὰ ἄνω.

a Vel, quandoquidem sæpenumerò confert, breui morbo, & integris viribus, tunc cibum deducere, inediamque præscribere: vt naturæ aciem in morbi solius profligationem conuertas.

2 Id est, si vires sint validæ, & sine vllo metu infirmitatis. si vires sufficere posse videntur.

3 Id est, donec morbus mitificationem acceperit in vigore. tum enim cùm viribus tantùm opus est ad exclusionem materiæ, paulatim cibi est adiungenda accessio, atque à parciore manu ad pleniorem est progrediendum.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXVIII.

Ἐν * ἐκάστοισι δὲ τοῦτο τοιόνδε ποιητέον [2] γεγράψεται.

Sed quibus [1] id faciendum sit, [a] paulo post à nobis scribetur. [b]

I. Hevernii Commentarius.

1 Id est, quibus à paulò pleniore diæta ad tenuiorem sit declinandum, & quibus in totum sit deducendus cibus.

2 Libro quarto, qui desideratur. *

b Quasi dicat, iam vniuersim ago de victus ratione: mox cuique morbo acuto peculiariter suam dabo.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XXXIX.

[1]Πολλὰ δ' ἄν τις καὶ ἄλλα [2]ἀδηφισμένα τῶν ἐπιμηνίοισι γράφοι.

[1]*Existunt multa & alia his [2]affinia, quæ scribi à quouis possint.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Vel, multa alia quis conscribere possit, his quæ modò dixi affinia. Nam scripsit ea quæ beneualentibus à mutata cõsuetudine eueniunt, & ab illis ad ægros per similitudinem transiit. sed iam apertè demonstrabit id, nimirum quòd primis diebus exhaustum ægrum, ad statum cùm ventum fuerit, replere minimè deceat; nam graues sunt quæ ad vigorem veniunt offensæ. Redit ad theorema quod exemplis illustrauit: consuetudinis mutationem ægris damnosam demonstrans.

2 Quia à sanis in ægros transtulit noxam inuersæ consuetudinis, ob id quia similia sunt & cognationem habent inter se: sed quod deinde scribet, non est cognatum, sed id quod peruestigatur.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XL.

Τὸ [1]γὰ μὲν κρέασον ἐπιτύμιον· ἀ γὰ [2]ἀδηφισμένον ἐσὶ τῷ πρήγματι οὐδεί· [*μοι] πλεῖσος μοι λόγος εἴρηται· ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρῆγμα ὅτι καιρόταπόν ὄσι διδακτήριον. οἱ μὲν γὰ ἀρχόμενοι τῷ ὀξέων πάσων, ἔσιν ὅτε οἱ μὲν σιτία ἔφαγον ἀωτιμεεὸν, [2](πρηγμένοι ἤδη,) οἱ δὲ καὶ τῇ ὑστεραίῃ, οἱ δὲ καὶ [*ἐφθὸν] τὸ [3]προσυχὸν, οἱ δὲ καὶ [4]κύκεωνα ἑφθόν. [3]ἅπαντα δὲ ταῦτα κακίω μὲν ἐσιν, ἢ εἰ [4]ἐπιεικέως τις διαιτηθείη· πολλῷ μέν τοι ἐλάσσω βλάβην φέρει ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἁμαρτηθέν, ἢ εἴ τις τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας δύο ἢ καὶ [*δι] τρεῖς κενεαγήσας τελέως, τεταρταῖος δὲ [*ἀν] τοιάδε διαιτηθείη, ἢ καὶ [5]πεμπταῖος. Εἴη μὲν τοι κάκιον εἰ ταύτας πάσας τὰς ἡμέρας προ-

[3] κενεαγήσας, ἐν τῇσιν ὑστεραν [6]ἡμίρησιν ὅπως διαιτηθείη, πρὶν [*πέ]πεγεν γενέσθαι τὸν νοῦσον· ὅπως μὲν γὰ [7]θάνατον φέρει φανερὰς πῶσι πλείσοισιν, εἰ μὴ [*πάμπασίν] τις ἡ νοῦσος [8]δύηθὴς εἴη. [9]Αἱ δὲ κατ' ἀρχὰς ἁμαρτάδες, οὐχ ὁμοίως ταύτῃσιν ἀνήκεσοι εἰσὶν, ἀλλὰ πολλῷ διαφερόντως.[10]

[1]*At enim* [rei propositæ] *amplissimum hoc est testimonium: non enim* [2]*affinitate coniunctum est rei de qua pluribus egi; sed ipsa res sedulò diligenterq; perfecta præstantissimum est documentum. nam ineuntibus*

sibus morbis acutis, existunt nonnulli quorum alij quidem eodem ipso [2] *die (simulatque febricitare inceperint) cibis vescuntur, alij verò postridie, alij etiam* [3] *sine delectu sorpserunt quiduis, nec defuerunt etiam* [4] *cyceonem qui hauserint.* [5] *Sanè hæc omnia deteriora quidem quàm si quis* [6] *aliter dietam inslituat, sed tamen multò leuior noxa infertur qui hoc tempore [ineuntis morbi] in vitio sunt, quàm si quis biduum, triduum aut etiam quatriduum corpus exhauserit, quintum* [7] *morbi diem agens talia* [8] *adhibuerit. Sed multò etiam deterius est & calamitosius [naturæ,] si per hosce dies omnes fame confectus posterus* [9] *diebus talem dietam adhibuerit, priusquam initificatus fuerit morbus: sic enim* [10] *mortis consecutionem apertè adferet, nisi morbus omnino* [b] *facilis & leuis admodùm fuerit. Nam* [11] *quæ principio morbi in vitio sunt, eiusmodi sanè peccatum non æquè hoc tempore est insanabile, sed multò* [12] *sanabilius.*

I. Hevrnii Commentarivs.

Ab exemplis ad rem aggreditur, docetque non exemplis, sed analytico, quòd difficilis fit mutatio à cibis ad abstinentiam: & contrà, ab abstinentia ad cibos etiam naturæ consentaneos, vtpote ad ptisanam.

a Quòd nimirum in tenui victu ægri delinquant, quò fit vt magis lædantur: secundò, ratione morbi, & repentina mutatione ventriculi ab ocio ad negocium, quæ mutatio grauissima esse solet.

1 Vt coniuncta sunt illa sanorum exempla paulo antè dicta.

2 Id est, vixdum morbo correpti.

3 Id est, susque deque habita sorbitione: vt sorbitione alicæ, ptisanæ, chondri.

4 Id est, moretum, vel cibum ex mellis, lactis, aquæ, vini, caseicaprini, & herbarum mixtione confectum. id est, in necessitate cibum qui capit (vt qui moreto vtitur) quantumuis dissentaneum, non ita peccat quàm is qui in initio morbi, nulla adhibita distinctione, inedia exhaustus, ante statum se conuertit ad cibum, (etiam ad ptisanam) cùm minimè tunc cibum exhibere liceat. Cyceon naturæ quidem studet; sed non pugnat cum morbo: quod vtrumque præstat ptisana. Dicitur Cyceon à miscendo. meminit eius Hippoc. 6. Epid. 6. Aphor. 5. & lib. 2. de Dieta, his verbis, Cyceon in aqua refrigerat ac nutrit: in vino calfacit & nutrit, & aluum sistit: in melle calfacit quidem minùs & nutrit, per aluum verò magis secedit, si non meracum mel fuerit; sin minùs, non secedit, sed aluum sistit. In lacte verò alit.

5 Vt cyceon, & sorbitiones aliæ susque deque habitæ.

6 Id est, Ea adhibeat quæ æquè pugnent cum morbo ac naturæ studeant.

7 Id est, talem dietam instituerit.

8 Aut etiam sextum. id est, grauiores offensæ sunt cùm quid delinquitur eo tempore cùm morbus in vigore est: quàm si primis duobus vel tribus diebus inediæ incumbens, mox quarto vel quinto pastum plenè ineat, id est, antequam morbus πέπειρος, id est, πεπαίνεται reddatur: quod maturitatem significat.

9 Nimirum, non procul à statu morbi.

10 Auocata natura, imminente morbo.

b Id est, ἰάσιμος, id est, qui facilè bonum exitum inuenit.

11 Id est, si quid imminente morbo peccetur.

12 Quia omnia cùm incipiunt & desinunt sunt mitiora: cùm consistunt, vehementiora, 2. Aphor 30. Ineunte morbo nec irritatur natura, nec pus confici-

tur. Dicet quis, Frangentur vires, si in principio tenuem præscribis victum.

Respondeo, In principio omnia sunt leuissima.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLI.

* σημεῖα

Τῶτ' ἂν ἡγεῦμαι μέγιστον διδακτήριον, ὅτι αἱ * τετραδικαὶ αἱ πρῶται ἡμέραι τῇ ξοφήμασος, ἢ τοίῃ ἢ τοίῃ, τοῖσι μέλλουσιν ὀλίγον ὕστερον ξοφήμασιν, ἢ τοίοις ἢ τοίοις χρέεσθαι.

At aliud esse arbitror præstantissimum documentum, quòd [scilicet] primis diebus morbi [seu primis quaternariis] sorbitione defraudandi non sunt, vt quoque est opus huiusmodi aut illiusmodi, iis scilicet qui paulo post sorbitionibus huiusmodi aut illiusmodi necessariò vti debeat.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Quo diætæ conuenienter adhibendæ tecmarsis continetur.

2 Adhibita prouisione vacuationis, purgationis, alleuamenti doloris.

3 Ex alica, chondro, ptisana.

4 Quod nimirum infirmæ sint vires: aut validæ quidem, sed cum infirmitatis metu: & in diuturniore morbi historia. alioqui, defraudato per inediam genio, cibum exhibere cogeris cùm minimè est opus: & ventriculum ab ocio ad negocium repentè conuertes: quæ mutatio naturæ ferè est intolerabilis. acita morbum alioqui sanabilem, ex euentu reddes insanabilem.

a Quasi dicat, si potu ad vigorem venire non possunt, ob vires, ab initio nutriantur: ne ad vigorem cùm ventum fuerit, cogaris nutrire.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLII.

Πεθμεῦσθαι μὲν ὧν ἐν ἴσασιν ὅσοι τῇσι κεφαλῇσι πιεσάνῃσι χρέωμενοι, ὅτι ἀυτέοισι κακὸν) ὁκόταν ξοφέειν ἄρξωνται), ἢν φυλακὴ ἴσασι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἢ καὶ πλείας. ὅτ' ἂν οἱ τῷ χυλῷ χρεώμενοι, γινώσκωσιν ὅτι ἀυτέοισι βλάπτονται ξοφέοντες, ὁκόταν μὴ ὀρθῶς ἄρξωνται τὰ ξοφήματος, τότε μὲν φυλάσσωσι καὶ γινώσκωσιν ὅτι μιγάλῳ τῷ βλάβῃ φέρει, ἢν πρὶν πέπτειν χυλὸν τῷ νέσοι, κεφαλῇσι πιεσάνῃ ξοφέσι ὁ κάμνων, εἰθισμένος χυλῷ χρέεσθαι. Παὶτ' ἂν ταῦτα μεγάλα μαρτύρια, ὅτι ἐκ ὀρθῶς ἄγεσιν εἰς τὰ διαιτήματα οἱ ἰητροὶ τὰς κάμνοντας. ἀλλ' ἐν ἧσι τε νέσοισι * καὶ * χρὴ κενεαγγέειν, τὰς μέλλοντας ξοφήμασι δχαιτᾶσθαι, * κενεαγγέεσιν· ἐν ἧσι τε καὶ χρὴ μεταβάλλειν ἐκ κενεαγγείης εἰς ξοφήματα, ἐν τούτοισι μεταβάλλουσι.

* quidam reiecit ἢ
* quidam μὲ ponebat

Ex

*Ex quo efficitur eos omnino non * ſcire vtendi modum, ne quidem eos qui ſibi hordeacea ptiſana vtendum putant, quòd illius ptiſanæ vſu lædantur cùm primùm ſorbere incipiunt, ſi cibi abſtinentiâ biduum, triduum aut eo ampliùs exhauſti [a] iam fuerint. Nec verò quibus cremor in vſu eſt animaduertunt, ſe ab ea ſorbitione lædi cùm [aa] eam non rectè iniuerint, ſed [b] tamen tunc cauent ſedulò, & intelligunt quòd detrimentum magnum infertur, ſi priuſquam mitiſcatus fuerit morbus, hordeaceam ptiſanam hauſerit, qui tantùm cremori eſt aſſuetus. Hæc ergo ampliſſima ſunt rei propoſitæ teſtimonia, quòd imprudenter nec rectè medici ægros ad dietam adducunt. Sed quibus in morbis [b] exhaurire non decet, qui paulo poſt ſorbitionibus vti debent, abſtinentiâ cibi conficiunt: &, [contra] quibus in [3] morbis ab exhauſto per inediam ad ſorbitiones conferre non oportet, in his inconſideratè [4] conuertunt.*

* tendere

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Quaſi dicat, hordeaceâ ptiſanâ nihil præſtantius poteſt excogitari: quòd eadem opera pugnet cùm morbo, & naturæ ſtudeat: quare illi medici qui tempora exhibendi non rectè capiant, mirantur ægros lædi ea, cùm cycceone tempore dato non lædantur ita. πυθμόθεν, funditus, prorſus. Senſus eſt: Medici ignorant quando primùm ptiſanâ vel cremore eius ſit viendum: id tamen vident, ſi ante pepaſmum ptiſanam exhibuerint, ægros lædi.

2 Quia impeditur pepaſmus; & repentina fit mutatio ab ocio ad negocium, immutato iam ventriculi temperamento, habitu & actione.

a Si loco non vtantur.

aa Id eſt, illi qui cremore ptiſanæ tantùm vtuntur medici, hoc ſolùm deprehendunt, ægros lædi, ſi, qui ineunte morbo ptiſanæ cremore vſi fuerant, iam imminente criſi, tota vtantur ptiſana. quaſi dicat, ſed hoc non ſolum eſt quod lædit: verùm & ipſe cremor lædet, ſi fraudato primò ægro, ad vigorem is propinetur.

b Exhaurire decet, legunt alij: vt in pleuritide ſicca, ſi vires valeant, ſine infirmitatis metu, ſecta vena, lenito dolore, cùm morbus humeſcere incipit.

3 Id eſt, quibus in morbis non oportet conuertere ægros ab inedia ad ſorbitiones, in his inconſideratè conuertunt. & ita impeditur pepaſmus.

4 At maximam partem exquiſitè id faciunt: ſcilicet inediâ corpus exhauriunt cùm minimè eſt opus: aut repentè ſe ab eo exhauſto ad cibi vſum conuertunt.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLIII.

Καὶ ὡς ὅτι τὸ πολὺ * [a] ἀπάρτι, ἐνίοτε δὲ ἐν τοῖσι τοιούτοισι κακοῖσι μεταβάλλουσι εἰς τὰ ῥοφήματα, ἐν τῷ κενεαγγείῃ, ἐν αἷς πολλάκις ἀρήγει ἐν τῷ ῥοφημάτων πλησιάζειν τῇ [a] κενεαγγείῃ, ἢν ἴσως τύχῃ [b] παρεξιωμένη ἡ νοῦσος.

* ἀμφτέρωσι

Idque faciunt plerumque [a] exquisitè: nonnunquam verò agros ad sorbitiones ab inedia & exhausto conuertunt, quibus fortassè præstiterit à sorbitionibus [1] exhausto operam dare, præsertim si morbum tunc [2] inualuisse contigerit.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

a ἀκρέως aduerbiũ, dicit Galenus, Hippocrati significat exquisitè & accuratè. Sensus Aphorismi est, eo tempore ex inedia ad cibum se vertunt medici, quo ad inediam esset eundum: vt cùm ad statum venitur.

1 Nimirum per abstinentiam. hoc est, in his in quibus sæpè confert à sorbitionibus ad exhaustum & ad inediam proximè accedere; vel in extrema esse inedia.

2 Id est, si morbi summa fuerint omnia, vt esse solent in statu. quia in statu nulla ratione adduci debet medicus vt cibum exhibeat. id est, in vniuersali vel singulari accessione.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLIV.

Ἐνίοτε δὲ καὶ ὠμὰ ὀπτῶν) ἀπό τε κεφαλῆς καὶ τῶ θώρηκος πέπα χολώδεα, ἀχρυπνίη τε συμπίπτουσιν αὐτέοισι, δι' ἃς δ' αἰτίας) οἱ νῆσος· φθέγγονται, ἐ' ἀλλοφρονέουσι, ἐ' μύκματα σφέων τὰ ὄμματα, καὶ αἱ ἀκοαὶ ἤχεα [3] μεγάλ, καὶ [4] ἀκρητίεια καταψυχμὸς, καὶ [5] ἕδρα ἄπεπτα, καὶ [10] πλύσματα λεπτὰ ἐ ἀλυκὰ καὶ περιωσιέα ἀκρήτῳ χρώματι σμικρὰ, καὶ [11] ἱδρῶτες φθεῖρ ξαίνλον, καὶ ἀγαπνήματα, καὶ πνεῦμα [12] παχύτερον ἐν τῇ ἀναφορῇ, πυκνὴ ἢ μέγα λίλω, [13] ὀφρύες δεπιώσιος μετέχουσαι, [14] λειποψυχώδεα πολλὰ, καὶ τῶν [15] ἱματίων ἀποῤῥίψιες ἀπὸ τῦ σήθεος, καὶ χεῖρες [16] ξυμώδεις· ἐνίοτε δὲ χεῖλος τὸ κάτω σείεται.

* è thoracis victus partibus

[1] *Nonnunquam verò biliosa cruda tum à capite tum *è regione thoracis trahuntur, [2] necnon & somni fiunt experies, eoq; fit vt [3] non mitificetur morbus, tum etiam [4] tristes & amarulenti fiunt, atque [5] delirant, tum etiam [6] ex oculis crebri micant ignes, tum [7] etiam flatibus sonoris aures replentur, partésque [8] extimæ refrigerantur, [9] vrinæ etiam crudæ, tum [10] etiam sputa tenuia, salsa saturo colore colorata exigua, tum [11] sudores [tantùm è capite] vel ceruice manantes, tum [12] etiam & iactationes, tum etiam [13] spiratio in faucibus elisa cùm inspiratur frequens aut admodum magna, [14] supercilia quoque expansa, animi deliquia [15] praua, [16] & vestimentorum stragulo-*

rum

rum è pectore reiectiones, [21] *manus tremulæ; tum* [22] *etiam inferius labrum aliquando conuellitur.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

Hæc sunt damna quæ fiunt quoties ægri peccant: non morbi propria.

1 Id est, non mitificata siue capacia pepasmi. Enumerat ea symptomata in quæ incidunt qui bidui aut tridui abstinentiâ exhausti, repentè se ad cibum ante statum conuertunt. Primùm enim ipsis venter eâ cibi abstinentiâ collapsus, exhaustaque aluo biliosa cruda tum à capite tum à regione thoracis rapit: (nam venulæ sunt arefactæ) quia materia morborum acutorum est humor biliosus, cuius dominatu corpus tenetur. quasi dicat, Non solùm ea mutatione ab inedia ad cibi vsum, priusquã mitificatus fuerit morbus, insanabilis redditur is: sed etiam præter vim aucti morbi his ægri suopte vitio damnis augentur. quasi dicat, Nonnumquam ægri huiusmodi morbi temporibus ab exhausto se ad sorbitiones conuertunt, quibus fortasse præstiterat à sorbitionibus exhausto operam dare, nimirum abstinentiâ, cùm iam imminet status; vt si die tertio, quarto, quinto, vel sexto, repentè ab inedia ad cibum venerint.

2 Somniferæ materiæ inopia, per cibi abstinentiam, cerebrique vitio, hoc est intemperie calida & ficca.

3 Quia vigilis crudus manet morbus: somno verò coquitur. Intellige in illis morbis qui non accidunt ex phlegmone nobilium partium: nam in iis somnus malus est: quòd calore intrò recurrente, partes inflammatæ per somnum incendio conflagrent.

4 Id est, ex moderatis fiunt tristes & proterui, & mœrore se conficiunt, malè affecto subiecto. Vel amarulenti fiunt hi, quibus accidit oris amaritudo, diffusa ex ventriculo bile per continuitatem interioris tunicæ ventriculi in os. πικρὸς vocamus amarulẽtos. vt Zeno dicebat se mutari ad modum lupinorum; qui crudi, erant amari; aqua verò macerati, dulces. ita Zeno ieiunus erat tristis, at alimento imbuto ventriculo, moribus erat gratissimus. Amarulenti ergo, nimirum moribus & sapore, bile efferuescente in aluo.

5 Affecto per sympathiam cerebro. dissimilitudine morum, indecora corporis compositione.

6 Ab anathymiasi fuliginosa & biliosa è ventriculo ad caput sublata, aut translato sanguine tenui. Duplices enim sunt marmaryges, id est, incerti & discurrentes splendores; quædam criticæ, quæ sunt antesignanæ & iam iam futuræ hæmorrhagiæ signa: aliæ symptomaticæ, ab anathymiasi fuliginosa, & delirium significant.

7 Tinnitus auribus personant, vitio meatus, non autem facultatis. Nomine echus illa flatuum genera intelligit, vt murmur, tinnitus, sibilus; quæ materiæ diuersitate, meatuum angustia vel amplitudine, & facultatis expellentis dissimilitudine distinguuntur. Detestimum verò horum est murmur; quia fit à materia contumaci, & facultate infirma: & huiusmodi sunt ferè mortalia: quia indicia sunt inchoatæ intemperiei frigidæ contra naturam superuenientis. Fiunt tum per idiopathiam, tum per sympathiam: crudoris indicia.

8 Ex labore orificij ventris, bilis acrimoniâ vellicati. Non agit hic de refrigeratione periodica vel critica; sed de symptomatica, quæ tribus de causis accidit; vel ab inflammatione instar cucurbitæ calorem ad se euocante; vel à pure, Aph. crebri ex dorso rigores: vel à labore subiecti, bilis acrimonia stimulati, vt cùm ad præcordia se ea vertit: vel ex caloris natiui inopia & oppressione.

9 Id est, biliosæ, pepasmi expertes: aut aqueæ & pellucidæ, per metastasin bilis ad cerebrum: eæque vel crassæ, vel tenues. Pellucidæ & albæ apparent in morbis acutis ad phrenitidem & mortem sine pepasmi signis: progressis autem pepasmi signis, in senibus ad dysenteriam, in iuuenibus appârent ad haimorrhagiam.

10 Quæ sunt delirij signa.

11 Symptomatici, virium infirmitate,

& qualitatis malignitate. vel accenſo illic ſoco per tranſlationem materiæ, aut laborante ſubiecto. Hic enim ſudor ſignificat dolorem ventriculi, vel laborem in mitificando cibo: vel cerebrum malè affici per bilis crudæ metaſtaſin. ἐφίδρωσις mala eſt: vbi ſudor, ibi morbus.

12 Nimirum, nauſeæ participes: quia ventriculus famelicus vndecumque attrahit humorem crudum illum biliosum qui febrim parit, 6. Epid. 12. 1. & 2 Prorrh. 44. & nauſeæ expers, quia ſanguis in maioribus venis & arteriis æſtu conflagrat.

13 Hoc muſculorum quandam conuulſionem ſignificat. exhauſtis muſculis, auctoque reſpirandi vſu, & contumaci thorace. Duplex eſt πνεῦμα ἀγεσπλῆσον: ἔσω, dum intrò fertur ſpiritus, qualis eſt lachrymantium puerorũ: vel extra. Prius ſignificat conuulſionẽ muſculorum thoracis intercoſtalium: poſterius, foliginis copiam. Accidit autem ſpiratio frequens, quia ventriculus immutatus & ſiccior redditus, inæqualiter diſtenditur, & diaphragma comprimitur, vt non tantum quantum aëris opus eſt attrahatur.

a Seueritatem præſeferentia, nimirum amborum conuulſione: vel alterios reſolutione. Idem quod dicit in Prognoſticis, cutis circa frontem diſtenta.

14 Quia cor trahitur in ſympathiam ſtomachi malè affecti. Vbi enim cor trahitur in ſympathiam, ſequitur lipothymia: vbi verò cerebrum, conuulſio, vel delirium. Lipothymia cum virium integritate conſiſtere poteſt.

b ſubuculæ. ab oppreſſione diaphragmatis, ob repentinum cibi vſum.

15 auctis cauſis, ab oppreſſione cerebri, in hiſtoria Pythionis. Verùm cur manus fiant tremulæ, diſputat Galenus cum Sabino, Comment. in hiſtoria Pythionis. quo loco negat tremulas fieri manus à ſympathia ſubiecti malè affecti, contra Sabinum: quòd nulla ſit ſocietas ſtomacho ad manus. Nam ſocietates fiunt triplici modo, aut ob vicinitam; vel generis, aut operis ob familiaritatem. in quarum communitatum nullam manus ſubiecto affecto conſentire poteſt. Neque enim aliquod opus ipſis commune eſt: neque in neruis ſocietas. Ad ſubiectum enim perueniunt nerui ex ſexta coniugatione: ad manus verò ex medulla dorſali, circiter ſextam, ſeptimam aut octauam vertebram. Dic igitur quòd hic tremor manuum accidat per ſympathiam ventriculi, ſimul laborante corde, cerebro, & diaphragmate.

16 Concutitur. vellicato ſtomacho acrimoniâ bilis ſurſum prorepentis: quod eſt iam iam adfuturi vomitus ſignum, diffuſa bile per interiorem tunicam, quæ ventri, linguæ, palato, & labro communis eſt: nam alteram exteriorem accipit à pulmonibus. de qua illo Aphoriſmo: Quibus linguæ ſunt aſperæ, his voces quoque ſunt aſperæ.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLV.

Ταῦτα δὲ ἐν ἀρχῇσιν ὑπφαινόμενα, διαφορησιώης εἰσὶ δηλωτικὰ σφοδρῆς, καὶ ὡς ὅτι τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσι.

Quæ omnia [commemorata ſymptomata] cùm ineunte morbo appârent, delirij ſignificationem præbent inſignis; maximamq; partem homines ita affecti moriuntur.

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Damna quibus augentur.
2 Nec criticorum ſignorum ſationem habere poſſunt: vt marmarygæ poſſunt apparere morbo cocto ad futuram hæmorrha-

morrhagiam. quasi dicat, huiusmodi hæc sunt, vt si ineunte morbo apparèant, vi morbi fieri putabimus; nec poterit excusatio adferri perturbationis criticæ. Ineunte morbo, hoc est, dum nulla coctionis adsunt signa.

3 Quia iudicatoria non iudicantia, vel ad mortem vel ad deterius appârent. dicet quis, Pythioni & aliis talia signa aderant, & euasere. Respondeo, Aposthemate euasere. Epiphænomena appârent ad salutem vel ad mortem, ad melius vel deterius, ad tempus & speciem crisis. vt vrina in febribus essentialibus, in pleuritide sputum. Horum duo sunt genera: quædam sunt signa, quædam causæ. Hic accipitur pro signis, quæ appârent ad speciem crisis, & tempus, cùm antè significata sunt.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLVI.

Οἱ δὲ διαφθύρονται, ἢ ' μετ' ἀποσήματος, ἢ ' αἵματος ῥύσιος ἐκ τῶν ῥι-νῶν, ἢ ' πύον παχὺ πτύσαντες διαφθύρουσιν· ἄλλως δὲ οὔ.

Qui verò mortis periculo defunguntur, aut [2] cum abscessu, aut [3] sanguinis profusione ex naribus, aut crassum [4] pus expectorantes euadunt: nunquam verò aliter.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Id est, qui euadunt; tot tantisque damnis aucti.

2 Id est, in articulis, vel maxillis. Cum abscessu ἀποστήματος κατ' ἔξιν, in parte capaci. vt Herophonti.

3 Vt in Meione.

4 Vt in Pythione in lib. Epidem.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLVII.

Οὐδὲ μὴν τῆς τοιαύτης *ὁρίων ἐμπείρους τὰς ἰητροὺς, ὡς χρὴ διαγινώσκειν τὰς ἀσθενείας ἐν τῇσι νούσοισιν, αἵτε διὰ ' κενεαγγείην * ἀσθενέουσαι, αἵτε δι' ' ἄλλον τινὰ ἐρεθισμὸν, αἵτε διὰ ' πόνον, καὶ ὑπὸ ὀξυπαθέος τῆς νούσου. ἐκάστῃ τε ἡμέων ἡ φύσις καὶ ἡ ἕξις ἑκάστοισιν ἐστὶν ἰδιοπαθέα, καὶ εἴδεα παντοῖα· καί τοι σωτηρίῃ ἢ θανάτῳ φέρει γινωσκόμενα ἢ ἀγνοούμενα τὰ τοιαῦτα.

* ὁρίων

* ἀσθενέουσιν

Nec verò harum distinctionum peritos animaduerti medicos, vt discernant quænam sint ab [1] exhausto virium infirmitates quæ per morbos eueniunt, siue ob [2] aliam iritationem, siue à labore [3] vel dolore, siue à magnitudine & vehementia morbi. tum quæcumque sua cuique peculiaris natura & habitus singulis pariat pathemata multiplicesq; species.

cies. Quamuis hæc si cognita aut ignorata fuerint [à medicis] salutem aut exitium adferunt.

I. Hevrnii Commentarivs.

Aperit eorum errorem qui ad virium infirmitatem cibos exhibent, sine delectu & distinctione causarum infirmitatis. Qui enim ad infirmitatem virium à morbi magnitudine ortam, ante statum exhibet cibum, vel à cardiogmo aut à peculiari habitu si vires vacillent, morbum reddit insanabilem. Nam cibus exhiberi non debet, nisi infirmitatis causa sit exhaustum, etenim minùs peccat qui infirmis viribus ab exhausto cibum negat: quàm qui infirmis viribus à morbi magnitudine vel cardiogmo cibum exhibet. Quare cùm ex viribus duci debeat fecinarsis re-

cta, ne falsâ infirmitatis ratione decipiamur, propterea quæ cibum exhibendum putemus.

d Id est, distinguere nequeunt.

1 Id est, ab inedia, à vacuatione occulta, aut manifesta: vt hæmorrhagia, vomitu, deiectionibus, sudoribus; ab inedia, vigiliis, perpetuis surrectionibus in tenesmo. Occulta à vacuatione: vt cùm tenues sunt humores, & febrilis calor acris.

2 Vt vsu medicamentorum.

3 Vt cardiogmo, lumbricorum morsu.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLVIII.

*μείζω **Μεῖζον μὲν γὰρ κακὸν ὄφις, ἢν διὰ τὸν πόνον καὶ τὸν ὀξύπεινα δ' ἐόντα ἀσθενέοντι προσφέρῃ τις ποτὸν, ἢ μόσιμα πλεῖον ἢ σιτίον, ὀλέθριος διὰ κενεαγγείων ἀσθένεαν· ἀσινὲς δὲ καὶ διὰ κενεαγγείων ἀσθενέοντα, μὴ γνώσας καὶ μείζω τῇ δυσείτῃ. Φέρει μὲν γάρ τινα κίνδυνον καὶ αὕτη ἡ ἁμαρτὰς, πολλῷ δὲ ἧσσον τῆς ἑτέρης. Καταγελαστοτέρη δὲ πολλῷ αὕτη μᾶλλον ἢ ἁμαρτὰς τῆς ἑτέρης. Εἰ γὰρ ἄλλος ἰητρὸς, ἢ καὶ ἰδιώτης εἰσελθὼν γνοίη τὰ ξυμβεβηκότα, δῶκέ τε καὶ φαγεῖν καὶ πεῖν ἃ ὁ ἕτερος ἐκώλυσεν, ὅκως μὴ δοκέοι ὠφεληκέναι. Τὰ δὲ τοιάδε μάλιστα καθυβρίζει τὴν χρεοναυτίαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· δοκέει γὰρ αὐτέοισιν ὁ ἐσελθὼν ἰητρὸς, ἢ ἰδιώτης, *ὡς ὀξὺ καὶ *πυθεύμενα *ἀνασήσας.*

* δεινὸν δὲ
* πυθόμενα
* διασῆσας

**Etenim grauius multò malum infertur ægro, si ei qui ob *laborem morbiq. vim infirmior est, exhibuerit quis potionem aut sorbitionem largiore manu, aut cibum, ratus ab exhausto eum infirmum esse. Decet enim, fateor, non intelligere eum qui ab exhausto laborat, tenuique dicta prosternere. [2] Periculum enim affert & hoc peccatum, sed multò minus quàm [3] alterum. Est enim ridiculum magis hoc peccatum altero. Etenim si alter medicus vel plebeius quis ægrum, [4] noxeriq. quæ acciderunt, dede-*

* dolorem

prohibuerit, amplißimè videatur adiumentum attuliſſe. Huiuſmodi autem potißimum ſi medendi artifices commiſerint, maximè ab hominibus dedecore afficiuntur. Etenim videtur is qui poſtremò acceſſit, ægri vitam ex faucibus fati ereptam reſtituiſſe.

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Dicet quis, Hip. 1. aph. 5 dicit, Si quid peccatur in victu, peccatur magis in tenui, quàm in paulo pleniore: At hîc contrarium docere videtur. Reſponde: hîc agit de vigente ac vegetante morbo: at in Aphoriſmis de incuoto morbo, vt qui fraudant primis morbi initiis ægros ſuo genio: quòd tunc imminente ſtatu derepentè ad negocium conuertere debet ab ocio, defraudatum cibo ventrem. præſtitiſſet eos primo morbi veſtigio pleniùs aluiſſe, (vel etiam Cyciõe,) & vigorem inediâ excepiſſe. At hîc agit de illis qui cibum exhibent, dum vi ſua morbus vrget, & falſam exhauſtarum virium imaginem præbet; cùm potiùs opprimantur materiæ copiâ vel morbi acumine. Quidam ob dolores ἄζωστοι iacent & ἀκίνητοι, vt etiam à morbi acumine; alij ob exhauſtum ſenſibus occultum aut manifeſtum: hi cibandi illi, non. nam illi ſæpe vacuatione egent. quaſi dicat, igitur turpe eſt in medico, ignorarit ſi cauſam infirmitatis: num ea ſit ab oppreſſione virium, vel ab exhauſto.

2 Vel: etenim & hic error non eſt periculi expers, id eſt, aliquod infert damnum.

3 Id eſt, ſi ex falſa opinione infirmitatis cibum conceſſerit.

4 Id eſt, hic error riſu dignior videtur altero, quòd medicus exhauſto non præbeat cibum.

5 Id eſt, infirmitatis cauſas animadverterit.

6 Id eſt, vulgus hominum pluris facit hanc medici culpam, quàm aliam commemoratam.

7 Qui cibum exhibuit.

Hippocratis textvs.

XLIX.

Γεγράψεται δὲ καὶ περὶ τούτων σημεῖα, οἷσι δεῖ ἕκαστα τούτων διαγινώσκειν.

De his autem ſigna paulo poſt à nobis ſcribentur, quibus ſingula [infirmitatis cauſæ] diſtingui poſſint.

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Nam infirmitas nos terrere non debet, ſed infirmitatis cauſa. fit enim oppreſſione, collectione ſpirituum, & ab exhauſto, vt ab inedia.

Hippocratis textvs.

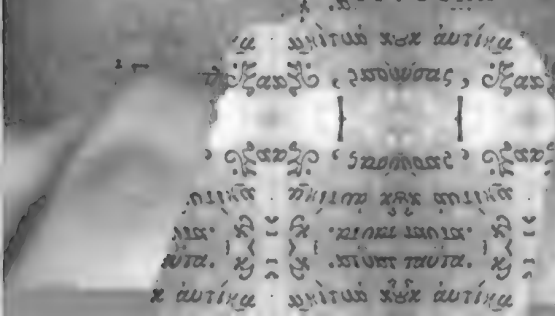

cies. Quamuis hæc si cognita aut ignorata fuerint [à medicis] salutem aut exitium adferunt.

I. Hevnii Commentarivs.

Aperit eorum errorem qui ad virium infirmitatem cibos exhibent, sine delectu & distinctione causarum infirmitatis. Qui enim ad infirmitatem virium à morbi magnitudine ortam, ante statum exhibet cibum, vel à cardiogmo aut à peculiari habitu si vires vacillent, morbum reddit insanabilem. Nam cibus exhiberi non debet, nisi infirmitatis causa sit exhaustum, etenim minùs peccat qui infirmis viribus ab exhausto cibum negat, quàm qui infirmis viribus à morbi magnitudine vel cardiogmo cibum exhibet. Quare cùm ex viribus duci debeat tecmar sis recta, ne falsâ infirmitatis ratione decipiamur, propterea que cibum exhibendum putemus.

d Id est, distinguere nequeunt.

1 Id est, ab inedia, à vacuatione occulta, aut manifesta: vt hæmorrhagia, vomitu, deiectionibus, sudoribus; ab inedia, vigiliis, perpetuis surrectionibus in tenesmo. Occulta à vacuatione: vt cùm tenues sunt humores, & febrilis calor acris.

2 Vt vsu medicamentorum.

3 Vt cardiogmo, lumbricorum morsu.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLVIII.

* μείζοι * Μεῖζον μὲν γὰρ κακὸν ἔστιν, ἢν διὰ τὸν πόνον καὶ τὸν ὀξύποτα δ ιάτα ἀσθενέοντι προσφέρει τις ποτὸν, ἢ μόσιμα πλεῖον ἢ σιτίον, οἰόμενος διὰ κενεαγγείην ἀσθενέειν· ἀεικὲς δὲ & διὰ κενεαγγείην ἀσθενέοντα, μὴ γνώναι καὶ πίζειν τῇ δίψῃτη. Φέρει μὲν γάρ τινα κίνδυνον καὶ αὕτη ἡ ἁμάρτας, πολλῷ δὲ ἧσσον τῆ ἑτέρης. Καταγελαστοτέρη δὲ πολλῷ αὕτη μᾶλλον ἡ ἁμάρτας τῆ ἑτέρης. Εἰ γὰρ ἄλλος ἰητρὸς, ἢ καὶ ἰδιώτης εἰσελθὼν κὴ γνοὺς τὰ ξυμβεβηκότα, δώη καὶ φαγεῖν κὴ πεῖν ἃ ὁ ἕτερος ἐκώλυσεν, ὅτι δήλως ἂν δοκέοι ὠφελήκεναι. Τὰ δὲ τοιάδε μάλιστα καθυβρίζει τῆ χρεσναντίων ὑπὸ τῆ ἀνθρώπων· δοκέει γὰρ αὐτέοισιν ὁ ἐσελθὼν ἰητρὸς, ἢ ἰδιώτης, * ὡς ἐοὶ καὶ * πυθνότατα * ἀιαιρήσας.

* διὰ τὴν πόνον
* πυθνῶτα
* διαίρησας
* dolorem

*Etenim grauius multò malum infertur ægro, si ei qui ob * laborem morbiſq; vim infirmior est, exhibuerit quis potionem aut sorbitionem largiore manu, aut cibum, ratus ab exhausto eum infirmum esse. Decet enim, fateor, non intelligere eum qui ab exhausto laborat, tenuique diæta prosternere. [2] Periculum enim affert & hoc peccatum, sed multò minus quàm [1] alterum. Est enim ridiculum magis hoc peccatum altero. Etenim si alter medicus vel plebeius quispiam accesserit ægrum, [4] noueritq; quæ acciderunt, dederit edere bibereq; quæ alter prohi-*

prohibuerit, ampliſſimè videatur adiumentum attuliſſe. Huiuſmodi autem potiſſimum ſi medendi artifices commiſerint, [6]maximè ab hominibus dedecore afficiuntur. Etenim videtur is qui [7]poſtremò acceſſit, ægri vitam ex faucibus fati ereptam reſtituiſſe.

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Dicet quis, Hip. 1. aph. 5. dicit, Si quid peccatur in victu, peccatur magis in tenui, quàm in paulo pleniore: At hîc contrarium docere videtur. Reſponde: hîc agit de vigente ac vegetante morbo; at in Aphoriſmis de incunte morbo; vt qui fraudant primis morbi initiis ægros ſuo genio: quòd tunc imminente ſtatu derepentè ad negocium conuertere debet ab ocio, defraudatum cibo ventrem. præſtitiſſet eos primo morbi veſtigio pleniùs aluiſſe, (vel etiam Cycione,) & vigorem inediâ excepiſſe. At hîc agit de illis qui cibum exhibent, dum vi ſua morbus vrget, & falſam exhauſtarum vitium imaginem præbet, cùm potiùs opprimantur materiæ copiâ vel morbi acumine. Quidam ob dolores ἄζωστοι iacent & ἀκίνητοι, vt etiam à morbi acumine; alij ob exhauſtum ſenſibus occultum aut manifeſtum: hi cibandi: illi, non. nam illi ſæpe vacuatione egent. quaſi dicat, igitur turpe eſt in medico, ignorarit ſi cauſam infirmitatis: num ea ſit ab oppreſſione virium, vel ab exhauſto.

2 Vel: etenim & hîc error non eſt periculi expers, id eſt, aliquod infert damnum.

3 Id eſt, ſi ex falſa opinione infirmitatis cibum conceſſerit.

4 Id eſt, hic error riſu dignior videtur altero, quòd medicus exhauſto non præbeat cibum.

5 Id eſt, infirmitatis cauſas animaduerterit.

6 Id eſt, vulgus hominum pluris facit hanc medici culpam, quàm aliam commemoratam.

7 Qui cibum exhibuit.

Hippocratis textvs.

XLIX.

[1]Γεγράψε) δὲ καὶ περὶ τούτων σημεῖα, οἷσι δεῖ ἑκάστα τουτέων διαγινώσκειν.

[1]*De his autem ſigna paulo pòſt à nobis ſcribentur, quibus ſingula [infirmitatis cauſæ] diſtingui poſſint.*

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Nam infirmitas nos terrere non debet, ſed infirmitatis cauſa. fit enim oppreſſione, collectione ſpirituum, & ab exhauſto, vt ab inedia.

Hippocratis textvs.

L.

[1]Παραπλήσια ὡμί τοι (τοῖσι κῆ κοιλίῃσι) ἐσὶ καὶ ταῦτα. [2]καὶ γὰρ ἦν ὅλον τὸ σῶμα ἀταπαύσῃ) * πολὺ μᾶλλον τὸ ἔθος, ἢν ἀυτίκα [3]ἔρρωται * πολὺ μᾶλλον· ἢν δὲ δεῖ καὶ * πλείονα χρόνον διαλιπούσας, ἐξαπίνης εἰς

* πλείω

cies. Quamuis hæc si cognita aut ignorata fuerint [à medicis] salutem aut exitium adferunt.

I. Heurnii Commentarius.

Aperit eorum errorem qui ad virium infirmitatem cibos exhibent, sine delectu & distinctione causarum infirmitatis. Qui enim ad infirmitatem virium à morbi magnitudine ortam, ante statum exhibet cibum, vel à cardiogmo aut à peculiari habitu si vires vacillent, morbum reddit insanabilem. Nam cibus exhiberi non debet, nisi infirmitatis causa sit exhaustum, etenim minùs peccat qui infirmis viribus ab exhausto cibum negat: quàm qui infirmis viribus à morbi magnitudine vel cardiogmo cibum exhibet. Quare cùm ex viribus duci debeat tecmarsis recta, ne falsâ infirmitatis ratione decipiamur, propterea que cibum exhibendum putemus.

d Id est, distinguere nequeunt.

1 Id est, ab inedia, à vacuatione occulta, aut manifesta: vt hæmorrhagia, vomitu, deiectionibus, sudoribus; ab inedia, vigiliis, perpetuis surrectionibus in tenesmo. Occulto à vacuatione: vt cùm tenues sunt humores, & febrilis calor acris.

2 Vt vsu medicamentorum.

3 Vt cardiogmo, lumbricorum morsu.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLVIII.

Μεῖζον μὲν γὰρ κακὸν ὄφις, ἢν διὰ τὸν πόνον καὶ τὸ ὀξύπικρα δ' ἰσχνὰ ἀσθενέοντι προσφέρει τις ποτὸν, ἢ βόσημα πλεῖον ἢ σιτίον, ὀὐμμφος διὰ κενεαγγείην ἀσθενέων· ἀεικὲς δὲ & διὰ κενεαγγείην ἀσθενέοντα, μὴ γνώσας καὶ πίζξν τῇ δίαίτῃ. Φέρει μὲν γάρ τινα κίνδυνον καὶ αὕτη ἡ ἁμάρτας, πολλῷ δὲ ἧσσον δ' ἑτέρης. Καταγελασοτέρη δὲ πολλῷ ἀύτη μᾶλλον ἢ ἁμάρτας δ' ἑτέρης. Εἰ γὰρ ἄλλος ἰητρὸς, ἢ καὶ ἰδιώτης εἰσελθὼν κὴ γνὺς τὰ ξυμβεβηκότα, δῴη καὶ φαγεῖν κὴ πεῖν ἃ ὁ ἕπερος ἐκώλυσεν, ὅπως ἥλως ὧν δοκέῃ ὠφεληκέναι. Τὰ δὲ τοιάδε μάλιστα καθυβρίζει τὴν χρεοναυτέων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· δοκέει γὰρ αὐτέοισιν ὁ ἐσελθὼν ἰητρὸς, ἢ ἰδιώτης, ὡς ὦδε καὶ πιθανώτατα ἀιαιρήσας.

* δεινὸν εἰ
* πιθανῶτα
* διαιρῆσαι

*Etenim grauius multò malum infertur ægro, si ei qui ob * laborem morbiq; vim infirmior est, exhibuerit quis potionem aut sorbitionem largiore manu, aut cibum, ratus ab exhausto eum infirmum esse. Dedecet enim, fateor, non intelligere eum qui ab exhausto laborat, tenuique dicta prosternere. [2] Periculum enim affert & hoc peccatum, sed multò minus quàm [3] alterum. Est enim ridiculum magis hoc peccatum altero. Etenim si alter medicus vel plebeius quispiam accesserit ægrum, [4] noneritq; quæ acciderunt, dederit edere bibereq; quæ alter prohi-*

* dolorem

prohibuerit, ampliſſimè videatur adiumentum attuliſſe. Huiuſmodi autem potiſſimum ſi medendi artifices commiſerint, [6]maximè ab hominibus dedecore afficiuntur. Etenim videtur is qui [7]poſtremò acceſſit, ægri vitam ex faucibus fati ereptam reſtituiſſe.

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Dicet quis, Hip. 1. aph. 5. dicit, Si quid peccatur in victu, peccatur magis in tenui, quàm in paulo pleniore: At hîc contrarium docere videtur. Reſponde: hîc agit de vigente ac vegetante morbo: at in Aphoriſmis de incunte morbo; vt qui fraudant primis morbi initiis ægros ſuo genio: quòd tunc imminente ſtatu derepentè ad negocium conuertere debet ab ocio, defraudatum cibo ventrem. præſtitiſſet eos primo morbi veſtigio pleniùs aluiſſe, (vel etiam Cycione,) & vigorem inediâ excepiſſe. At hîc agit de illis qui cibum exhibent, dum vi ſua morbus vrget, & falſam exhauſtarum vitium imaginem præbet, cùm potiùs opprimantur materiæ copiâ vel morbi acumine. Quidam ob dolores ἄζωστοι iacent & ἀκίνητοι, vt etiam à morbi acumine: alij ob exhauſtum ſenſibus occultum aut manifeſtum: hi cibandi: illi, non. nam illi ſæpe vacuatione egent. quaſi dicat, igitur turpe eſt in medico, ignorarit ſi cauſam infirmitatis: num ea ſit ab oppreſſione vitium, vel ab exhauſto.

2 Vel: etenim & hîc error non eſt periculi expers, id eſt, aliquod infert damnum.

3 Id eſt, ſi ex falſa opinione infirmitatis cibum conceſſerit.

4 Id eſt, hic error riſu dignior videtur altero, quòd medicus exhauſto non præbeat cibum.

5 Id eſt, infirmitatis cauſas animadnerterit.

6 Id eſt, vulgus hominum pluris facit hanc medici culpam, quàm aliam commemoratam.

7 Qui cibum exhibuit.

Hippocratis textvs.

XLIX.

[1] *Γεγράψ]ω δὲ καὶ περὶ τούτων σημήια, οἷσι δεῖ ἑκάστα τουτέων διαγινώσκειν.*

[1] *De his autem ſigna paulo pòſt à nobis ſcribentur, quibus ſingulæ [infirmitatis cauſæ] diſtingui poſſint.*

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Nam infirmitas nos terrere non debet, ſed infirmitatis cauſa. fit enim oppreſſione, collectione ſpirituum, & ab exhauſto, vt ab inedia.

Hippocratis textvs.

L.

[1] *Παραπλήσια μὲν τοι (τοῖσι κατὰ κοιλίην) ἐστὶ καὶ ταῦτα. [2]καὶ γὰρ ἂν ὅλον τὸ σῶμα ἀταπαύσῃ) * πολὺ μᾶλλον τὸ ἔθος, ἢν αὐτίκα [3]ἔρρωται * πολὺ μᾶλλον· ἢν δὲ δεῖ καὶ * πλείονα χρόνον διαλιπούσας, ἑξαπίνης εἰς*

* πλείω

cies. Quamuis hæc si cognita aut ignorata fuerint [à medicis] salutem aut exitium adferunt.

I. Hevrnii Commentarivs.

Aperit eorum errorem qui ad virium infirmitatem cibos exhibent, sine delectu & distinctione causarum infirmitatis. Qui enim ad infirmitatem virium à morbi magnitudine ortam, ante statum exhibet cibum, vel à cardiogmo aut à peculiari habitu si vires vacillent, morbum reddit insanabilem. Nam cibus exhiberi non debet, nisi infirmitatis causa sit exhaustum, etenim minùs peccat qui infirmis viribus ab exhausto cibum negat: quàm qui infirmis viribus à morbi magnitudine vel cardiogmo cibum exhibet. Quare cùm ex viribus duci debeat iecmarsis recta, ne falsâ infirmitatis ratione decipiamur, propterea que cibum exhibendum putemus.

d Id est, distinguere nequeunt.

1 Id est, ab inedia, à vacuatione occulta, aut manifesta: vt hæmorrhagia, vomitu, deiectionibus, sudoribus, ab inedia, vigiliis, perpetuis surrectionibus in tenesmo. Occulta à vacuatione: vt cùm tenues sunt humores, & febrilis calor acris.

2 Vt vsu medicamentorum.

3 Vt cardiogmo, lumbricorum morsu.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLVIII.

*μεῖζον Μεῖζον μὲν γὰρ κακὸν ὄφιν, ἢν διὰ τὸν πόνον καὶ τὸν ὀξύπεινα ἀσθενέοντι περιφέρει τις ποτὸν, ἢ μόσιμα πλεῖον ἢ σιτίον, ὀϊόμενος διὰ κενεαγγείων ἀσθενέειν· ἀεικὲς δὲ καὶ διὰ κενεαγγείων ἀσθενέοντα, μὴ γνώναι καὶ πίζειν τῇ δίψῃτη. Φέρει μὲν γάρ τινα κίνδυνον καὶ αὕτη ἡ ἁμάρτας, πολλῷ δὲ ἧσσον τ' ἑτέρης. Καταγελαστοτέρη δὲ πολλῷ αὕτη μᾶλλον ἢ ἁμάρτας τ' ἑτέρης. Εἰ γὰρ ἄλλος ἰητρὸς, ἢ καὶ ἰδιώτης εἰσελθὼν κὴ γνοὺς τὰ ξυμβεβηκότα, δώη καὶ φαγεῖν κὴ πεῖν ἃ ὁ ἕτερος ἐκώλυσεν, ὅπως ἥλως ὧν δοκέῃ ὠφελήσειν. Τὰ δὲ τοιάδε μάλιστα καθυβρίζει τὴν χρεσνακτέων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· δοκέει γὰρ αὐτέοισιν ὁ ἐσελθὼν ἰητρὸς, ἢ ἰδιώτης, *ὡς ὦξὲ καὶ *πθνειότα *αἰωρήσας.

* Δεινὸν γὰρ
* τὸν θάνατον
* ἀπορήσας

* dolorem

*Etenim grauius multò malum infertur ægro, si ei qui ob *laborem morbiq. vim infirmior est, exhibuerit quis potionem aut sorbitionem largiore manu, aut cibum, ratus ab exhausto eum infirmum esse. Decet enim, fateor, non intelligere eum qui ab exhausto laborat, tenuque dieta prosternere. [2] Periculum enim affert & hoc peccatum, sed multò minus quàm [3] alterum. Est enim ridiculum magis hoc peccatum altero. Etenim si alter medicus vel plebeius quispiam accesserit ægram, [4] noxeriq. quæ acciderunt, dederit edere bibereq. quæ alter prohi-*

prohibuerit, ampliſſimè videatur adiumentum attuliſſe. Huiuſmodi autem potiſſimum ſi medendi artifices commiſerint, [6]maximè ab hominibus dedecore afficiuntur. Etenim videtur is qui [7]poſtremò acceſſit, ægri vitam ex faucibus fati ereptam reſtituiſſe.

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Dicet quis, Hip. 1. aph. 5. dicit, Si quid peccatur in victu, peccatur magis in tenui, quàm in paulo pleniore: At hîc contrarium docere videtur. Reſponde: hîc agit de vigente ac vegetante morbo: at in Aphoriſmis de incunte morbo; vt qui fraudant primis morbi initiis ægros ſuo genio: quòd tunc imminente ſtatu derepentè ad negocium conuertere debet ab ocio, defraudatum cibo ventrem. præſtitiſſet eos primo morbi veſtigio pleniùs aluiſſe, (vel etiam Cycione,) & vigorem inediâ excepiſſe. At hîc agit de illis qui cibum exhibent, dum vi ſua morbus vreget, & falſam exhauſtarum virium imaginem præbet; cùm potiùs opprimantur materiæ copiâ vel morbi acumine. Quidam ob dolores ἄλγους iacent & ἀκίνητοι, vt etiam à morbi acumine: alij ob exhauſtum ſenſibus occultum aut manifeſtum: hi cibandi: illi, non. nam illi ſæpe vacuatione egent. quaſi dicat, igitur turpe eſt in medico, ignorarit ſi cauſam infirmitatis: num ea ſit ab oppreſſione virium, vel ab exhauſto.

2 Vel: etenim & hîc error non eſt periculi expers, id eſt, aliquod infert damnum.

3 Id eſt, ſi ex falſa opinione infirmitatis cibum conceſſerit.

4 Id eſt, hic error riſu dignior videtur altero, quòd medicus exhauſto non præbeat cibum.

5 Id eſt, infirmitatis cauſas animaduerterit.

6 Id eſt, vulgus hominum pluris facit hanc medici culpam, quàm aliam commemoratam.

7 Qui cibum exhibuit.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLIX.

[1]Γεγράψεται δὲ καὶ περὶ τούτων σημεῖα, οἷσι δεῖ ἑκάστα τουτέων διαγινώσκειν.

[1]*De his autem ſigna paulo pòſt à nobis ſcribentur, quibus ſingula* [*infirmitatis cauſæ*] *diſtingui poſſint.*

I. HAVRNII COMMENTARIVS.

1 Nam infirmitas nos terrere non debet, ſed infirmitatis cauſa. fit enim oppreſſione, collectione ſpirituum, & ab exhauſto, vt ab inedia.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

L.

[1]Παραπλήσια μὲν τοι (τοῖσι κατὰ κοιλίην) ἐστὶ καὶ ταῦτα. [2]καὶ γὰρ ἂν ὅλον τὸ σῶμα ἀναπαύσῃ) * πολὺ μᾶλλον τὸ ἔθος, ἢν αὐτίκα [3]ἔρρωται * πολὺ μᾶλλον· ἢν δὲ δεῖ καὶ * πλείονα χρόνον διαλιπούσας, ὀξαπίνης εἰς

* πολὺ

* πλείω

cies. Quamuis hæc si cognita aut ignorata fuerint [à medicis] salutem aut exitium adferunt.

I. Hevnit Commentarivs.

Aperit eorum errorem qui ad virium infirmitatem cibos exhibent, sine delectu & distinctione causarum infirmitatis. Qui enim ad infirmitatem virium à morbi magnitudine ortam, ante statum exhibet cibum, vel à cardiogmo aut à peculiari habitu si vires vacillent, morbum reddit insanabilem. Nam cibus exhiberi non debet, nisi infirmitatis causa sit exhaustum, etenim minùs peccat qui infirmis viribus ab exhausto cibum negat: quàm qui infirmis viribus à morbi magnitudine vel cardiogmo cibum exhibet. Quare cùm ex viribus duci debeat tecmarsis rectè, ne falsâ infirmitatis ratione decipiamur, propterea que cibum exhibendum putemus.

d Id est, distinguere nequeunt.

1 Id est, ab inedia, à vacuatione occulta, aut manifesta: vt hæmorrhagia, vomitu, deiectionibus, sudoribus; ab inedia, vigiliis, perpetuis surrectionibus in tenesmo. Occulta à vacuatione: vt cùm tenues sunt humores, & febrilis calor acris.

2 Vt vsu medicamentorum.

3 Vt cardiogmo, lumbricorum morsu.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

XLVIII.

*αἴτιον *Μεῖζον μὲν γὰρ κακὸν ὄφις, ἢν διὰ τὸν πόνον καὶ τὸν ὀξύπεινα ἀσθενέοντι ἐπιφέρει τις ποτὴν, ἢ μόρμα πλεῖον ἢ σιτίον, ὀὐμμφος; διὰ κενεαγγείην ἀσθενέειν· ἀεικὲς δὲ & διὰ κενεαγγείην ἀσθενέοντα, μὴ γνώμην καὶ πίζζν τῇ δίαίτῃ. Φέρει μὲν γάρ τινα κίνδυνον καὶ αὕτη ἡ ἁμαρτὰς, πολλῷ δὲ ἧσσον τ' ἑτέρης. Καταγελαστοτέρη δὲ πολλῷ αὕτη μᾶλλον ἡ ἁμαρτὰς τ' ἑτέρης. Εἰ γὰρ ἄλλος ἰητρὸς, ἢ καὶ ἰδιώτης εἰσελθὼν κὴ γνὺς τὰ ξυμβεβηκότα, δῶη καὶ φαγεῖν κὴ πεῖν ἃ ὁ ἕτερος ἐκώλυσεν, ὅτι δήλως ἂν δοκέῃ ὠφεληκέναι. Τὰ δὲ τοιάδε μάλιστα καθυβρίζει τὴν χρεοναυτέων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· δοκέει γὰρ αὐτέοισιν ὁ ἐσελθὼν ἰητρὸς, ἢ ἰδιώτης, *ὡς ἔοικε καὶ *τιθηνέοντα *αἰσχύνας.

* Sinit ei
* τιθηνῶντα
* dedecus

* dolorem

*1 Etenim grauius multò malum infertur ægro, si ei qui ob * laborem morbiq; vim infirmior est, exhibuerit quis potionem aut sorbitionem largiore manu, aut cibum, ratus ab exhausto eum infirmum esse. Decet enim, fateor, non intelligere eum qui ab exhausto laborat, tenuique diæta prosternere. 2 Periculum enim affert & hoc peccatum, sed multò minus quàm 1 alterum. Est enim ridiculum magis hoc peccatum altero. Etenim si alter medicus vel plebeius quispiam accesserit ægrum, 4 noneritq; quæ acciderunt, dederit edere bibereq; quæ alter prohi-*

prohibuerit, ampliſſimè videatur adiumentum attuliſſe. Huiuſmodi autem potiſſimum ſi medendi artifices commiſerint, maximè ab hominibus dedecore afficiuntur. Etenim videtur is qui poſtremò acceſſit, ægri vitam ex faucibus fati ereptam reſtituiſſe.

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Dicet quis, Hip. 1. aph. 5. dicit, Si quid peccatur in victu, peccatur magis in tenui, quàm in paulo pleniore: At hîc contrarium docere videtur. Reſponde: hîc agit de vigente ac vegetante morbo: at in Aphoriſmis de incunte morbo; vt qui fraudant primis morbi initiis ægros ſuo genio: quòd tunc imminente ſtatu derepentè ad negocium conuertere debet ab ocio, defraudatum cibo ventrem. præſtitiſſet eos primo morbi veſtigio pleniùs aluiſſe, (vel etiam Cycione,) & vigorem inediâ excepiſſe. At hîc agit de illis qui cibum exhibent, dum vi ſua morbus vreget, & falſam exhauſtarum virium imaginem præbet, cùm potiùs opprimantur materiæ copiâ vel morbi acumine. Quidam ob dolores ἄλγους iacent & ἀκίνητοι, vt etiam à morbi acumine: alij ob exhauſtum ſenſibus occultum aut manifeſtum: hi cibandi: illi, non. nam illi ſæpe vacuatione egent. quaſi dicat, igitur turpe eſt in medico, ignorarit ſi cauſam infirmitatis: num ea ſit ab oppreſſione virium, vel ab exhauſto.

2 Vel: etenim & hîc error non eſt periculi expers, id eſt, aliquod infert damnum.

3 Id eſt, ſi ex falſa opinione infirmitatis cibum conceſſerit.

4 Id eſt, hic error riſu dignior videtur altero, quòd medicus exhauſto non præbeat cibum.

5 Id eſt, infirmitatis cauſas animaduerterit.

6 Id eſt, vulgus hominum pluris facit hanc medici culpam, quàm aliam commemoratam.

7 Qui cibum exhibuit.

Hippocratis textvs.

XLIX.

1 Γεγράψ[ε]ται δὲ καὶ περὶ τούτων σημεῖα, οἷσι δεῖ ἑκάστα τουτέων διαγινώσκειν.

2 *De his autem ſigna paulo pòſt à nobis ſcribentur, quibus ſingula [infirmitatis cauſæ] diſtingui poſſint.*

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Nam infirmitas nos terrere non debet, ſed infirmitatis cauſa. ſit enim oppreſſione, collectione ſpirituum, & ab exhauſto, vt ab inedia.

Hippocratis textvs.

L.

1 Παραπλήσια μὲν τοι (τοῖσι κατὰ κοιλίην) ἐστὶ καὶ ταῦτα. 2 καὶ γὰρ ἂν ὅλον τὸ σῶμα ἀναπαύσῃ) * πολὺ μᾶλλον τὸ ἔθος, ὃκ ἀυτίκα 3 ἔρρωται * πολὺ μᾶλλον· ἢν δὲ δεῖ καὶ * πλείονα χρόνον διαλιπόσας, ὀξαπίνης εἰς

* πλείω

τὰς πόνας ἔλθοι, φλαῦρον ᾽ παρήξειε ὀπιδίλως. Οὕτω δὲ χὴ ἐν ἑκάστῳ τῷ σώματος. Καὶ χὴ ἢν πόδες πιόνδε παρήξειαν. χὴ τὰ ἄλλα ἄρθρα μὴ εἰθισμένα ποιέειν, ἢν διὰ χρόνου ὀξαπίνης εἰς τὸ πονέειν ἔλθῃ· ταῦτα δ᾽ ἂν χὴ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ οἱ ὀδόντες πάθοιεν καὶ πᾶν ὀπῶν. Ἐπεὶ χὴ κοίτη πολὺ τὸ ἔθος μαλακὴ πόνον ἐμποιέει, καὶ σκληρὴ πολὺ τὸ ἔθος, καὶ ὑπαθὴς πολὺ τὸ ἔθος σὺν σκληρυνόμῃ τὸ σῶμα.

Omnino similia etiam sunt hæc iis quæ propriè ad aluum pertinent. Etenim *si vniuersum corpus præter vitæ institutum quieuerit, non statim magis robustum* euasit. *quodsi etiam diutiùs feriatum corpus ocio, repentè se ad laborem conuerterit, perperam* efficiet quippiam. *Eodemq; modo de* vnaquaq; *parte corporis iudicandum. Etenim & pedes huiusmodi quippiam* agent, *cæteriq; omnes adeò articuli* qui *ocio dediti fuerint nec laborare consueuerint, si repentè se ad laborandum conuerterint: eadem etiam oculi ipsi dentesq; patientur, & pars vnaquæq;. Quod & * cubile ipsum præter consuetudinem molle & durum molestum est ei qui vtitur, tum etiam lectus sub dio præter morem, corpus indurat.*

* stratum

I. HERVETI COMMENTARIVS.

* Sensus Aphorismi est, aluus ab ocio ad negocium si subitò reducatur, lædituɾ: ergo sensim redeat ad officium.

1 Vel, huiusmodi ferè sunt hæc quæ sequuntur, cum iis quæ in aluum ea sunt mutationibus. nimirùm ab ocio ad negocium. quasi dicat, exemplo aliarum partium facilè quiuis intelligit, grauissimam esse mutationem aluo, quæ fit ab ocio ad negocium.

2 Id est, si quis in vmbra sixerit præter institutum.

3 Quia ignauia exoluit, proprij autem officij exercitatio, robur augere solet, ex Platone, & Galeno ad finem lib. 6. De locis affectis.

4 Cùm officium facere volet. Ac si diceret, omnia perfunctoriè & negligenter faciet, & nil dignum suâ naturâ faciet.

5 Vt nimirùm cùm aget, omnino sui officij immemor esse videatur.

6 Perfunctoriè. id est, deprauati officij speciem edent.

7 Id est, artus qui illorum laborum fuerint insolentes & insueti.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

LI.

* Αὐτὰρ χὴ τῷ ποιῶδε πάντων ἀρχέειν ὑποδείγματα γράψαι. Εἰ γάρ τις ἕλκος λαβὼν ἐν χνίσῃ μήτε λίην ὀπίσαιεν, μήτε λίην ἰδῶσι, μήτε ἄγαν ὀδυνέλκης ὢν, μήτε ἄγαν ὀδύνας, αὐτίκα ἀρξάμενος ἐπὶ πρωΐης καταπείμενος ἐξέδυτο; ἐς μηδαμῇ μεταπε-

* Αὐτὰρ

εἶζει τὸ σκέλος ἀφλέγμαντον ἂν ἅπτω εἴη, καὶ ὑγιὴς πολλῷ θᾶσσον ἅπτω γιγνοίτο, ἢ εἰ ὠφελαιόμενος ἰητροῖσι. Εἰ μέν τοι * πεμπταῖος, ἢ ἑκταῖος, ἢ καὶ ἔτι [10] ἀνωτέρω, ἀναστὰς ἐθέλει προβαίνειν, [11] μᾶλλον αὖ ποιέει τοῦτο, ἢ εἰ αὐτίκα ἐξ ἀρχῆς πλανώμενος ἰητροῖσι. Εἰ δὲ καὶ πολλὰ ταλαιπωρήσειε ἑξαπίνης, πολλῷ ἂν μᾶλλον πονήσειε, ἢ ἑκαστος ἰητρούμενος ταῦτα, ταλαιπωρήσειε ταὐτὶ σὺν τῇσιν ἡμέρῃσιν.

Quinetiam [1] huiusmodi affectionum sufficiet [2] exempla scribere. Etenim si cuius tibia vlcere sit obsessa, [3] eoq. nec admodum [4] magno, nec [5] admodum facili, [6] atq. is qui vulnus accepit, non sit valdè contumax ad curationem, nec admodum facilis, & statim ineunte morbo iam vsque à primo die decumbens in lecto curationem adhibeat, ac nullo [7] modo pendulum [8] sit crus, sic inflammationis expers reddi poterit, ac sanitati multo celeriùs restituetur, quàm si [9] oberrando curationem suscipiat. Sed tamen si quinto aut etiam sexto die, aut etiam supra [10] illud tempus surgens è lecto, prodire velit, [11] maius negocium tum sibi faceſſet, multoq. magis laboraverit, quàm ille qui curationem suscipiendo, illis primis diebus prodierit. Quodsi confertim se fatigârit, grauiùs affligetur, quàm si curationem suscipiendo, primis illis diebus defatigatus fuisset.

I. Hervetii Commentarius.

Collatione partium docet mutationem ab ocio ad negocium calamitosissimam esse. Vt si cui crus obsessum fuerit phlegmone, & quieſcat is quatuor diebus, tum quietè is sibi consulit: si post quatuor dies se exerceat, peccat tum ratione morbi, tum partis. Partis quidem, quia ab ocio ad negocium se conuertit. Hinc sumpti sunt Aphorismi quartus & quintus, libri primi.

1 Quæ cadunt in aliam à diætæ mutatione, id est, huiusmodi quæ in quæstionem proposita sunt.

2 Ac tandem huic libro finem imponere, qui de tremarsi est diætæ in morbis acutis παραδείγματα nimiùm documento proposita, quæ sine exceptione sunt huiusmodi.

3 Id est, proprio vlcere, vel vulnere sauciatus.

4 Amplitudine dimensionis, aut dignitate partis vel κακοηθείᾳ. lib. De vlcere, ἐπίσημον insigne, ἄδηλον vile.

5 Nec admodum facili nec admodum curatu difficili: id est, aut difficultate in modo medendi, aut intemperie partis, aut materiæ vitio, aut sanguinis affluentis vitio, aut symptomatum coniunctione; sed mediocri.

6 Potest referri ad eum qui non facilè recipit vulnus; hic ad curationis difficultatem.

7 Id est, neque stando, neque sedendo, nec ambulando crus moueat.

8 Id est, non vsque quaque ex omni parte sustentatum.

9 Stando, sedendo, vel ambulando, illi medicina fiat.

10 Id est, tertio vel quarto.

11 Subitanea illa mutatione ab ocio ad negocium.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

LII.

[1]Διὰ τέλεος ὧν μαρτυρίει [2]ταῦτα πάντα ἀλλήλοισιν, ὅπ πάντα ἐξαπίνης μείζω πολλῷ τῷ μετρίω μεταβαλλόμενα, ὅπὶ τὰ καὶ ὅπὶ τὰ βλάπτει.

[1] *Omnia igitur hæc* [quæ posita sunt] *documento* [2] *esse possunt inter se, quòd* [scilicet] *ea quorum à mediocritate sit insignis excessus in hanc vel illam partem, detrimentum adferunt.*

I. HEVRNII COMMENTARIVS.

1 Caput totius disputationis est, vt intelligamus quàm diu manet suo statu natura, in ea nil mutandum esse, omnemque eam fugiendam esse mutationem, quæ fit vel in diæta vel aëre. Nam omnis mutatio periculosa. periculosior tamen quæ fit ab ocio ad negocium, quàm contrà. Si igitur natura à statu suo recesserit, æquali contrariorum excessu, cum naturæ excessu est pugnandum. Sed rectè ea contrarietas in vsum ducenda est. Omnis igitur mutatio inconsideratè facta grauis est; cùm ratione sui, quòd tenuis victus sit periculosus in acutis; tum quòd indicatione sumpta à natura peculiari, in tenui victu ægri delinquant.

2 Vel, vt summa dicam, omnia hæc consentiunt inuicem, quòd quæ in hanc vel illam partem repentina subitò fit mutatio (adiungendo vel deducendo) supra modum damnum adfert.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

LIII.

Πολλαπλασίη [1]μὲν ὧν ἢ κοιλίη ἡ βλαβὴ ἐστὶν, ἢν ἐκ πολλῆς κενεαγγείης ἐξαπίνης πλέον τῷ μετρίω προσάρηται. Ἀταρπὴ [2]δὲ καὶ τὸ ἄλλο σῶμα, ἢν ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐξαίφνης ἐς πλείω πόνον ἔλθοι, πολὺ πλέω βλάπτει, ἢ ἐκ πολλῆς ἐσθοδῆς ἐς κενεαγγείην μεταβάλλοι. Δεῖ μέντοι [3]καὶ τὸ σῶμα τωὐτοῖσιν ἐλαύνειν, κἢν ἐκ πολλῆς παλαιπωρίης ἐξαπίνης ἐς χολὴν τε καὶ βαθυμίαν ἐκπέσῃ, δεῖ δὲ καὶ [4]τωὐτοῖσι τὴν κοιλίην ἐλαύνειν πλήθεος ῥῳώμης. [5]εἰ δὲ μὴ, [6]πόνον ἐν τῷ σώματι ἐμποιέει, καὶ βλάπτει ὅλα τὸ σῶμα.

Ast [1] *infinitis partibus est maior ea noxa quæ alui infertur, si à diuturno exhausto plus iusto quid ingeratur. Quinetiam in* [2] *vniuerso corpore, si ex diuturno ocio repentè quis ad laborem se conuerterit, multò* [3] *magis lædetur, quàm si à liberaliore victu ad* * *inediam se conuerterit. Est igitur necesse* [4] *horum corpus omnino quiescere, quamuis multo labore*

* Vrbanum mutatio hæc.

bore fractum corpus, ad ocium & ignauiam transferatur,[4] quinetiam & is [qui abstinentiâ exercitij suum defraudat genium] aluum defraudare oportet cibi copiâ.[5] Sin minùs,[6] negocium facesset corpori, & grauitatem inferet.

I. Hevrnii Commentarius.

1 Quasi dicat, Sed cùm à mediocritate (eius rei cui natura assueuit) insignis excessus & mutatio in hanc vel illam partem naturæ sit permolestus, quamdiu statu suo manet: attamen infinitis partibus est maior ea noxa quæ cadit in ventrem, si post diuturnum exhaustum repentè plus æquo cibi ingeratur.

2 Id est, in cæteris partibus. si à diuturno ocio repentè se ad vehementiorem laborem conuerterint: nam grauior est mutatio ab ocio ad negocium, quàm à negocio ad ocium.

3 Subiicit correctionem intempestiuæ mutationis in hanc vel illam partem. nimirùm qui ex negocio ad ocium trãseunt, eos vult ἀναπαύεσθαι, id est, toto quiescere corpore: nam vbi fames, laborandum non est. & facilius fertur à negocio in ocium translatio, quàm ex aduerso.

4 Est enim cõsentaneum vt aluus cibi copiâ defraudetur; id est, vt à coctione vacet: nam vbi fames, laborandum non est.

5 Si quis ad ingenium redierit, suo antè fraudatus genio.

6 Damnum & offensionem corpori adferet, vniuersíque corporis grauitatem sentiet, nimirùm coctionis difficultate, digestionisque inopia. quia ventris segnities, omnium confusionem, & vasorum impuritatem parit.

Hippocratis textvs.

LIV.

Ὁ δὴ ὧν πλεῖστος μοι λόγος γέγονε περὶ μεταβολῆς ὅτι τὰ καὶ ὅτι τὰ ἐς πάντα μᾶλλον ἂν ἰύχρηστον * τ' αὖτ' εἰδέναι. [2] Ἀτὰρ καὶ (περὶ οὗ ὁ λόγος ἦν) ὅτι ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισιν ἐς τὰ [3] ῥοφήματα μεταβάλλειν οὐκ ἀναγκαίης· [4] μεταβλητέον γὰρ ὡς ἔχω κελεύω ἤδη. Ἔπειτα δὲ χρηστέον ῥοφήμασι, πρὶν ἢ νοῦσος [5] πεπαυθῇ, ἢ [6] ἄλλό τι σημεῖον φανῇ, ἢ κοὶ [7] ἔντερον κενεαγγικὸν, ἢ ἐρεθισικὸν, ἢ καὶ τὰ [8] ὑποχόνδρια ὁκοῖα [9] γεγράψεται σημεῖα.

* τα δὲ τα

* *Ergo de mutatione quæ in hanc vel illam partem sit, largiùs à nobis disceptatum est. Sed tamen ad bene medendum cognitio hæc permilis est & necessaria. Quinetiam[2] (de quo instituta fuerat disputatio) in morbis acutis, ab exhausto (id est, inedia) ad[3] sorbitiones ægros conuertunt:[4] & sanè adducendi sunt quoque ad sorbitionis vsum: sed tamen sorbitione non est vtendum* priusquam morbus[5] mitificatus fuerit, aut[6] aliud signum aliquod apparuerit, aut[7] intestini exhausti, aut irritatæ alui, aut ab[8] hypochondriis signa[9] quæ pòst scribentur.

* donec

I. Hevrnii Commentarivs.

1 Anacephalæosis.

2 Vel, Cæterùm quod est nostri instituti proprium.

3 Inconsideratè. facilius est potu reficiquàm cibo. quasi dicat, vt vitetur cacochymia succrescens efferatâ aluo, quæ totius corporis necessitati satisfacere nequit, dentur alimenta humida consistentiâ, sitis expertia.

4 Vel transeundum; vel mutationem faciendam affirmo etiam ego. eo vsque quòd magnis mutationibus magna sit opponenda mutatio.

5 Donec edita sunt pepasmi signa, nimirùm si sufficit eò æger.

6 Quòd symptoma vires frangat. vt cardialgia à bile, vigilia, ira, mœrot, lumbrici ad ventriculum repentes; pruritus irritans nocte.

7 Aut vacuationis per aluum. id est, profluuium aluinum. quasi dicat, ante pepasmi signa non sorbeat, si sufficit æger: alioqui si signa labefactatarum virium appareant, ineunte etiam morbo, ante pepasmum sorbeat: hoc est, ilicò, ne cogaris ad statum pastum præscribere, cùm minimè decet.

8 Aridis, collapsis, aut suspensis; vbi ob siccitatem deprimitur hypochondriũ, & non ob phlegmonen. nam qui phlegmonê ita concidunt, tenuissimè nutriendi: qui verò à siccitate, vt hic, sæpe parum ptisanæ sorbere debent.

9 Vt facies mortifera. Duæ sunt Indicationes contrariæ; vna, à morbo: altera, à natura. Morbus sui ablationem; natura, firmitudinem suadet. A morbo, Hip. 2 aph. 7. Quæ corpora longo tempore perfecta extenuatione tenuata sunt, nimirùm humidæ & spirituosæ substantiæ iactura non solâ, sed exhaustis partibus solidis, per quæ nutricatio perficiebatur. cutis distenta est, in his, & pallida, carnibus accisis, hos lentè reficere oportet; quòd partes solidæ infirmæ sint. cibis liquidis, coctu facillimis, non sitiferis. In quibus verò breui dissipantur spiritus & humores, superstite partium solidarum integritate, cutis laxitate cum pallore, celeriter reficiendi.

HIPPOCRATIS TEXTVS.

LV.

[1] Ἀγρυπνίη ἰσχυρὴ, σῶμα κῆ σπλὶα [2] ὠμὰ καὶ ἀπεπτότερα ποιέει. καὶ ἡ [3] ὅτι τὰ ἕτερα ἂν μεταβολὴ, δῄλυει τὸ σῶμα, καὶ [4] ἐρυθήματα ἐμποιέει.

[1] Vigiliæ pertinaces, cibos & potiones efficiunt [2] crudos & coctionis expertes. & [3] quæ in contrarium fit mutatio, corpus soluit, ac [4] faciem turgidulam reddit, & capitis grauitatem adfert.

I. Hevrnii Commentarivs.

Sensus Aphorismi est, Ad insueta mutatio, cruditatem facit, & roboris exolutionem.

1 Vigiliis calor vitalis & spiritus diffunduntur, vnde horum in ventriculo inopia: nam ad cerebrum transferuntur, vnde horum inopia ventriculus laborat. vnde Hippocrates, Quod cibus & potus ventriculo, id somnus viscenbus. Vigilia exhaurit per halitum, nec coquit quæ in imo sunt: Somnus verò humectat, spiritumque & effluuia cohibet.

2 Ὠμὰ cruda significant: ἄπεπτα coctionis impossibilitatem.

3 Id

3 Id eſt, ſomni profundi, procreant halitus; vnde turgent corpora quaſi excocta.

4 Ob calidum madorem: quare hoc roboris exolutionem denotat. Tecmarſin bene medendi abſoluit in cibo æger, qui progreditur ineunte morbo à victu pleniore ad tenuiorem: & à ſtatu, à tenuiori ad pleniorem. Etenim omnis tecmarſis bene medendi in his 4 eſt poſita, hiſtoria morbi, viribus ægri, peculiari cuiuſque natura, & conſuetudine.

FINIS LIBRI SECVNDI.

Digitized by Google

INDEX

IN LIB. I. ET II.

DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS

A

ACVTI morbi duplices, & quales, 1
Acutis in morbis curandi indicationes duæ, 53
Acutorum morborum indoles quatuor ex signis elucescit, 70
Anodynorum tria genera 39
Aruspicina, 12

C

CALOR triplici de causa extinguitur, 29, & 34
Carbunculus, 37
Cibus nullus in ipsa purgatione sumendus, nec post eius absolutionem plena manu incundus, 52
Cibus quo paroxysmi tempore exhibendus, 35
Cibus in qua infirmitate dandus, 80
Cnidij medici, 2
Cõsuetudo diætæ promiscuæ optima sanis, 57. diætæ consuetudinis quanta vis etiam in sanis, 58. Læsiones obortæ à subita consuetudinis immutatione in sanis quo modo corrigendæ, 59 quæ noxa à repentinâ consuetudinis immutatione, 67 noxa immutatæ consuetudinis in illis qui bis de die solent sumere cibum, si iam tantum semel sumant, 60. quomodo ad consuetudinem pristinam debeat redire qui se ipsum prandio defraudauit, 63
Consuetudinis in cibo habenda ratio, non qualitatis, sed quantitatis, 15
Crisis quàm variis modis varioque euentu cõtingat, 21
Crudum aput Hippocratem duobus modis accipitur, 17
Cyceon, 73

D

DEAMBVLATIONVM aput Hippocratem tria genera, 59
Deiectionum aluinarum tria genera, 25
Diæta quando & qua copia in morbis acutis exhibēda, 54 quando tenuis, & quando plenior diæta conueniat, 55 quomodo in morbis Acutis instituenda, 71
Diætæ promiscuæ consuetudo optima sanis, 57. diætæ consuetudinis quanta vis etiam in sanis, 58
Diætæ totam vim & effectum immutat occasio exhibendi, 75. Diætæ inconsideratè institutæ damna, 76
Diætam ægrotorum cur non exactè sint prosequuti antiqui Medici ante Hippocr. 7
Diætæ in medicina vtilitas, 5
in Diæta in morbis acutis ordinanda quatuor scopi Hippocrati, 62
Diætæ scopi, 14
Dolor dupliciter accipitur, 36

E

ECLEGMATA in principio Pleuritidis non præscribenda, 23
Elaterium, 4
Elateria pharmaca pro quibuslibet vsurpat Hippocr. 4
Elleborus albus, niger, 50
niger elleborus cur vtilis in infernæ pleuritidis purgatione, 50

F

FEBRE pestiferâ an quis mortuus vt cognoscatur, 3
Fotuum commoda, 41
Fotus eiusque genera, 41

H

HABITVS corporis Hippocrati & Galeno, 65

I

IDIOTA quis Hippocrati, 8
Inflãmatio quomodo partem lædat, 38. eius signa pathognomonica, ibid.
Inflammatio quid Hippoc. 37 duplex, ibid. causæ geminæ, ibid.

K

Κατασχεσία, 15

M

MAZA, 68
Medicos doctos & indoctos cur promiscuè habeat vulgus, 2
Medicina cur à vulgo vilipendatur, 11
Medicina cur censeatur à vulgo incerta, 11
Morbo quando, & naturæ quando studendum, 17
Mortis certum signum, 3

N

NATVRÆ quando, & morbo quando studendum, 17.

O

OLEVM & oua cur non æquè ac ptisana in morbis acutis apta, 14

Digitized by Google

P

PHARMACA purgantia qualia esse debeant cùm ex pluribus concinnantur, 42
Phlebotomia quibus pleuriticis conueniat, 59
Phlegmatici quàm bilioſi inediam facilius perferunt, 64
Phrenitis, 7
Πνεμόχολοι triplices, 61. & 64 inediam ferunt ægerrimè, ibid.
Pituita triplex, 65
Pleuritidi non ſemper ilicò phlebotomia adhibenda, 42
Pleuritidi ab humore crasso quis fotus conueniat, 44. & à ſanguine aut catarrho cùm ſit, ibid. in Pleuritide venæ ſectio quãdo dolorem auferat, & quando non, 45. cur Hippocrat. in principio Pleuritidis fotum præſcribat, 46. quando his fotu diu nõ vtendum, ibid. Purgatio in Pleuritide inferiori qualis, 49. in Pleuritide inferiori venæ ſectio qualis & quando inſtituenda, 50. niger elleborus cur vtilis in purgatione infernæ pleuritidis, 50
Pleuritis vt curetur tribus modis, pro triplici ipſius ſpecie, 37
Pleuritidi in principio ecleg-mata non præſcribenda, 23
Pleuritidis differentiæ, 38. & 40. ab eſſentia, materia calida aut frigida, cauſis procatarcticis, à ſymptomatis, ibid.
Pleuritide mortui vnde liuecãt, 28.
Pleuritis primogenia duplex, 39.
Pleuritis & Peripneumonia cur ſenibus quàm iuuenibus magis funeſta, 37
Ptiſana pro omni cibo Hippocrati, 22
Ptiſana propriè dicta quæ, & quòd duplex, 22
Ptiſana ex hordeo deglumato triplex, 22. ptiſana integra, ibid. ſuccus ſeu cremor ptiſanæ, 23. & aqua ptiſanæ, ibid.
Ptiſana ſi inconſideratè præſcribatur quæ incommoda adferat, 24. & 25
Ptiſanæ ab incõgruo vſu cauſæ mortis in pleuritide, 27
Ptiſana quando non exhibenda, 20
Ptiſana quomodo paranda, 20
Ptiſana qui iure vtantur, 15
Ptiſana nunquam in corpore æſtum concipit, 13
Ptiſanæ facultates, 13
Ptiſana ſolida quibus exhibenda, 17
Purganti pharmaco rectè ſuperingeri iuſculum aut ſorbitiunculam, 51
Purgantia quãm variis viribus agant, 52
Purgãtibus qualibus vſus Hippocrates, & quàm religioſus etiam in vſu lenientium, 34

R

RESPIRATIONIS vſus vnde augeatur, 28.

T

TECMARSIS quid, 3.
Tumorum tria genera, 37

INDEX

IN LIB. III. ET IIII.

DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS.

A

ACETVM & oxymel vtile bilioſis, noxium melancholicis, 28. inimicum mulieribus ob vterum, 29.
Acutis in morbis ſorbitiones quando dandæ, 66. quomodo habendi quibus in acutis morbis aluus perpetuò fluit, 68. criſi imminente non dandæ ſorbitiones, 71
Alexiteria triplicia, 13
Alij facultates, 22
Angina, 54. cauſæ & curatio, 61.
Apoplexia in parua poſt phlebotomiam quid agendum, 60
Aphonia unde ſubitaria, 57. aphonis quibus vena pertundi debeat, & quæ contingant illis ſymptomata, 58. in decimumquartũ morbi diem incidens diuturnitatis ſignum, 83.
Aquæ potionem in morbis acutis vtilitatẽ nullam adferre, 30. cur calamitoſum in morbis acutis aquam bibere refrigeratis pedibus, 31 in morbis acutis quãdo inutile vinũ, & aqua vtilis, 33.
Aquæ genera, 32. aquæ vſus in morbis acutis qualis, 34
Aſinino lacte purgandi cauſo impliciti, 49

B

BALNEI in morbis acutis vſus,

Digitized by Google

vſus, 35. & in quibus morbis vtile, 41. ni rectè præparatum vſurpetur, valdè noxium, ibid. quibus vtile, 42. quo acutorum tempore eius vſus iucundus, 43

C

CALCVLOSIS quibus vinum album diureticum exhiberi debeat, & quibus non, 6
Caprilliæ carnes, 103
Caſei facultates, 100
Cauſus vt generetur, 45. eius etymologia, ibid.
in Cauſo quibus aqua melicrato mixta exhibenda, 48 quando vomitus & aluus mouenda, ibid. aſinino lacte purgandi, 49. hæmorrhagia & ſudor eum ſoluit, 50. quando te curat, 51. cauſus nothus, 51. hæmorrhagiæ hic incommoda, 53. quando hic purgãdum, 65
Cicer, 101
Conuulſionis ſignum ex naribus, 79

D

DIE quinto morbi quæ obſeruanda lethalia ſigna, 80
Delirij ſigna, 78
Dyſenteria, 92

E

ECLEGMATA & ſirupi calidi cur expectoratum inhibeant, 5
Expectoratum cur inhibeant eclegmata & ſirupi calidi, 5. laterum in expectorando infirmitas vnde, 21

F

FEBRI ſingultuoſæ vt medendum, 85
Febris ardens hyemalis, 80

I

ICTERVS criticus & ſymptomaticus, 92
Inflammationem non curat purgatio inſtituta ante venæſectionem, ſed irritat, 56
Inteſtinorum motus, 25

L

LASSITVDO oſſearia, 46
Leguminũ facultates, 100.
Lens, 101
Lupinus, 102

M

MANNA, 8
Melancholia irritatur à carne bubula, 103
Manus tremulæ hæmorrhagiæ indicium, 78
Melicratum quibus pleuriticis vtile, & quibus non, 8. melicratum & hydromel Dioſcoridi differunt, ibid. Melicrati in pleuritide vtilitas, 9. Melicratum diureticum, 10. quando & quo modo aluum moueat, ibid. diluti & meraci facultates, 11. malè à vulgo in pleuritide damnari, 14. prout ante aut poſt ptiſanam potatur iuuat aut nocet, 16. cocti & crudi facultates, 17
Melicrati acerrimi noxæ, 20
Melicratum, 3
Mellis genera, 8. quàm potenter nutriat, 16

O

Ὀρθόπνοια, ſeu laſſitudo oſſearia, 46
Oxymelitis in pleuritide vtilitas, 18. quid, eiuſque facultates, ibid. cautela in acerrimi oxymelitis vſu obſeruanda, 22. non debet frigidum in pleuritide exhiberi, 22. mitioris oxymelitis commoda, 23. oxymel mite flatus diſcutit, & eſt diureticum, 23. oxymelitis noxæ, 24. occaſio vtendi oxymelite, 26. quomodo oxymel temperandum cùm tota morbi hiſtoria eius ſolius futurus vſus, 27. oxymel & acetum vtile biliioſis, noxium melancholicis, 28. mulieribus inimicum, ob vterum, 29

P

PHLEBOTOMIÆ in acutis morbis quando locus, 34
Pleuritidis ad curationem tria requiruntur, 9. in pleuritide nõ tiendum ſolo oxymelite, verùm & aliis ſorbitionibus, 26. eius & peripneumoniæ curatio, 87
Porcelli carnes, 104
Purgatio inſtituta ante venæ ſectionẽ, inflammationem non curat, ſed irritat, 56
Purgandi qui in morborum principio, & qui non, 70

R

REFRIGERATIO extimarum partium triplex, 25

S

SANGVINIS ſubſtillum in acutis morbis, 85
Sulphij facultates, 102
Smegmata veterum, 36
Suillæ carnes, 104
Suppreſſionis vrinæ cauſæ, 7

T

TETANI curatio, 92
Tumor à phlegmone in hypochõdriis vt curãdus, 55
Tuſſis variæ cauſæ, 9

V

VERTIGINOSIS quid in febris principio contingat, 69
Vini dulcis vtilitas, & nocumentum, 3. vinum dulce omne craſſum, ibid. dulce vinum non diureticum, ſed album, 4. dulce vinum egregiè expectoratum promouet, ibid. quando id faciat, & quando non, 5. vini albi generoſi vires, 6. quibus calculoſis vinum album diureticũ exhiberi debeat, & quibus non, 6. fuluum, nigrum & auſterum vinum quibus vtile, ibid. Dilutum vinum partibus ſtudet ſuperioribus, vt capiti: at meracum infernis, 7
Vinum nutrire, 1
Vrinarũ varietas arguit morbi diuturnitatem, 74

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google